

Bekostiging en aansturing cultuurinstellingen in internationaal perspectief

Annelies van der Horst
Marieke de Groot
Niek Fransen

Bekostiging en aansturing cultuurinstellingen in internationaal perspectief

Amsterdam, 31 mei 2011

Annelies van der Horst
Marieke de Groot
Niek Fransen

Met medewerking van:
Annelies Maarschalkerweerd

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanpak onderzoek	3
1.2	Leeswijzer	4
2	Opvallende uitkomsten	5
2.1	Cultuurbeleid algemeen	5
2.2	Inrichting van het culturele bestel	6
2.3	Subsidierelatie tussen overheid en culturele instellingen	10
2.4	Een grote gemene deler?	11
	Bijlagen	13
Bijlage 1	België	14
Bijlage 2	Vlaanderen	24
Bijlage 3	Denemarken	41
Bijlage 4	Duitsland	55
Bijlage 5	Nordrhein Westfalen	67
Bijlage 6	Frankrijk	75
Bijlage 7	Verenigd Koninkrijk	89
Bijlage 8	Zweden	104
Bijlage 9	Lijst contactpersonen	116

1 Inleiding

Het Ministerie van OCW wil, ter voorbereiding op de cultuurnota periode 2013 – 2016, inzicht in de sturing en bekostiging van culturele instellingen in internationaal perspectief. Het onderzoek heeft tot doel om te leren van de manier waarop buitenlandse overheden sturingsrelaties met en financiering van publiek gefinancierde cultuurinstellingen vormgeven. De centrale vraag tijdens het onderzoek is:

Wat zijn internationaal de belangrijkste kenmerken in de aansturing en financiering van publiek gefinancierde cultuurinstellingen?

DSP-groep doet in deze rapportage verslag van de uitkomst van het onderzoek. DSP-groep beschrijft het cultuurbeleid, de inrichting van het culturele bestel en de relatie tussen overheid en culturele instelling in de landen Frankrijk, België, Denemarken, Zweden, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en de regio's Vlaanderen en Nordrhein Westfalen.

1.1 Aanpak onderzoek

Voorafgaand aan het onderzoek onderscheidden we vier onderzoeksniveaus:

- 1 Het eerste niveau is het cultuurbeleid met als belangrijkste onderdelen de politiek-bestuurlijke context, de beleidsdoelen en de opbouw van de begroting.
- 2 Het tweede niveau is de inrichting van het culturele bestel waarin het verdelen van de subsidies en het toezicht daarop aan bod komt.
- 3 Het derde niveau bestaat uit de (feitelijke) relatie tussen overheid en instelling. Hier gaan we in op de verschillende subsidievormen, de subsidiedoelstellingen, hoogtes en termijnen van subsidies en de verantwoording.
- 4 Een laatste, vierde, niveau is de praktijkervaring met het subsidiestelsel en de eventuele fricties die er bestaan bij de uitvoering.

Het Ministerie van OCW bereidt een nieuwe cultuurnota voor. De planning van die voorbereiding is krap en dat gold daarom ook voor dit onderzoek. In zes weken voerden wij het onderzoek uit.

Eerste fase

De korte doorlooptijd, de complexiteit en het internationale karakter van het onderzoek vroegen om een efficiënte en pragmatische aanpak. We maakten daarom een format dat we hanteerden voor elk land/elke regio. In het format staan de te beantwoorden vragen gekoppeld aan de vier hierboven beschreven onderzoeksniveaus. Die formats vulden we in een eerste fase zo ver mogelijk in op basis van documenten. Een startpunt voor elk land/regio was de website www.culturalpolicies.net waar van elk Europees land een cultureel profiel is aangemaakt. Dat vulden we aan met documentatie, onderzoeken en vooral websites van ministeries, fondsen, culturele instellingen en adviesraden. Zo ontstond per land en regio een quickscan. Met name het eerste en tweede onderzoeksniveau konden op deze manier worden ingevuld. Het resultaat bespraken wij met de opdrachtgever.

Tweede fase

Na deze eerste fase stelden we op basis van de formats een vragenlijst op. Die vragenlijst betrof vooral de (feitelijke) sturingsrelatie tussen overheid en instellingen (derde onderzoeksniveau). Na overleg met het Ministerie van OCW over de vragenlijsten namen we telefonische interviews af en benaderden we diverse contactpersonen per mail. Per land hebben we verschillende mensen benaderd. Niet iedereen antwoordde, maar uiteindelijk hebben we van ieder land mensen gesproken en aanvullende informatie ontvangen. In de bijlage is een lijst met respondenten en hun functies per land toegevoegd.

Begeleidingscommissie

Tijdens de uitvoering van dit onderzoek hebben we driemaal aan tafel gezeten met een begeleidingscommissie bestaande uit de volgende personen:

- Robert Verhoogt
- Doreen van Elst/Wim Westerveld
- Quirine van der Hoeven
- Robert Oosterhuis/Katie Hangelbroek

1.2 Leeswijzer

Na deze inleiding bespreken we in het volgende hoofdstuk de meest opvallende uitkomsten van het onderzoek. Eerst komt het algemene cultuurbeleid aan de orde, vervolgens gaan we in op de inrichting van het culturele bestel. We sluiten af met onze bevindingen over de subsidierelatie tussen overheid en culturele instellingen. In hoofdstuk 3 zijn de formats per land/regio opgenomen. Aanvullend aan de formats hebben we per land en regio een documentatiemap gemaakt met de uitgebreide gedetailleerde informatie, beleidsnota's en subsidiebeschikkingen.

2 Opvallende uitkomsten

Wanneer we - met het Nederlandse cultuurbeleid en de systematiek in ons achterhoofd - naar de opbrengst van het onderzoek in de zes landen en twee regio's kijken, vallen ons de volgende uitkomsten op.

2.1 Cultuurbeleid algemeen

Cultuurbeleid

In de meeste landen en regio's maakt cultuurbeleid onderdeel uit van een groter geheel van beleidsformulering en voegt zich naar de meer algemene maatschappelijke beleidsdoelen van een overheid. Alleen Vlaanderen, dat een met Nederland vergelijkbaar systeem heeft en het Verenigd Koninkrijk kennen cycli van cultuurnota's en specifiek cultuurbeleid dat uitgangspunten formuleert voor een in tijd bepaalde periode. Het cultuurbeleid bestaat in de andere landen meestal uit een vaste subsidierelatie (op basis van de rijksbegroting) met een beperkt aantal instellingen en, overigens niet overal, programma's, fondsen en afspraken met andere overheden. Zweden 'hangt' een beetje tussen de systemen in. Zweden formuleert wel beleidsdoelstellingen voor een langere periode, maar de besluitvorming over subsidies keert jaarlijks terug.

Cultuurbeleid, beleidsdoelstellingen en de culturele instellingen zijn vergeleken met Nederland in de andere meer onderdeel van het maatschappelijk domein en dragen bij aan de (nationale) trots. Culturele instellingen werken samen met het politiek bestuur aan de internationale positionering van het betreffende land (extern) en aan democratisering en sociale cohesie (intern). Overigens betekent deze vervlechting niet dat overheden invloed hebben op de artistieke programmering van de instellingen. De autonomie hiervan is vaak formeel vastgelegd.

Verhouding tussen overheidslagen

De verhouding tussen overheidslagen verschilt sterk tussen de verschillende landen en regio's. Dat heeft natuurlijk te maken met de bestuurlijke inrichting van een land of regio. In Duitsland en België zijn de taalgemeenschappen en de regio's de belangrijkste overheid voor cultuurbeleid. Daarnaast spelen de steden een rol. Duitsland heeft bijvoorbeeld wel een minister voor Cultuur, maar geen echt ministerie.

In het Verenigd Koninkrijk, Zweden, Denemarken en Frankrijk bestaat een ministerie van (onder andere) cultuur. Denemarken herzag recent de bestuurlijke inrichting en verdeelde het regionale cultuurbeleid over gemeenten en de rijksoverheid. Het Franse ministerie van Cultuur bewaakt de grote lijn en schept voorwaarden voor cultuurbeleid op regionaal en lokaal niveau en subsidieert daarnaast grote instellingen. Het regionale cultuurbeleid wordt in Frankrijk belangrijker. De *Direction Régionale des Affaires Culturelles* (DRAC) is verantwoordelijk voor cultuurbeleid, subsidie en advies op regionaal niveau.

In Zweden en het Verenigd Koninkrijk bepalen de ministeries van Cultuur, Media en Sport de hoofdlijnen van beleid en vullen de Arts Councils de hoofdlijnen in.

In verschillende landen en regio's lijken agentschappen, fondsen en arts councils de belangrijkste uitvoerders van cultuurbeleid. Vaak zijn subsidie, advies en beleid geclusterd in deze (verzelfstandigde) organisaties. Denk bijvoorbeeld aan de Kulturstiftung des Bundes (bevordert kunst en cultuur namens de regering), de Arts Councils (beleid, advies en subsidie) en het Agentschap Kunsten en Erfgoed in Vlaanderen.

Bezuinigingen

De economische crisis leidt niet in alle landen en regio's tot bezuinigingen op kunst en cultuur. Waar wel bezuinigd wordt, verschilt de wijze van bezuinigen. Vlaanderen heeft de subsidies met een percentage verlaagd (kaas-schaaf) en stimuleert de vaste instellingen tot samenwerking en fusie. Ook België heeft een uniforme korting op subsidies toegepast. Het Verenigd Koninkrijk heeft een zeer forse bezuiniging doorgevoerd door het aantal gesubsidieerde instellingen drastisch terug te brengen. De strategische keuzes voor de instellingen zijn gemaakt op basis van het tienjarig beleidsprogramma *Achieving Great Arts for Everyone* ('no equal cuts'). In Denemarken, Duitsland, Frankrijk en Zweden bezuinigt de rijksoverheid niet of nauwelijks op cultuur, maar vinden er wel bezuinigingen plaats op het regionale en lokale niveau.

NOS jaarnaal december 2010: Het Louvre, de Notre Dame, het Musée d'Orsay en het Centre Pompidou: een paar van Parijs' pronkstukken. En Frankrijk kent meer kunst- en cultuuruitingen. Het land is er bijzonder trots op. Maar al dat cultuurgood kost klauwen met geld. In economisch zware tijden is het een dankbare kostenpost om op te bezuinigen. Tenminste, in theorie. Want in de praktijk is bezuinigen op cultuur in Frankrijk hetzelfde als vloeken in de kerk.

De Nederlandse discussie over het vermeende elitaire gehalte van vooral de kunsten in relatie tot bezuinigingen wordt elders niet herkend of gevoerd. Gesprekspartners stellen dat in Duitsland en Frankrijk een dergelijke discussie ondenkbaar zou zijn. Over het algemeen wordt in deze landen een (bestuurlijke) betrokkenheid bij kunst en cultuur als vanzelfsprekend gezien en vindt men kunst en cultuur belangrijk voor de kwaliteit van een samenleving, economische ontwikkeling en internationale positie van een land of regio. De principiële discussie over het brede spectrum van kunst en cultuur is in deze landen dus niet relevant. Bezuinigingen op kunst en cultuur kennen in alle onderzochte landen en regio's alleen een financieel motief. Ook in Zweden en Denemarken staan de positie en het belang van kunst en cultuur niet ter discussie.

2.2 Inrichting van het culturele bestel

In veel landen is het subsidiestelsel complex en gedelegeerd over vele instanties, organen, councils, fondsen en adviesraden die weer in verschillende mate autonomie en bevoegdheden hebben¹.

De meeste landen en regio's (en soms geldt dit ook voor de gemeenten) subsidiëren een vast aantal culturele instellingen, vaak als vast onderdeel van de rijks – of regio begroting. Deze instellingen zijn soms bij wet aange-

Noot 1 In vergelijking met de onderzochte landen en regio's is het Nederlandse culturele bestel overzichtelijk.

wezen en slechts zelden valt er een instelling af of komt er een instelling bij. Deze vaste partners zijn vaak - zakelijk/beheer/toezicht - sterk gelieerd aan de subsidiërende overheid, zij zijn soms een overheidsdienst of hebben een door de overheid benoemd management en bestuur.

Meestal bestaat het culturele bestel naast de vaste partners uit een flexibel deel, bijvoorbeeld in de vorm van programma's en fondsen. In programma's en fondsen werken verschillende overheidsniveaus (vaak) samen. De verhouding tussen het vaste deel en het flexibele deel varieert per land en regio. Daarnaast hebben de meeste landen en regio's aparte stimuleringsregelingen voor (individuele) kunstenaars en voor film/audiovisuele producties. Deze stimuleringsregelingen zijn soms gekoppeld aan belastingwetgeving, sociaal of economisch beleid.

Alleen Nederland, Vlaanderen en het Verenigd Koninkrijk kennen een uitgewerkte cyclus bij het toekennen van cultuursubsidies, startend bij een beleidsnota tot en met de beschikkingen aan de instellingen. Opvallend is dat het Vlaamse model in regelgeving zeer uitgebreid (en complex) is.

Wie bepaalt wie er subsidie krijgt?

In de meeste landen stelt het parlement de rijksbegroting en daarmee de cultuurbegroting vast. Vanuit deze begroting bepaalt het parlement welke instellingen rechtstreeks subsidie krijgen en hoeveel. Het parlement bepaalt ook hoeveel geld er naar de fondsen en Arts Councils gaat. Die hebben daarna weer de bevoegdheid en autonomie om deze gelden verder te verdelen; ofwel weer via regionale councils of fondsen, ofwel rechtstreeks aan instellingen, initiatieven en individuele kunstenaars.

Zweden stelt bijvoorbeeld een deel van het subsidiegeld van het Swedish Arts Council beschikbaar voor aanvragen projectsubsidie. Deze aanvragen worden beoordeeld door commissies van experts die autonoom opereren. Het andere deel wordt in samenspraak met de regio's verdeeld over de culturele instellingen. Hierbij geldt geografische spreiding als een belangrijk beoordelingscriterium.

Geografische spreiding is daarnaast alleen in het Verenigd Koninkrijk een expliciet criterium. Spreiding wordt daar gegarandeerd door samenwerking en afstemming tussen rijk, regionaal en lokaal niveau. De nationale Arts Council verdeelt het budget op voordracht van de regionale councils. De regio's beoordelen op kwaliteit, de nationale Arts Council kijkt naar geografische spreiding en verdeling over de sectoren.

In de andere landen en regio's zien we geografische spreiding terug in afspraken met – en geldstromen naar gemeenten en regio's. In Vlaanderen dienen gemeenten beleidsplannen in bij de gemeenschap. Het beleidsplan fungeert als aanvraag voor budget voor cultuurbeleid, de bibliotheek en het culturele centrum.

De Franse DRAC's spelen een cruciale rol in de toekenning van subsidies. Iedere DRAC heeft een commissie van experts uit de sector die adviseert over de aanvragen. De DRAC besluit tot toekenning of afwijzing op basis van dit advies, het eigen oordeel en beschikbare evaluatierapporten van eerdere subsidies.

In Duitsland subsidiëren vooral de deelstaten en gemeenten kunst en cultuur. Het leeuwendeel van het budget komt ten goede aan lokale culturele overheidsinstellingen (vooral podiumkunsten). Dit zijn structurele budgetten. Het budget dat daarnaast beschikbaar is voor projectsubsidies komt onder meer ten goede aan de *Frei Szene*. Dat is de sector die afhankelijk is van gemeenten, fondsen en deelstaten en leeft van eigen initiatief en projectsubsidies. Pas de laatste jaren zet Duitsland voor de beslissing en toekenning van subsidiefondsen en prijsvragen in.

Adviesstructuur en kwaliteit

In de meeste landen bestaat een onderscheid tussen organen die adviseren over (cultuur) beleid en visie en zij die oordelen over instellingen en aanvragen. De eerste zijn vaak gekoppeld aan de bestuurlijke verantwoordelijke (de minister e.d.), de tweede zijn vaak gekoppeld aan de uitvoerende organisatie (agentschap, fonds, raad).

Kwaliteit is in alle onderzochte landen en regio's het belangrijkste criterium voor subsidie. Bij de vaste partners lijkt de formele status van de instelling kwaliteit te garanderen. In Vlaanderen is er sprake van een periodieke (internationale) visitatie van de vaste partners. In Frankrijk voert een inspectie controles uit op de uitvoering van het gehonoreerde plan. De inspectie kijkt daarbij ook naar kwaliteit.

Kwaliteit wordt gedefinieerd als combinatie van artistieke inhoudelijke criteria, beleidsdoelen en zakelijk organisatorische criteria. Wat onder artistieke kwaliteit wordt verstaan is nergens nader uitgewerkt, wel is duidelijk dat de advisering over inhoudelijke kwaliteit altijd wordt uitgevoerd door deskundigen, vaak uit de sector zelf (peers). Het artistieke en zakelijke advies wordt vaak door verschillende instanties of personen opgesteld en daarna gebundeld. Wat het meeste gewicht in de schaal legt bij beslissingen, de inhoudelijke of zakelijke kwaliteit, hebben wij niet kunnen achterhalen.

In het Verenigd Koninkrijk beoordeelt een relatiemanager van de regionale Arts Councils de kwaliteit van de instellingen. De relatiemanager beslist op basis van een assessment door een expertcommissie, gesprekken met de instellingen, documenten en rapportages.

In Zweden bestaat de angst dat artistieke kwaliteit aan belang inboet nu de regio's een grotere rol spelen bij de toekenning van subsidies aan de regionale culturele instellingen (eerder deed alleen het Swedish Arts Council dat). De huiver bestaat dat kwaliteit in toenemende mate gekoppeld wordt aan indirecte (economische) criteria als aantrekkingskracht van de regio en werkgelegenheid.

Ook in Frankrijk is, net als bijvoorbeeld in Vlaanderen, de beoordeling van aanvragen gesplitst. Een commissie van deskundigen beoordeelt de aanvragen vooral op de (artistieke) kwaliteit en de DRAC oordeelt op duurzaamheid en professionaliteit en deskundigheid.

Verhouding publiek privaat

In het Verenigd Koninkrijk is de private sponsoring van cultuur een belangrijk onderwerp en dit land loopt daarin dan ook voorop. In Denemarken en Zweden is de private financiering van cultuur op de agenda gezet, maar de verwachtingen zijn niet hoog gespannen. De andere landen en regio's nemen een voorzichtige houding aan, zij zijn huiverig voor een aantasting van

de inhoud van culturele programmering bij een grotere rol van het bedrijfsleven. Vaak beperkt die rol zich daarom tot nieuw- en verbouw van gebouwen. In sommige landen en regio's staat wetgeving een grote rol van private partijen in de weg.

Tevens stuiten wij meerdere malen op een discussie over: hoe meer private financiering, hoe minder eisen en regels een overheid kan stellen in ruil voor subsidie. Hoe meer bezuinigingen, hoe minder verantwoording een instelling hoeft af te leggen.

In Frankrijk bestaat sinds 2008 een opvallende vorm van private financiering. De overheid heeft het culturele instellingen zeer makkelijk gemaakt om een fonds op te richten (*fonds de dotation*). Deze fondsen worden gekoppeld aan een voorgenomen culturele activiteit. Sponsors en particulieren kunnen bijdragen in het fonds storten. Omdat het fonds wordt gekoppeld aan een activiteit en niet aan de instelling is schenking aantrekkelijker (je weet waaraan je geeft). De instelling die het fonds opricht en de schenkers ontvangen belastingvoordelen. De fondsen kunnen ook weer makkelijk beëindigd worden wanneer de activiteit is afgerond.

De Franse rijksmusea beheren een gezamenlijk fonds dat gevoed wordt met de inkomsten uit de verkoop van reproducties van kunstwerken. De musea hebben een overeenkomst met het rijk over de besteding van de opbrengsten van de verkoop.

In Duitsland hebben culturele instellingen soms de vorm van een vereniging (Kunstverein) met betalende leden. Enkele van deze verenigingen zijn al eeuwen oud en hebben een ontwikkeling doorgemaakt naar een geïnstitutionaliseerde instelling die ook overheidssubsidies ontvangt. In Duitsland bestaat een sterke traditie in bedrijfsfondsen. Banken en ook bedrijven zoals Sparkasse, Siemens en Bosch hebben een fonds dat kunst en cultuur ondersteunt.

In verschillende landen dragen loterijen, private fondsen en investeringsfondsen bij aan cultuur.

Rijksmusea² en rijkscollecties

De rijksmusea zijn vaak vaste partners van de overheden en soms organisatorisch onderdeel van die overheid (rijksdienst). In Frankrijk en Duitsland vormen de rijksmusea samen ook een organisatie, die afspraken maakt met de overheid. De rijksmusea zijn derhalve nationale instellingen waarvan bestuur en management benoemd worden door de overheid. In België, Vlaanderen, Denemarken en Zweden binden de overheden benoemingen van directeuren en besturen ook aan termijnen en versterken daarmee de sturingsrelatie. In Frankrijk en België benoemen de ministeries van cultuur, financiën en onderwijs zogenaamde regeringscommissarissen die toezicht houden op het bestuur en beleid van de instellingen.

Rijksmusea worden vaak beschouwd als maatschappelijke boegbeelden van het betreffende land (of de regio). In Vlaanderen, Zweden en in het Verenigd

Noot 2 Het onderzoek richt zich op musea die te vergelijken zijn met de Nederlandse rijksmusea. Voor de duidelijkheid hanteren wij ook die term, hoewel die formeel niet overal correct is.

Koninkrijk gelden speciale toegangsnormen (gratis, kinderen gratis, kinderen en jongeren voor 1 euro).

Het eigendom van de collecties verschilt per land. In Duitsland zijn de collecties eigendom van de instellingen, in Vlaanderen is de collectie eigendom van de Vlaamse overheid. Ook in Zweden zijn de gebouwen en collecties in eigendom van de rijksoverheid. In het Verenigd Koninkrijk bestaan grote verschillen en dat maakt de situatie daar voor ons minder duidelijk. In Frankrijk zijn de collecties eigendom van de instellingen en financiert de overheid onderhoud en renovatie van de gebouwen.

2.3 Subsidierelatie tussen overheid en culturele instellingen

Subsidievormen

Over de hele linie zien wij vooral directe subsidies en programma-afspraken (cultuureducatie, lokaal en regionaal beleid). De directe subsidies betreffen in sommige gevallen subsidie in het exploitatietekort of een bedrag vastgesteld voor de duur van een aantal jaar. Vaak worden daarvoor overeenkomsten afgesloten per instelling. Vergeleken met Nederland zien we in de onderzochte landen vooral meerjarige subsidies en veel minder incidentele projectsubsidies.

Zeker op rijksniveau valt op dat een aantal grote instellingen overheidsinstellingen zijn of sterk aan de overheid gelieerd zijn. De financieringsrelatie tussen overheid en deze instellingen bestaat dan ook al lang.

Ook de fondsen subsidiëren vaak voor een beperkt aantal jaar. Daarnaast kennen de meeste landen stimuleringsubsidies en stipendia voor (individuele) kunstenaars. Film en literatuur hebben in een aantal landen eigen fondsfinanciering.

Het verschijnsel koppelsubsidie (meer overheden financieren samen een instelling op basis van onderlinge afspraken) komt amper voor. Alleen in Duitsland bestaat koppelsubsidie als vaste overeenkomst tussen overheden met als grootste de overeenkomst die de basis vormt van de financiering van de rijksmusea (Stichting Pruisische Cultuurbezit). In de andere landen zijn het toch meestal overheden die onderling afspraken maken waarna één overheid subsidieert of ontvangt een instelling subsidies van verschillende overheden zonder onderlinge afspraken of afstemming.

Doelstellingen, voorwaarden en beoordeling

Alle overheden die wij onderzochten maken (prestatie)afspraken met gesubsidieerde instellingen. Deze afspraken gaan over de bijdrage van de instelling aan algemene beleidsdoelen (internationale positie, sociale cohesie, educatie, innovatie), praktische zaken (openingstijden, prijzen, prijsdifferentiatie, gastheerschap) en zakelijke, organisatorische en financiële afspraken. Over artistiek inhoudelijke zaken worden minder vaak afspraken gemaakt.

Vergeleken met de nieuwe uitgangspunten van beleid in Nederland valt op dat de structureel gesubsidieerde instellingen in de onderzochte landen door de overheid worden gehouden aan toegankelijkheid voor iedereen en dat goed gastheerschap hoog in het vaandel staat. Dat geldt ook voor de bijdrage van de instellingen aan internationale samenwerking en profilering. Educatie en talentontwikkeling vormen belangrijke ingrediënten van de afspraken die in het Verenigd Koninkrijk met instellingen gemaakt worden.

Voor zover wij kunnen achterhalen zijn subsidieafspraken weinig kwantitatief uitgewerkt. Vlaanderen koppelt kwantitatieve voorwaarden aan de meerjarige subsidie bij kunstinstellingen. Het verst gaan de afspraken in het Verenigd Koninkrijk. De Arts Council sluit een apart uitgewerkte overeenkomst met elke instelling die subsidie ontvangt. Daarin staat dan bijvoorbeeld het aantal voorstellingen en het na te streven bereik. Denemarken kiest er juist voor om aan subsidies steeds minder prestaties op het niveau van activiteiten te verbinden en maakt afspraken alleen op het niveau van de 'outcome'.

Vaak vindt een periodieke beoordeling van de instelling plaats. Dat gebeurt van één keer per jaar tot één keer per subsidieperiode (vaak drie, vier of vijf jaar). Councils en agentschappen zijn vaak degenen die de beoordelingen organiseren. De uitvoering vindt plaats met bijdragen van externe adviseurs en met visitatie. De beoordeling betreft de (prestatie)afspraken die met de instelling zijn gemaakt en (niet altijd) een artistiek oordeel. Dat artistieke oordeel vindt meestal plaats door peer review en assessments door expert-commissies waarin vertegenwoordigers uit de sector zitting hebben.

Voor zover we de inhoud van prestatieovereenkomsten hebben gezien, blijkt dat er sancties mogelijk zijn wanneer de instelling zich niet aan afspraken houdt. De sanctie komt tot stand na het doorlopen van een protocol en bestaat uit een (tijdelijke) verlaging van de subsidie. In de praktijk gebeurt het niet vaak dat subsidies worden verlaagd of stopgezet.

Praktijkervaring

In verschillende landen speelt decentralisatie van cultuurbeleid of juist centralisatie. In het eerste geval bestaat huiver voor het loslaten van kwaliteit, in het tweede geval streeft het betreffende land een sterkere economische en internationale positie na. Vaak zijn het de grote (erfgoed)instellingen die als boegbeeld worden ingezet. Een andere motivatie voor centralisatie is het verminderen van de overheadkosten (zoals in het Verenigd Koninkrijk).

In verschillende landen speelt ook een discussie over structurele subsidie versus ruimte voor innovatie en experiment. In het ene land kiest men voor vermindering van de projectsubsidies en in het andere juist voor verlaging van het percentage dat beschikbaar is voor structurele subsidies.

Bezuinigingen krijgen veel aandacht in het Verenigd Koninkrijk en in Nederland. In Vlaanderen grijpt de minister bezuinigingen aan om de grotere instellingen samen te voegen/meer samen te laten werken.

2.4 Een grote gemene deler?

Wanneer we de landen en regio's 'op elkaar leggen en een röntgenfoto maken' verschijnt een modelsysteem. Dat systeem ziet er schematisch weergegeven als volgt uit:

Adviesraad Rijksoverheid Beleidsdoelen	Grote nationale culturele instellingen (internationale uitstraling, profilering van een land). Langjarige financiering, contracten. Visitatie
	Cultuurfonds (meerjarige subsidies voor culturele instellingen), sectorfondsen (vaak literatuur en film). Beoordelingscommissies of artistieke assessments
	Decentrale Overheden/ regio's (directe geldstroom, programma's, regionale fondsen, convenanten)
<i>Flankerend beleid</i>	<i>Creatieve economie, inkomensmaatregelen kunstenaars, belastingwetgeving</i>

Toelichting

In de meeste landen en regio's bestaat een adviesraad, die de minister adviseert over de hoofdlijnen van cultuurbeleid. Elk land en iedere regio heeft een aantal doelen voor het cultuurbeleid geformuleerd en die doelen gelden voor het hele systeem. De spelers in dat systeem zijn:

- 1 Een beperkt aantal grote nationale culturele instellingen. Dat zijn de instellingen met een internationale uitstraling, die bijdragen aan de profilering van een land of regio. Deze instellingen zijn rijksdienst of zelfstandige instellingen met een vaste overeenkomst met de overheid.
- 2 De tweede speler is vaak een cultuurfonds of agentschap, dat meerjarige subsidies verstrekt aan culturele instellingen. Soms bestaan er aparte fondsen voor film en voor literatuur.
- 3 De derde speler zijn de decentrale overheden. De centrale overheid zorgt voor een geldstroom met beleidsdoelen naar gemeenten en provincies of stelt samen met hen programma's en convenanten op. In sommige gevallen is het niet de overheid, maar het fonds dat lokale en regionale afdelingen heeft.
- 4 En tot slot zien we bijna overal - en vaak los van het cultuurbeleid - stimuleringsregelingen voor de creatieve economie, inkomensmaatregelen voor kunstenaars, kunstenaarsfondsen en beurzen en speciale voorzieningen binnen een belastingwetgeving.

Bijlagen

Bijlage 1 België

1 Cultuurbeleid algemeen

Politiek-bestuurlijke context

- *Algemeen bestuurlijke context*
- *Korte beschrijving verschillende overheidslagen, relatie daartussen, verantwoordelijkheden*
- *Relevante wet- en regelgeving*
- *Organogram (indien aanwezig toevoegen als bijlage)*

De federale staat België, de gemeenschappen en de gewesten zijn juridisch elkaars gelijke, maar zijn bevoegd voor de verschillende domeinen. Cultuurbeleid is vooral een zaak van de gemeenschappen (zie Vlaanderen). De inrichting van het cultuurbeleid is geregeld met de Cultuurpactwet en wordt gecontroleerd door een Cultuurpactcommissie:

De cultuurpactwet bevat cruciale regels voor het cultuurbeleid in België: Overheden moeten mensen en verenigingen betrekken bij hun culturele projecten. Publieke culturele instellingen mogen geen filosofische of ideologische strekkingen, noch gebruikersverenigingen discrimineren. Dat geldt zowel bij het beheren en laten gebruiken van infrastructuur als bij het toekennen van subsidies in geld of natura. Op die manier garandeert het cultuurpact de democratisering van de cultuursector. Het cultuurpact leidt dus tot meer participatie, maar voorziet ook in een permanente Cultuurpactcommissie, die moet waken over de goede uitvoering van deze wet. Iedere persoon of vereniging die vindt dat het cultuurpact wordt geschonden, kan een zaak aanhangig maken bij de Cultuurpactcommissie. De Cultuurpactcommissie moet de klacht dan onderzoeken en een verzoening tussen beide partijen proberen te bewerkstelligen. Indien dit niet lukt, brengt de Cultuurpactcommissie een gemotiveerd advies uit, al dan niet met aanbevelingen.

Deze Cultuurpactcommissie is een politiek samengestelde commissie die klachten over inbreuken op de cultuurpactwet en het cultuurpactdecreet behandelt. De commissie is paritair samengesteld en telt 13 Nederlandstalige en 13 Franstalige leden. De leden worden door de politieke fracties van de respectieve gemeenschapsparlementen voorgedragen en door deze parlementaire instanties benoemd volgens het evenredigheidsbeginsel. De gemeenschapsparlementen wijzen ook 13 Nederlandstalige en 13 Franstalige plaatsvervangende leden aan.

De federale overheid beperkt het cultuurbeleid tot de ondersteuning van drie culturele instellingen. De Kanselarij van de eerste minister is verantwoordelijk voor deze drie instellingen. De Kanselarij ondersteunt de eerste minister bij het leiden en coördineren van het regeringsbeleid. De programmatische federale overheidsdienst wetenschapszaken is verantwoordelijk voor een aantal musea, archieven en bibliotheken. De culturele en wetenschappelijke instellingen zijn vaste partner van de Belgische overheid. Zij zijn dan ook bij Koninklijk Besluit aangewezen. De laatste aanwijzing dateert van 1996.

België ging in juni 2010 naar de stembus voor een nieuwe federale regering. De formatie loopt nog. Tijdens de formatie laait de discussie over België als bestuurlijke eenheid op. Die discussie raakt soms aan een debat over het cultuurbeleid (afstemming federaal – gemeenschap). Ook de benoeming van directeuren loopt door de lange formatie vertraging op (dat betreft bijvoorbeeld de benoeming van de nieuwe directeur Koninklijk Museum voor de Kunsten en Wetenschappen).

Bewindspersonen

Yves Leterme (demissionair eerste minister) en Melchior Wathelet (demissionair staatssecretaris federale culturele instellingen en asielbeleid) 'voeren de voogdij' over de drie culturele instellingen. Sabine Laruelle is staatssecretaris wetenschapsbeleid en is daarmee verantwoordelijk bewindspersoon voor de musea.

Wetten

De grondwet van België regelt de vrijheid van meningsuiting, culturele ontwikkeling (artikel 23,5) en persvrijheid.

Art. 23

Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid :

(..) 5 het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing.

Alle beslissingen (benoemingen, statuten, beheersovereenkomsten) cultuur en wetenschap gaan per Koninklijk Besluit.

Beleidsdoelen cultuur

- *Algemeen*
- *Waar is dit beleid op geïnspireerd?*

Er is geen federaal kunst en cultuurbeleid anders dan de afspraken met de instellingen. De federale culturele en wetenschappelijke instellingen zijn aangewezen bij Koninklijk Besluit in 1996.

In de Koninklijke Besluiten (beheersovereenkomsten) staat een aantal algemene uitgangspunten:

- De gesubsidieerde instellingen zijn verplicht alle communicatie (minstens) tweetalig uit te voeren.
- De culturele programmering moet coherent zijn.
- Democratisering van cultuur (culturele instellingen moeten toegankelijk zijn).
- Instellingen vertegenwoordigen een voorbeeldfunctie binnen culturele sector.
- Instellingen dragen bij aan de internationale uitstraling van België.

Cultuurbegroting – financiële stelsel

- *Hoe is de begroting opgebouwd?*
- *Welke positie heeft cultuur binnen verschillende overheidslagen (en ministeries)?*

De federale instellingen maken vast onderdeel uit van de federale begroting die goedgekeurd wordt door het parlement.

Culturele instellingen

De Kanselarij heeft een bijzondere verantwoordelijkheid ten aanzien van de federale culturele instellingen: de Koninklijke Muntchouwborg, het Nationaal Orkest van België en het Paleis voor Schone Kunsten Brussel (= Bozar).

Sedert 30 december 2008 is de Eerste Minister opnieuw bevoegd voor de 'voogdij over' deze instellingen. De Kanselarij verzekert de administratieve en budgettaire vertaling daarvan, en heeft een ondersteunende functie bij het beleid.

De toegekende subsidies garanderen dat deze instellingen hun culturele rol in de samenleving onverminderd kunnen uitvoeren.

Het subsidiebudget van de Kanselarij (in euro's):

- Koninklijke Muntchouwborg Brussel: 32.000.000
- Het Nationaal Orkest van België: 7.061.000
- Bozar (Paleis voor Schone Kunsten Brussel): 10.359.000³

Wetenschappelijke instellingen

De minister van Wetenschapsbeleid is verantwoordelijk voor:

- Het Rijksarchief
- Koninklijke Bibliotheek
- Koninklijk instituut voor het Kunstpatrimonium (onderzoek en restauratieatelier)
- Koninklijk museum voor Midden – Afrika
- Koninklijke musea voor Kunst en Geschiedenis
- Koninklijke musea voor Schone Kunsten van België

Het Federaal Wetenschapsbeleid heeft een jaarlijkse begroting van zo'n 513 miljoen euro en er werken bijna 2.700 mensen. Doel is de ondersteuning van de federale wetenschappelijke instellingen bij hun administratief, financieel en materieel beheer en de coördinatie en valorisatie van hun onderzoekactiviteiten en van hun wetenschappelijke openbare dienstverlening. Tien federale wetenschappelijke instellingen (waaronder bovenstaande musea) staan onder het gezag van de minister van Wetenschapsbeleid en hebben het statuut van Staatsdienst met afzonderlijk beheer. De voorzitter en de secretarissen van hun beheerscommissies worden aangeduid door het federale Wetenschapsbeleid.

Cultuur is soms onderdeel van andere beleidsterreinen. Ook met het werkgelegenheidsbeleid ondersteunt België de creatieve sector:

Maribel = fonds om werkgelegenheid in de non profit sector (soort ID banen) + kleine vergoedingen aan kunstenaars zijn vrij van belasting. In 2002 zijn maatregelen ingesteld om de sociale positie van kunstenaar te verbeteren.

2 Inrichting van het culturele bestel

Sturingsrelatie

- *Het verdelen van de subsidies. Het gaat hier om formeel vastgelegde verhouding tussen centrale overheid, fondsen, adviesraden enerzijds (adviesring is hiervan eveneens een functie) en de verhouding tussen centrale overheid en decentrale overheden anderzijds.*
- *Toezicht (visitatie, monitoring, onderzoeksagenda's, etc.)*

Overheid en instellingen nauw verbonden

De federale culturele instellingen en de wetenschappelijke instellingen zijn

Noot 3 De beheersovereenkomst laat een subsidiebedrag van 12 miljoen euro zien. Dit kunnen daarom 'oudere' budgetten zijn (beheersovereenkomst 2006 2009).

aangewezen bij Koninklijke Besluit. Raad van Bestuur, directeur en toezicht worden benoemd bij Koninklijk Besluit door de federale regering. Ook de beheersovereenkomst inclusief het subsidiebudget wordt vastgesteld bij Koninklijk Besluit.

De Raad van Bestuur neemt alle belangrijke beslissingen. Een regeringscommissaris van elke taalrol houdt daar toezicht op. De overheid sluit beheersovereenkomsten met de instellingen. In de beheersovereenkomst staat ook de hoogte van het subsidiebedrag.

Voorbeeld: Bozar (Paleis voor de Schone Kunsten Brussel)

BOZAR/Paleis voor Schone Kunsten is in 1999 bij wet opgericht als naamloze vennootschap van publiek recht met sociale doeleinden. De instelling is oorspronkelijk in 1922 ontstaan op initiatief van de rijksoverheid, maar uiteindelijk als privévereniging gerealiseerd. In 1984 dreigde faillissement waarna de vereniging door de overheid hervormd werd. In de jaren negentig herzag de overheid de rechtspersonen opnieuw. Bij KB van 19/12/2001 stelde het parlement de statuten vast van de instelling (zowel en beheer en activiteiten). De rechtspersoon van naamloze vennootschap had de voorkeur omdat deze meer autonomie aan de instelling verleend. Het bepalende document daarbij is de beheersovereenkomst tussen de aandeelhoudende overheid en de openbare onderneming. De nieuwe vennootschap ging op 1 januari 2002 van start. De statutenwijziging verbreedde ook de opdracht aan de instelling: voortrekkersrol op muziek, tentoonstellingen, dans, theater, literatuur, film en architectuur.

De overheid is aandeelhouder

Het maatschappelijk kapitaal van het Paleis werd bepaald op 17,5 miljoen euro, verhoogd met een uitgiftepremie van ruim een ton. Dit werd omgezet in 17.500 aandelen zonder duiding van nominale waarde in bezit van de Federale staat. Dit kapitaal vertegenwoordigt hoofdzakelijk de nettowaarde van het vruchtgebruik van het gebouw en verschaft de vennootschap geen liquide middelen. In 2003 sloot de Federale Participatie en Investeringsmaatschappij aan met een kapitaalverhoging van 5 miljoen waarvoor de maatschappij 6.481 aandelen op naam ontving. Eind 2009 stond 22,5 miljoen euro voor 23.981 aandelen (73% staat vertegenwoordigd door de eerste minster en 27% FPIM).

Toezicht

De Raad van Bestuur bewaakt de autonomie van de instelling. Keurt de programmeringbudgetten goed en stelt de jaarrekeningen op die voorgelegd worden aan de aandeelhouders (de federale overheid dus!) die samen komen in een algemene vergadering. De leden van de Raad van Bestuur worden benoemd door de Koning, bij een in ministerraad overlegd Koninklijk Besluit. Hun mandaat is onbezoldigd en de helft van de 12 leden is Nederlands – en de andere helft Franstalig.

Ook de algemeen directeur, de secretaris, de financieel directeur en drie regeringscommissarissen nemen deel aan de vergaderingen. De directeur is de opperbaas van BOZAR en ook hij is benoemd bij Koninklijk Besluit. De benoemingen van directeuren zijn voor 6 jaar met de mogelijkheid tot 1 verlenging. De directeur heeft een directiecomité, waarvan de leden door de Raad voor Bestuur worden benoemd. Het comité bespreekt dagelijks beheer en culturele en artistieke projecten.

Het toezicht (op BOZAR) wordt uitgeoefend door drie regeringscommissarissen die eveneens worden benoemd door de Koning (KB). Twee van hen op voordracht van de eerste minister en een op voordracht van de minister van begroting. De commissarissen worden uitgenodigd op alle vergaderingen van de Raad van Bestuur en hebben een raadgevende stem. Benoeming is voor de zittingstermijn van de regering.

Verdeling subsidies

- *Wie bepaalt wie er subsidie krijgt?*
- *Hoe komt de subsidierelatie tot stand?*

De culturele en wetenschappelijke instellingen worden aangewezen per koninklijk besluit. Het lijkt er op dat het Belgische parlement verzoek kan doen voor het toevoegen van instellingen. Sinds 1996 lijkt er geen instelling te zijn toegevoegd.

De instellingen sluiten een beheersovereenkomst met de Belgische staat. De beheersovereenkomst wordt elke vijf jaar bij Koninklijk Besluit goedgekeurd. Huidige periode is 2009 - 2013.

De subsidierelatie ontstaat door het sluiten van de beheersovereenkomst. Dit gebeurt op voordracht van de 1^e minister, de minister van buitenlandse zaken, de staatssecretaris voor federale culturele instellingen of wetenschap en na een kabinetsbesluit.

De beheersovereenkomst van Paleis voor Schone Kunsten/BOZAR 2009 2013 met de Belgische staat is bijvoorbeeld afgesloten op 22 december 2009 (KB). De beheersovereenkomst legt ook het subsidiebudget vast. De subsidie bedraagt voor BOZAR ruim 12 miljoen euro.

Kwaliteit

- *Wat zijn de gehanteerde criteria voor kwaliteit?*
- *Hoe worden die geoperationaliseerd?*
- *En door wie?*

Geen algemene kwaliteitsnormen vanuit overheid, afspraken per beheersovereenkomst.

Verschillen tussen cultuursectoren

- *Zijn er verschillen in de aansturing - en beleidsdoelen - van de verschillende cultuursectoren (podiumkunsten, orkesten, musea, etc. totaal 12 categorieën) en zo ja: hoe zien die aansturingmodaliteiten eruit?*

Een aantal culturele instellingen valt onder de Kanselarij, een aantal museale instellingen en bibliotheken onder het wetenschapsbeleid. Dit brengt, voor zover de informatie daarover duidelijkheid geeft, geen grote verschillen met zich mee. De inhoud van de beheersovereenkomsten kan per instelling variëren.

Flexibiliteit stelsel

- *Welke prikkels worden gehanteerd om de effectiviteit te behouden?*

Overheid en instellingen sluiten elke vijf jaar nieuwe beheersovereenkomsten af. De overeenkomsten komen tot stand in onderhandeling tussen instelling en overheid. Het daarin opgenomen subsidiebedrag is twee jaar geldig.

De verantwoordelijk personen van de instellingen worden door die overheid benoemd en gecontroleerd. Benoemingen van directeuren gelden zes jaar met de mogelijkheid tot verlenging met één termijn.

Verhouding publiekprivaat

- *Welke invloed heeft dit op het stelsel?*
- *Wordt het ingezet als stimulans of beloning?*
- *Is er verschil in de sectoren m.b.t. private sponsors?*
- *Wat is de rol van publieksinkomsten en de eigen inkomsten?*

De culturele instellingen kunnen publiek-private samenwerking aangaan. De instellingen streven vooral naar partnerships met andere non-profit organisaties om samen externe financiering te genereren.

Sponsorbijdragen komen vooral beschikbaar voor het beheer en behoud van het onroerend goed (opknappen, enz.).

Voorbeeld BOZAR

De omvang van het activiteitenbudget van BOZAR bedraagt 22,78 miljoen euro waarvan 15,38 miljoen euro door externe partners wordt opgebracht, afkomst uit vooral de non profit. Voor onroerend goed en beheer ontving BOZAR tussen 2000 en 2010 van de overheid en de privésector 58.771.000 euro.

België heeft een Nationale Loterij, die bijdraagt aan cultuur (festivals is speerpunt).

Huisvestingssituatie en rijkscollecties

- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de huisvestingssituatie (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*
- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de rijkscollecties (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*

De federale musea zijn een staatsdienst met afzonderlijk beheer en zijn onderdeel van het wetenschapsbeleid. Voor zover duidelijk behoren gebouw, collectie en organisatie bij de staat. Als staatsdienst verzamelen de musea zelf. Er is, voor zover bekend, geen federale collectie (vergelijk de collectie Vlaanderen).

De musea ontvangen een totaalbedrag aan subsidie. De rijksafdeling Regie der gebouwen financiert een deel van de noodzakelijke aanpassingen aan de gebouwen.

Met de musea worden beheersovereenkomsten afgesloten. Daarin maken instelling en staat ook afspraken over het gebruik van het gebouw door derden ('niet aan degenen die zich vijandig tonen ten opzichte van rechten en vrijheden ...')

Voorbeeld: Taken Koninklijke musea voor kunst en geschiedenis (citaat)

Naast de voorstelling van hun permanente collecties en de organisatie van tijdelijke tentoonstellingen vervullen de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis een reeks taken die misschien minder bekend zijn bij het

grote publiek, maar fundamenteel zijn. Het betreft:

- *de verwerving en het behoud van kunstwerken en werken met een museaal en wetenschappelijk belang in relatie tot de verzamelingen*
- *het bijhouden van een algemene inventaris waarin elk kunstvoorwerp ingeschreven wordt, met vermelding van de datum van verwerving, de herkomst, de aankoop prijs en andere relevante informatie*
- *de inrichting van een archiefbewaarplaats, een documentatiecentrum met betrekking tot de verzamelingen en een bibliotheek gespecialiseerd in de domeinen aanwezig in de instelling*
- *het verzamelen van wetenschappelijke en documentaire gegevens betreffende de verzamelingen*
- *wetenschappelijk werk dat verband houdt met de verzamelingen;*
- *de valorisatie en verspreiding van de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek op nationaal en internationaal vlak*
- *de actieve deelname aan wetenschappelijke projecten en bijeenkomsten op nationaal en internationaal niveau*
- *de dienstverlening aan het publiek door het verschaffen van informatie over de verzamelingen, de organisatie van didactische activiteiten, het verlenen van hulp aan vorsers*
- *het aanleggen van een gegevensbank met betrekking op de kunstverzamelingen, de archieven, de bibliotheek*
- *de uitgave van publicaties zowel van wetenschappelijke aard als bestemd voor een breed publiek*

De Koninklijke musea bestaan uit: Museum voor Oude Kunst, Museum voor Moderne Kunst, Margritte Museum, Wiertz- en het Meuniermuseum, Jubelpark musea, Muziekinstrumentenmuseum, Hallepoort, Musea van het Verre Oosten, Museum voor Midden Afrika

3 Relatie tussen overheid en culturele instellingen

Subsidievormen

- *Hoe wordt de hoogte van de subsidie/bekostiging bepaald per sector/per instelling?*
- *Welke subsidievormen zijn er: subsidie, indirecte subsidie, fiscale faciliteiten bij private cofinanciering of publiekprivate financiering?*
- *Welke termijnen worden gehanteerd?*
- *Subsidie instrumentarium: subsidie voor welke van de verschillende functies (productie, distributie, programmering, publieksbereik, marketing, educatie, collectiebeheer en exploitatie/huisvesting); variërend van structurele of meerjarige tot incidentele subsidie; variërend van stimuleringssubsidie, koppelsubsidie tot premies op bepaalde prestaties.*

De beheersovereenkomst regelt in ieder geval:

- de voorwaarden waaronder de instelling de opdracht uitvoert
- de beschrijving van het beleid van de organisatie en de accenten in culturele programmering
- de vaststelling, berekening, voorwaarden van betaling en subsidies ten laste van de algemene uitgavenbegroting
- de verplichtingen inzake intern en extern toezicht
- de wijze waarop de meertalige dienstverlening wordt verzorgd

- de partnerships die gesloten worden voor het welslagen van de ambities van de instelling

De beheersovereenkomsten voorzien in meerjarige subsidies, de instellingen zijn bij KB structureel aangemerkt als federale instellingen.

Subsidiedoelstellingen, voorwaarden en beoordeling

- *Hoe (en in welke frequentie) is de beoordeling van de cultuurinstellingen georganiseerd?*
- *Wie beoordeelt er?*
- *Op welke momenten?*
- *Op welke manier?*
- *Welke rol spelen adviesraden hierbij? Wat is het profiel van adviesraden?*
- *Aan de hand van welke criteria (zoals publieksbereik, ondernemerschap, participatie en educatie, nationale betekenis, regionale spreiding) worden cultuurinstellingen beoordeeld?*
- *En hoe wordt dat geoperationaliseerd?*
- *Welke prestatieafspraken/prestatie-indicatoren worden gehanteerd bij het subsidiëren, het monitoren en verantwoording van de prestaties door cultuurinstellingen?*
- *In welke mate zijn overwegingen van regionale spreiding van belang bij de aansturing en financiering van cultuurinstellingen vanuit de nationale overheid?*

De federale instellingen sluiten beheersovereenkomsten af met de federale overheid. De beheersovereenkomsten gelden voor 5 jaar en worden vastgesteld bij Koninklijk Besluit (vaststelling parlement bij voordracht minister-raad).

De opbouw van een beheersovereenkomst is ongeveer als volgt.

Algemeen:

- Toelichting op de instelling en de vigerende besluiten (wetten, statuten, etc.).
- Het doel van de overeenkomst: het vastleggen van de rechten en de plichten en de voorwaarden waaronder de aan de instelling toevertrouwde dienstverlenende taken worden uitgevoerd.
- Zeer gedetailleerde afspraken over de wijze waarop het publiek wordt ontvangen en welke "voorzieningen het publiek krijgt aangeboden", over auteursrecht en het gebouw.

Dienstverlenende opdrachten

Opstellen van een cultureel programma en een jaarverslag. Beide dienen jaarlijks ingediend te worden bij de minister. Openingstijden, activiteiten, samenwerking, prijsbeleid en toegankelijkheid, meldingsplicht van invoering van prijsaanpassingen, educatie (met een prioriteit voor de jeugd), projecten in EU verband, klachtenregeling.

Aanvullende opdrachten

Het ten volle benutten van de voorzieningen van de instelling en beschikbaar stellen van de gebouwen aan overheden voor PR activiteiten. De culturele programmering moet echter 75% van de totale programmering uitmaken.

Samenwerking

Met de bespelers van de eigen accommodaties, met andere federale culturele en wetenschappelijke instellingen, met de instellingen van gemeenschappen en instellingen die zich in de nabije omgeving bevinden.

Gebouw

Verplichting tot respect voor erfgoed van de gebouwen, verantwoordelijkheid voor beheer gebouw, duurzaamheid, enz. De staat heeft verplichting tot herstel, renovatie en restauratie, technische installaties, veiligheid voor bezoekers, kunstwerken, artiesten en personeel. Regie der Gebouwen voert dit op eigen initiatief uit de eigen begroting met een maximum per jaar. Toegang voor gehandicapten.

Financiering

Subsidiebedrag dat nodig is voor personeel en uitvoering van het programma. Het subsidiebedrag staat voor twee jaar vermeld. Van het bedrag is een vast deel voor personeel gebaseerd op uitgaven 2008 = 43% van de totale subsidie. Dit deel volgt indexering salarissen, het andere deel de algemene prijsindexatie. In 2011 evaluatie van subsidiebedrag en indexering vervolgens nieuwe afspraken.

Naast basissubsidie kan de staat subsidies verlenen voor projecten die de positie van België versterken en bijdragen aan de internationale uitstraling. Subsidie wordt verleend in twee termijnen: 75% voor 31/3 en 25% voor 1/9. Bij het ontbreken van een vastgestelde rijksbegroting ontvangt de instellingen elke maand 1/12 deel.

Financiële garantie (in en extern toezicht)

Jaarlijkse plicht tot verslaglegging. Controle door regeringscommissarissen en door College van Commissarissen, resultaatrekening als onderdeel Algemene Uitgavenbegroting Staat. Voorwaarden voor begroting.

Duur van de overeenkomst en sancties

Vijf jaar geldig. Wanneer instelling niet voldoet aan de afspraken kan de regering de Raad van Bestuur in gebreke stellen. De RvB krijgt een maand de tijd orde op zaken te stellen. Gebeurt dat niet dan kan de subsidie met maximaal 10% verlaagd worden na overleg met de voorzitter van de RvB en de algemeen directeur.

Slotbepalingen

Bij overmacht of nieuwe eisen/lasten kan de beheersovereenkomst gewijzigd worden. Wijzigingen worden opgenomen in een bijlage. De RvB moet deze goedkeuren.

4 Praktijkervaring

Praktijkervaring

- *Wat werkt wel en wat niet en hoe gaan ze daar mee om?*
- *Hoe flexibel is het systeem?*

In 2011 barst een debat los in de kranten nadat Guy Mortier een oproep heeft gedaan om meer cultuur te federaliseren.

In Vlaanderen en België discussieert men al langer over de afstemming

tussen de Vlaamse en Federale culturele instellingen en het cultuurpact. De (Vlaamse) Raad voor Cultuur constateert dat instellingen van de gemeenschap en de federale instellingen gehinderd worden in samenwerking en vindt dat het Cultuurpact eenvoudiger kan (zie bijlagen). De zaak ligt op dit moment plat wegens de langdurige kabinetsformatie.

Bijlage 2 Vlaanderen

1 Cultuurbeleid algemeen

Politiek-bestuurlijke context

- *Algemeen bestuurlijke context*
- *Korte beschrijving verschillende overheidslagen, relatie daartussen, verantwoordelijkheden*
- *Relevante wet- en regelgeving*
- *Organogram (indien aanwezig toevoegen als bijlage)*

Vlaanderen heeft een regering voor zowel gewest als taalgemeenschap. De Vlaamse (taal)gemeenschap is verantwoordelijk voor het cultuurbeleid. Er is een grote mate van zelfstandigheid ten opzichte van de Belgische overheid. Vlaanderen kan bijvoorbeeld ook internationale overeenkomsten sluiten.

De Vlaamse overheid bestaat uit 13 beleidssectoren waaronder 'Cultuur, Jeugd, Sport en Media'. Voor deze sector zijn 4 ministers verantwoordelijk die ook delen van andere sectoren behartigen. De huidige minister voor cultuur is Joke Schauvliege (partij Christen Democratisch & Vlaams). Zij is ook minister voor Leefmilieu en Natuur. Onroerend cultureel erfgoed hoort bij beleidssector 'Ruimtelijke Ordening' en kunstvakonderwijs bij 'Onderwijs en training'.

Het ministerie bestaat uit een beleidsafdeling Cultuur, Jeugd, Sport en Media (CJSM). Het beleid wordt uitgevoerd door een verzelfstandigd agentschap (agentschap Kunst en Erfgoed).

Elke beleidssector heeft sinds 2008 een strategische adviesraad van vertegenwoordigers van instellingen en onafhankelijke experts. De strategische adviesraad 'Cultuur, Jeugd, Sport en Media' kent verschillende deelraden.

De rol van de overheid in cultuurbeleid:

- voorwaardenscheppend
- regulerend
- marktcorrectie
- opstellen van een strategisch kader cultuurbeleid
- monitoren van het cultuurbeleid
- stimuleren van en toezicht op de kwaliteit van aanbod en diensten
- eerder coachen dan controleren

De Vlaamse overheid subsidieert professionele organisaties en kunstenaars. Wet- en regelgeving: [het Kunstendecreet](#), *Cultureel Erfgoed decreet* (inclusief musea), dat streeft naar een complementair erfgoedbeleid. Beide hebben ook een uitvoeringsbesluit.

Ook interessant zijn het decreet lokaal cultuurbeleid (voor lagere overheden) en het decreet voor het circus, het amateurkunsten- decreet en het participatiedecreet.

Het Kunstendecreet bestaat sinds 2004 en lijkt op de Nederlandse Cultuurnotasytematiek. Het decreet moest het cultuurbeleid verzakelijken.

De minister heeft direct zeggenschap over: Agentschap Kunsten en Erfgoed (uitvoeringsorganisatie), het Vlaams Fonds voor de Letteren, het Topstukkenfonds, 8 grote culturele instellingen, Vlaams Audiovisueel Fonds en de Raad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media.

De Vlaamse gemeenschap werkt in cultuurbeleid samen met gemeenten en provincies. Die samenwerking is in de decreten en in het cultuurbeleid vastgelegd. Doel is een heldere taakverdeling en een gezamenlijke inzet.

Op basis van het decreet voor de lagere overheden kunnen gemeenten een beleidsplan indienen bij de Vlaamse gemeenschap, die subsidieert en inhoudelijk ondersteunt via het decreet voor de lagere overheden.

Noot DSP

De informatie over Vlaanderen is toegespitst op:

- de 8 grote culturele instellingen
- het Kunstendecreet (4 en 2 jarige subsidies)
- het Erfgoeddecreet (museumbelief, registratie en subsidierelatie)
- (decreet lokaal cultuurbeleid/ lokale overheden)

Beleidsdoelen cultuur

- *Algemeen*
- *Waar is dit beleid op geïnspireerd?*

De Vlaamse minister maakt elke vijf jaar een beleidsnota cultuur. Eind 2009 organiseerde de Strategische Adviesraad samen met de ambtelijke organisatie en in opdracht van de minister een Cultuurforum 2020. Minister gaf deze opdracht omdat cultuur ontbrak in het actieplan dat van Vlaanderen een topregio moet maken. De uitkomst van het forum gebruikte de minister voor haar beleidsplan 2009 – 2014. Beleid heeft integrale strategische doelen en operationele doelen.

Integrale strategische doelen:

- duurzaam beleid
- participatie en diversiteit
- e-cultuur en digitalisering
- competentieverwerving en - waardering (talentontwikkeling en cultureel leren)
- cultuurmanagement en culturele economie
- internationaal cultuurbeleid
- eco-cultuur (cultuursector moet milieubewuster worden)
- meer netwerken en samenwerking

De strategische doelen hebben inderdaad ook een plek in het plan Vlaanderen in Actie gekregen. De algemene doelen in dat brede actieplan zijn: open samenleving, experiment, levenlang leren, cultureel ondernemerschap en internationale ambitie.

De integrale doelen cultuurbeleid zijn in de nota cultuur uitgewerkt in operationele doelen per gebied:

Operationele doelen professionele kunsten:

- het kunstenlandschap in kaart brengen (sectoranalyses en visies)
- evenwichtiger verhouding tussen structurele en projectmatige subsidies
- alternatieve denksporen voor financiering onderzoeken
- afstemming van productie, aanbod en spreiding
- extra aandacht voor de beginnende en individuele kunstenaar

Operationele doelen instellingen van de Vlaamse gemeenschap (= 8 grote culturele instellingen en fondsen):

- begrip grote instellingen afbakenen (hertekenen van het landschap en meer samenwerking) met ingang van 2011 – 2015.
- werken aan een geïntegreerd letterenbeleid
- Vlaams audiovisueel Fonds en beleid handhaven

Operationele doelen cultureel erfgoed:

- inzetten op bewaren en ontsluiten
- internationale ambitie met de collectie Vlaanderen
- digitalisering
- participatie
- eigen instellingen blijven ondersteunen

Operationele doelen lokaal cultuurbeleid:

- toepassing van beleidsinstrumenten (zwaartepunt van evaluatie instellingen verplaatst naar achteren met verplichte visitatie (108 in totaal) door externe deskundigheden en administratie)
- impulsen geven op basis van prioriteiten bijvoorbeeld de bevordering van geletterdheid door de bibliotheken
- evaluatie van het participatiedecreet
- effectmeting amateurkunsten- decreet
- uitvoering geven aan het circusdecreet (het Vlaamse circus terug op de kaart!)
- blinde vlekken wegwerken in het decreet lokaal cultuurbeleid (geldstroom gemeenten op basis van aanvragen gemeenten, bibliotheken + subsidies, cultuurcentra)
- ontwikkeling van de digitale bibliotheek
- nieuwe rol en opdracht steunpunten en bovenbouworganisaties (introductie van beheers- of subsidieovereenkomsten met prestaties)
- afstemming registratie en rapportage

Cultuurbegroting – financiële stelsel

- *Hoe is de begroting opgebouwd?*
- *Welke positie heeft cultuur binnen verschillende overheidslagen (en ministeries)?*

De Vlaamse gemeenschap had in 2009 een totaal budget voor cultuur, media en erfgoed van 946.000.000 euro. Begrotingstechnisch is budget verdeeld over verschillende beleidssectoren:

Algemeen	73.936.000
Kunsten en erfgoed	196.982.000
SC werk volwassenen	174.406.000
Media	321.886.000

Met ingang van 2010 bezuinigingen op cultuur (14 miljoen). 2% op de kunsten (kaasschaaf verdeling subsidies via Kunstendecreet) en 4 à 5% op de subsidies aan de grote instellingen.

De 8 grote instellingen zijn: Vlaams Radio Orkest/ Vlaams Radio Koor, Vlaamse Opera, de Filharmonie, het Koninklijk Ballet van Vlaanderen, Internationale Kunstcampus De Singel, het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSA), MuHKA en poppodium Ancienne Belgique. MUHKA valt onder de werking van het erfgoeddecreet, de anderen onder de werking van het kunstendecreet. KMSA heeft status aparte want is overheidsdienst.

Eind 2010 heeft de minister een reorganisatie aangekondigd van deze instellingen. Voornemen: samenvoegen van de Vlaamse Opera en het Ballet van Vlaanderen onder leiding van één intendant. Voor de orkesten van de Brussels Filharmonie (VRO/VRK) en de Opera komt er een pool van muzikanten. Volgens minister Schauvliege zullen er bij de hervorming geen gedwongen ontslagen vallen. De operatie, die in 2011 wordt opgestart, moet klaar zijn tegen eind 2012.

De investering in lokaal cultuurbeleid (gemeenschap en gemeenten) is in 10 jaar tijd verdubbeld. Dit geldt ook voor de andere cultuursectoren. Gemeenten die actief cultuurbeleid voeren kunnen een bonus krijgen van 1 euro per inwoner.

2 Inrichting van het culturele bestel

Sturingsrelatie

- *Het verdelen van de subsidies. Het gaat hier om formeel vastgelegde verhouding tussen centrale overheid, fondsen, adviesraden enerzijds (adviesring is hiervan eveneens een functie) en de verhouding tussen centrale overheid en decentrale overheden anderzijds.*
- *Toezicht (visitatie, monitoring, onderzoeksagenda's, etc.)*

Verdeling subsidies

- *Wie bepaalt wie er subsidie krijgt?*
- *Hoe komt de subsidierelatie tot stand?*

De 8 grote culturele instellingen

De minister beslist wie welke bijdrage krijgt en benoemt ook de besturen. (vergelijk de Belgische aanpak). 6 van de instellingen vallen onder het Kunstendecreet, een museum onder het erfgoeddecreet en een museum is een rijksdienst (KMSKA).

Elke instelling noemt zich: een instelling van de Vlaamse gemeenschap. De besturen van de instellingen worden aangevuld met regeringscommissarissen (een namens het ministerie van cultuur en een namens het ministerie van financiën en soms een namens het ministerie van Onderwijs)

Vier- en tweejarige subsidies

Elke vier en twee jaar vinden er aanvraagrondes plaats. (vergelijkbaar met de Nederlandse BIS: 4 jarig gesubsidieerden)

De nieuwe periode voor ondersteuning vanuit het decreet start in 2013.

Procedure:

- 1 De beoordelingscommissies stellen sectoranalyses op> veld (voorbeeld van recente veldanalyse theater op www.vti.be)
- 2 Najaar 2011: aanvragen moeten binnen zijn bij agentschap (dossiers genoemd) (aanvraagformulier> bijlage)
- 3 Oktober – december: agentschap formuleert de zakelijke adviezen en stuurt deze naar de beoordelingscommissies
- 4 November – januari: beoordelingscommissies formuleren artistieke adviezen
- 5 Februari 2012: zakelijke en artistieke preadviezen gaan naar aanvragers
- 6 Februari: binnen twee weken komen de reacties op adviezen binnen. De artistieke en zakelijke adviezen worden definitief
- 7 Maart: de definitieve adviezen gaan naar de minister
- 8 Uiterlijk 30 Juni 2012: de Vlaamse regering neemt de beslissing.

Op 4 april 2011 vond een oploop plaats in het Vlaams parlement waar minister, beoordelingscommissies, steunpunten en anderen debatteerden over uitgangspunten en criteria voor de komende vier jaar.⁴

De minister en de commissies pasten het adviestraject aan. Men vond dat de sectoranalyses en de adviezen een te partieel beeld gaven. Daarom ontstond de behoefte aan integrale analyse van culturele infrastructuur (ontwikkeling en tendensen). Wordt ondervangen door de invoering van een visietekst door de beoordelingscommissies in afstemming met het veld. De visietekst benadrukt de uitgangspunten voor het maken van de sectoranalyses en de beoordeling van de beleidsplannen van de instellingen. Daarnaast voert de minister een evaluatienota na afloop in. Naast de sectoranalyses verwacht de minister ook veldanalyses van de steunpunten (soort sectorinstituten) en onderzoek. Alle uitkomsten zijn op 4 april 2011 in het parlement en in aanwezigheid van de culturele sector gepresenteerd en besproken. De aanvraagronde is nu gestart.

De minister mag aanvullende criteria formuleren voor subsidie. Schauvlieghe heeft daar geen gebruik van gemaakt.

Het aanvraagformulier is als bijlage bijgevoegd.

De *8 grote instellingen* vallen buiten deze procedure. De nieuwe beheersovereenkomsten 2011 – 2015 zijn recent gepresenteerd

Het Erfgoeddecreet (2008)

Met het decreet zijn de collectiebeherende instellingen opnieuw ingedeeld. Na de indeling kunnen alleen de Vlaamse instellingen subsidie aanvragen. De indeling is:

Musea ingedeeld bij het lokale niveau

De musea die worden ingedeeld bij het lokale niveau, ontvangen als overgangsbepaling een werkingssubsidie van 12.500 euro tot en met 2014.

Noot 4 <http://www.kunstenenerfgoed.be/ake/view/nl/4613608-Subsidieronde+2013+-+2016.html>,
<http://www.vti.be/nl/projects/en-wat-nu-duurzame-pistes-voor-de-kunstensector>

Musea ingedeeld bij het regionale niveau

De ondersteuning van de regionale musea maakt deel uit van het provinciale erfgoedbeleid. Ter versterking van dat beleid geeft de Vlaamse Regering op basis van het Cultureel Erfgoeddecreet een werkingssubsidie aan de provincies. De wijze waarop deze middelen ten behoeve van de regionale musea ingezet worden, wordt in overleg met de provincies binnen een convenant vastgelegd.

Musea ingedeeld bij het Vlaamse niveau

Aan de musea ingedeeld bij het Vlaamse niveau kent de Vlaamse Regering een jaarlijkse subsidie toe voor de beleidsperiode 2009 - 2013. Met elk museum ingedeeld bij het Vlaamse niveau wordt een beheersovereenkomst 2009 – 2013 afgesloten. De werkingssubsidie bevat de financiële middelen voor de uitvoering van deze beheersovereenkomst, en bedraagt per museum ten minste 200.000 euro per jaar. De beheersovereenkomst bepaalt de opdracht die de Vlaamse Gemeenschap geeft aan het museum voor het ter beschikking stellen van hun expertise aan de erfgoedgemeenschap en welke aspecten van de werking prioritair versterkt dienen te worden. Eveneens wordt de toegang voor min 26-jarigen voor maximaal 1 euro opgenomen. Daarnaast zullen deze musea via de beheersovereenkomst worden aangestuurd om de beleidslijnen m.b.t. cultuureducatie en intercultureel te nemen.⁵ In totaal maakt de Vlaamse overheid 8.965.500 euro vrij voor de structurele ondersteuning van de erkende musea.

Om subsidie te kunnen aanvragen voor het Vlaamse niveau moet de instelling een kwaliteitslabel hebben. Eenmaal ingedeeld bij het Vlaamse niveau hoeven instellingen geen nieuwe aanvragen meer in te dienen. Zij worden hoe dan ook beoordeeld. De procedure is:

- Indeling bij Vlaamse niveau/kwaliteitslabel door visitatiecommissies
- Beleidsperiode schakelt gelijk met die van het Vlaams parlement (musea) 1/1/2009 – 31/12/2013
- Invullen van informatieformulier opgebouwd aan de hand van de criteria in het decreet> indienen bij Agentschap
- Er volgt een gesprek, waarna agentschap en commissie advies opstellen
- Naar de minister
- De minister legt het voor aan de regering

Zie ook: www.kunstenerfgoed.be/ake/view/nl/1497868-Handleidingen.html

Decreet lokale overheden

Gemeenten dienen een beleidsplan in met een aanvraag bij de Vlaamse overheid. Voor het cultuurbeleidsplan kunnen gemeenten (of een samenwerking van gemeenten) 50.000 euro per jaar ontvangen (meer dan 10.000 inwoners), voor kleinere gemeenten is 25.000 euro beschikbaar.

Noot 5 Museum voor Schone Kunsten, Gent - 755.000 euro* In Flanders Fields Museum, Ieper - 610.000 euro* Openluchtmuseum Bokrijk, Genk - 600.000 euro* Groeningemuseum, Brugge - 510.000 euro* S.M.A.K., Gent - 510.000 euro* Museum Dr. Guislain, Gent - 480.000 euro* Openluchtmuseum voor Beeldhouwkunst Middelheim, Antwerpen - 400.000 euro* Samenwerkingsverband Kunstmusea Antwerpen, Antwerpen - 400.000 euro* Museum Plantin-Moretus, Antwerpen - 380.000 euro* Provinciaal Gallo-Romeins Museum, Tongeren - 370.000 euro* Museum voor Industriële Archeologie en Textiel, Gent - 358.000 euro* Samenwerkingsverband Provinciaal Museum voor Moderne Kunst en Provinciaal Museum Constant Permeke, Oostende/ Jabbeke - 350.000 euro* Designmuseum, Gent - 300.000 euro* Huis van Alijn, Gent - 300.000 euro* Sportmuseum Vlaanderen, Hofstade - 300.000 euro* Provinciaal Zilvermuseum Sterckshof, Antwerpen - 287.000 euro* Modemuseum Antwerpen - 280.000 euro* FotoMuseum, Antwerpen - 240.000 euro* Hospitaalmuseum, Brugge - 233.000 euro*

Voor het cultureel centrum kan een gemeente een subsidie tussen de 100.000 tot 350.000 ontvangen afhankelijk van de grootte en de functie van het centrum.

Voor de bibliotheek kunnen gemeenten een subsidie ontvangen van 50.000 euro wanneer de gemeente minder dan 10.000 inwoners heeft, grotere gemeenten ontvangen 6 euro per inwoner.

Kwaliteit

- *Wat zijn de gehanteerde criteria voor kwaliteit?*
- *Hoe worden die geoperationaliseerd?*
- *En door wie?*

Het *Kunstendecreet* voorziet in beginsel in één kwalitatieve subsidievoorwaarde: de uitvoering van het door de organisatie zelf opgestelde meerjarige beleidsplan. Het kwaliteitsoordeel beslaat zowel het artistieke als het zakelijk deel. De instellingen richten zich op drie functies: creatie, presentatie en publiek.

Het zakelijk advies wordt opgesteld door ambtenaren van Kunsten en Erfgoed, het artistiek - inhoudelijk advies door de beoordelingscommissies (deskundigen en actieve participanten). De hoofdpdracht van de beoordelingscommissies is een kwalitatief oordeel over subsidieaanvragen te geven en een gemotiveerd advies te formuleren aan de minister (landschapstekening). Op basis van dit advies beslist de minister over de erkenning of subsidiëring van een organisatie of instelling en kent de minister projectsubsidies toe.

De leden van de beoordelingscommissies worden benoemd voor vier jaar. Om de vier jaar wordt minstens de helft van de leden vervangen. Een lid kan maximaal twee mandaten vervullen.

Elke kunstensector heeft een aparte beoordelingscommissie die op inhoudelijk en artistiek vlak adviseert.

De beoordelingscommissies zijn opgedeeld in verschillende sectoren.

De beoordelingscriteria staan in het *Kunstendecreet*:

- 1 kwaliteit van inhoudelijk concept en concrete (uit)werking
- 2 profilering en positionering
- 3 langetermijnvisie
- 4 landelijke en/of internationale uitstraling
- 5 meerwaarde van het initiatief voor de regio op het vlak van het aanbod of op het vlak van facilitering voor andere regionale initiatieven
- 6 maatschappelijk of sociaal belang, waarbij prioriteit wordt gegeven aan initiatieven die een specifieke doelgroep bedienen of een zeer specifieke invulling geven aan hun opdracht
- 7 samenwerking en netwerking met artistieke en niet-artistieke actoren in het binnen- en/of in het buitenland
- 8 publieksgerichtheid
- 9 aandacht voor diversiteit en interculturaliteit
- 10 samenwerking met artistieke en niet-artistieke actoren met het oog op een optimaal gebruik van de werkmiddelen en beschikbare infrastructuur en met het oog op een maximale besteding van de middelen voor artistieke creatie en een beperking van de overheadkosten
- 11 realisme van het voorgestelde groeipad en conformiteit tussen het artis-

- tieke en het financiële beleidsplan
12 gedegen financiële onderbouw van de werking
13 haalbaarheid
14 plaats van het initiatief binnen het volledige instrumentarium aan ondersteuning en subsidiëring van de Vlaamse Gemeenschap, waarbij een initiatief dat niet thuishoort binnen het Kunstendecreet kan worden doorverwezen naar de ondersteuningsmogelijkheden Cultuurinvest en de Fondsen van de Vlaamse Gemeenschap

Beoordelingscommissies werken sinds kort met een format waarin alle bovenvermelde criteria aan bod komen. Zo wordt gegarandeerd dat alle criteria in de beoordeling worden meegenomen, maar ook dat geen andere criteria worden gehanteerd dan deze die binnen het Kunstendecreet van toepassing zijn. Beoordelingscommissies houden rekening met een mix van bovenstaande criteria waarbij het eerste aandachtspunt van de commissie de kwaliteit van het voorgestelde beleidsplan en de kwaliteit van de organisatie op zich was, maar ook alle andere criteria kwamen steeds aan bod.

Bij de conclusie van de beoordeling werkt men met vijf categorieën:

- zeer goed
- goed
- voldoende
- onvoldoende
- volstrekt onvoldoende

Deze categorieën werden niet benaderd vanuit een budgettair strategisch oogpunt, maar puur op basis van de kwaliteit van de uitvoering en de noodzaak van de organisatie binnen de sector.

Commissies verwijzen aanvragen niet aan elkaar door. Het is de aanvrager zelf die bepaalt binnen welke sector, en dus bij welke commissie hij de aanvraag indient. Dit valt dus volledig onder de verantwoordelijkheid van de aanvrager.

Draaiboek artistieke beoordeling kunstendecreet

Het agentschap Kunsten en Erfgoed, de beoordelingscommissies en de adviescommissie maakten een draaiboek voor alle partijen die betrokken zijn bij advisering en besluitvorming subsidies kunstendecreet. Geeft heel veel informatie (zie bijlage)

Cultureel Erfgoeddecreet

Aanvragen voor subsidie worden niet expliciet op kwaliteit getoetst. Collectiebeherende instellingen dienen voorafgaand aan een aanvraag een kwaliteitslabel aan te vragen (= registratie)
Alleen wanneer het label is toegekend kan een instelling een subsidie aanvragen. (zie bijlage: handleiding: het kwaliteitslabel) en
<http://www.kunstenerfgoed.be/ake/view/nl/433112-Kwaliteitslabel.html>

Decreet lokale overheden

Getoetst wordt of het cultuurbeleid kwalitatief goed is. Dat houdt in een cultuurbeleid dat steunt op deskundigheid, strategische aanpak, participatie van alle actoren, evenwicht tussen culturele vraag en aanbod, ondersteuning door de lokale overheid.

Verschillen tussen cultuursectoren

- *Zijn er verschillen in de aansturing - en beleidsdoelen - van de verschillende cultuursectoren (podiumkunsten, orkesten, musea, etc. totaal 12 categorieën) en zo ja: hoe zien die aansturingmodaliteiten eruit?*

Geen onderscheid in beleidsdoelen. Decreten gelden voor verschillende sectoren en het zijn de decreten die verschillen.

Onderscheid in:

- Acht grote instellingen: beheersovereenkomsten + visitatie. Minister benoemt raden van toezicht & regeringscommissarissen
- Steunpunten: beheersovereenkomsten
- Vier jaar subsidies (decreet voor de kunsten) en twee jaar subsidies
- Decreet voor erfgoed (waaronder musea)
- Decreet voor lagere overheden (bibliotheken, culturele centra afnameregeling podia, sociaal artistieke projecten)
- Decreet voor het circus
- Subsidies Film en letteren: verfondst

Toelichting op de Beheersovereenkomsten en beoordeling van de 7 grote instellingen (informatie uit 2010):⁶

De grote instellingen van de Vlaamse Gemeenschap - de kroonjuwelen van het Vlaamse cultuurbeleid voor vijf jaar - nemen een bijzondere plek in binnen het regelgevend kader.

Zo krijgen vijf van de zeven grote instellingen die vallen onder het Kunstdecreet middelen toegeschoven: voor 2006 bijvoorbeeld gaat het om 35 miljoen euro van de voor het Kunstdecreet in 2006 voorziene 100 miljoen euro. Ook voor het MuKHA - die grote instelling dus die valt onder het Erfgoeddecreet - worden grote budgetten vrijgemaakt. Daartegenover staat uiteraard een strak verwachtingspatroon vanuit de Vlaamse Gemeenschap: de concrete afspraken hierover tussen de Vlaamse regering en de grote instellingen worden daarom ook gegoten in beheersovereenkomsten. Zowel binnen Vlaanderen als vanuit een internationaal perspectief dienen deze grote instellingen voluit vorm te geven aan hun 'cultureel ambassadeur-schap'.

De financiële input voor de grote instellingen ziet er als volgt uit (jaarlijkse bedragen voor de periode 2006 - 2010, zonder indexering in euro's):

• de Filharmonie:	6 150 000
• Vlaamse Opera:	14 500 000
• Vlaams Radio Orkest en Vlaams Radio Koor:	6 950 000
• Koninklijk Ballet van Vlaanderen:	5 000 000
• de Singel:	3 600 000
• Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen:	3 344 000

De beheersovereenkomsten geven heel concreet aan hoe de betreffende grote instelling uitvoering denkt te geven aan de diverse geformuleerde ambitieuze doelstellingen, wat de hoogte is van de subsidie, welke de beoordelingscriteria zijn, wat de financieringsvoorwaarden zijn en wat - tot slot - de modaliteiten zijn inzake uitvoering, evaluatie, toezicht en sanctionering.

Noot 6 Hier is sprake van 7 en in niet van 8 omdat het koninklijk museum in Antwerpen onderdeel is van de Vlaamse overheid.

Elke beheersovereenkomst bevat een generiek gedeelte dat qua rubricering identiek is voor alle beheersovereenkomsten, en een instellingspecifiek gedeelte. De (strategische en operationele) doelstellingen kunnen zowel kwantitatief als kwalitatief gesteld zijn.

De beheersovereenkomsten formuleren telkens de missie, het profiel en het repertoire of programma van de respectievelijke grote instellingen: Waar staat de grote instelling voor? Wat is haar plek in het Vlaamse en internationale cultuurlandschap? Welke inhoudelijke focuselementen worden naar voor geschoven? Hoe vertaalt zich dat concreet in het repertoire of programma? Ook wordt bijzondere aandacht besteed aan het onderdeel opleiding en stage, zowel wat betreft het reguliere onderwijs als wat betreft de doorstroming naar het professionele circuit in de kunsten.

Daarnaast wordt in de beheersovereenkomsten aangegeven hoe de grote instellingen hun voorbeeldfunctie denken waar te maken op het vlak van publiekswerking, de samenwerking met andere instellingen, culturele diversiteit, de samenwerking met CultuurNet Vlaanderen en tot slot op vlak van de communicatie als grote instelling.

Ook de aandacht die aan samenwerking tussen de diverse grote instellingen geschonken wordt, is een duidelijke beleids optie. Kunst- en cultuurinstellingen - en dat geldt zeker voor deze grote instellingen - kunnen en mogen vanuit gemeenschapsoogpunt nooit een eilandfunctie bekleden. Daarom geven elk van de grote instellingen in deze beheersovereenkomsten aan hoe ze deze samenwerking gestalte willen geven. De samenwerking kan diverse vormen aannemen: zowel op artistiek als op zakelijk en technisch vlak kunnen samenwerkingsverbanden meer dan hun nut bewijzen.

Ook het aspect culturele diversiteit kreeg een belangrijke plek in deze beheersovereenkomsten. Het spreekt voor zich dat de 'culturele ambassadeurs' ook inzake interculturaliteit een voorbeeldfunctie te vervullen hebben. Dat zal zich dan ook uiten in een mix van reële inspanning- en resultaatverbindingen die vervat zullen zitten in een 'actieplan/stappenplan culturele diversiteit' waartoe de grote instellingen zich uitdrukkelijk engageerden, en dat het voorwerp zal zijn van voortdurende monitoring.

Opstellen van overeenkomst, evaluatie en visitatie

Aan de basis van deze beheersovereenkomsten ligt een interactief proces waarbij er voortdurend naar gestreefd werd om de wederzijdse doelstellingen, verwachtingen en ambities op elkaar af te stemmen. Dialoog en monitoring zullen centraal staan voor de opvolging van de uitvoering van deze beheersovereenkomsten.

De adviescommissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media draagt de voorzitter voor van de commissie die de grote instellingen een keer in de vijf jaar toetst. Het agentschap stelt de andere leden voor: 3 leden uit de sectorale beoordelingscommissies en 3 internationale experts.

Flexibiliteit stelsel

- *Welke prikkels worden gehanteerd om de effectiviteit te behouden?*

Kunstendecreet

- elke vijf jaar beoordeling grote culturele instellingen
- elke vier jaar beoordeling meerjaren subsidies
- elke twee jaar beoordeling tweejarige subsidies

Twee en vier jaar subsidies. Twee jaar ook bestemd voor door – en uit-

stroom. Jaarlijkse verantwoording door instellingen. Cultuurnota elke vijf jaar.

De aanvraag voor 4 of 2 jaar hoeft alleen voor het eerste jaar uitgewerkt te zijn. Na toekenning dienen instellingen elk jaar een geactualiseerd actieplan in bij het agentschap worden ingediend (uiterlijk 1 november van het jaar voorafgaand aan het betreffende uitvoeringsjaar). Het Kunstendecreet schrijft voor dat voor elk uitvoeringsjaar de kunstenuitvoering een actieplan moet indienen bij het agentschap, uitgaand van de middelen die de Vlaamse overheid ter beschikking stelt. Het oorspronkelijk meerjarig beleidsplan ging uit van een gewenst subsidiebedrag; het geactualiseerd actieplan moet het toegekende subsidiebedrag als uitgangspunt nemen.

In het actieplan moet de organisatie in detail uiteenzetten hoe hij tijdens het komende werkingsjaar de artistieke, inhoudelijke en zakelijke beleidsvisie gaat realiseren.

De instelling moet ook aangeven waar hij afwijkt van het beleidsplan en moet een gedetailleerde geactualiseerde begroting indienen van inkomsten en uitgaven, en een activiteitenkalender voor het betreffende jaar.

Vlaamse gemeenschap constateert dat het systeem dreigt dicht te slippen. Onevenredig deel van het budget (90%) gaat naar de meerjarige subsidies, doorstroom en projectsubsidiering te zeer beperkt. Op 4 april 2011 kondigt de minister af dat de verhouding meerjarig / projectsubsidies vanaf 2013 wordt teruggebracht naar 80 % - 20%.

Decreet lokale overheden

De beleidsplannen beslaan een periode van 6 jaar, gemeenten moeten elk jaar een activiteitenplan indienen.

Cultureel Erfgoeddecreet

Ook hier geldt de subsidie alleen gedurende een beleidsperiode van 5 jaar en moet voor elke nieuwe beleidsperiode opnieuw worden aangevraagd.

Verhouding publiekprivaat

- *Welke invloed heeft dit op het stelsel?*
- *Wordt het ingezet als stimulans of beloning?*
- *Is er verschil in de sectoren m.b.t. private sponsors?*
- *Wat is de rol van publieksinkomsten en de eigen inkomsten?*

De Vlaamse overheid lijkt sponsoring niet te stimuleren, maar meer te zien in investeringsfondsen (voorbeeld Cultuur Invest *) en belastingmaatregelen. Sponsoring loopt de laatste jaren juist terug. In Vlaanderen bestaat ook de zorg dat sponsoring de inhoudelijke autonomie van de kunsten aantast.

De Vlaamse regering nam in 2006 initiatief tot CultuurInvest, CultuurInvest werd binnen Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) opgericht met als doelstelling:

- op een vernieuwende wijze bijdragen tot de ontwikkeling, ondersteuning en groei van de ondernemingen in de creatieve sector, en
- ervoor zorgen dat deze sector meer en een betere toegang krijgt tot (risicovolle) lange termijn- en projectfinanciering
- door hen op een gestructureerde wijze toe te leiden naar de bestaande financierings- en ondersteuningsmogelijkheden, en

- door, via CultuurInvest, zelf nieuwe financieringsmogelijkheden aan te bieden en daartoe een 'revolving fund' op te zetten met een beoogd totaal aan investeringsmiddelen gelijk aan 32,5 miljoen euro. In 2007 ging het investeringsfonds dat culturele producten (mode, design, games, boeken, musicals) met winstpotentieel wil stimuleren, van start. Het fonds heeft een budget van 21,5 miljoen. 10 miljoen komt uit Participatiemaatschappij Vlaanderen, die het fonds beheert. De overige 11,5 haalde ze binnen via een obligatielening bij de banken.
- Cultuurinvest was opgericht na positieve berichten over een groeiende creatieve industrie in België goed voor 32 miljard euro in 2009. Uit recent onderzoek blijkt echter dat Cultuurinvest ondanks de gunstige vooruitzichten, niet de gewenste resultaten heeft neergezet en zal worden hervormd.

Uit een onderzoek van het Vlaams Theaterinstituut uit 2011 blijkt dat elke euro Vlaamse subsidie voor cultuur (Kunstendecreet) wordt vermeerderd met een euro uit andere inkomsten. <http://www.vti.be/nl/files/de-ins-outs-van-het-kunstendecreet>

Huisvestingssituatie en rijkscollecties

- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de huisvestingssituatie (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*
- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de rijkscollecties (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*

Beheersrelatie met MuHKA en met Koninklijk museum voor de Schone Kunsten Antwerpen

Zowel het MuHKA als het KMSKA behoren direct of indirect tot de Vlaamse overheid. Er is wel een verschil op het vlak van rechtspersoonlijkheid. Het KMSKA is een intern verzelfstandigd agentschap dat niet over een eigen rechtspersoonlijkheid beschikt. Het MUHKA heeft een eigen rechtspersoonlijkheid en is door de Vlaamse overheid opgericht als vereniging zonder winstoogmerk (vzw). De Vlaamse overheid oefent indirect controle uit op het MUHKA via twee regeringscommissarissen in de Raad van Bestuur; respectievelijk benoemd door de minister van Cultuur en de minister van Begroting. Zowel het MUHKA als het KMSKA behoren tot de zogenaamde 'grote instellingen' of 'instellingen van de Vlaamse Gemeenschap'. Dit zijn de grote instellingen in Vlaanderen waarvan de Vlaamse overheid een internationale voorbeeldwerking verwacht. Een aantal van deze instellingen behoren tot de Vlaamse overheid (bv ook de Vlaamse Opera) maar dit is geen vereiste. Op basis van het Cultureel-erfgoeddecreet (dit decreet vervangt sinds 2008 het Erfgoeddecreet) worden de musea gesubsidieerd die Vlaams of landelijk ingedeeld zijn, de grote musea in Vlaanderen.

Zowel het MUHKA als het KMSKA worden echter niet gesubsidieerd op basis van dit decreet. Een overheid mag namelijk zichzelf niet subsidiëren; om deze reden ontvangen beide musea een rechtstreekse dotatie van de overheid. Dit weerhoudt echter niet dat het decreet bepaalde voorwaarden oplegt aan deze musea.

De kunstcollecties

De kunstcollectie van de Vlaamse Gemeenschap bestaat uit 19.000 werken en is verspreid over musea en openbare instellingen in Vlaanderen en Brussel. De collectie wordt beheerd door het Agentschap Kunsten en Erfgoed. Onderdeel van de collectie is het werk dat in de periode 1860 – 1965

werd verkregen door de Belgische staat. Voor 1992 had collectieverwerving vooral de ondersteuning van kunstenaars tot doel. Daarna vooral de opbouw van de collectie met zogenaamde

sleutelwerken. De Vlaamse overheid koopt en geeft deze in langdurige bruikleen aan de musea.

De collectie in cijfers:

- Een collectie van 18.000 kunstwerken.
- Verspreid over zo'n 1.500 gebouwen in Vlaanderen en Brussel.
- Te bezichtigen in 87 binnen- en buitenlandse musea en in honderden openbare gebouwen.
- De musea met het grootste aandeel werken uit de collectie zijn het Antwerpse MuHKA (570 werken), het Gentse S.M.A.K. (375 werken) en het Oostendse PMMK (215 werken).
- Het oudste werk in de collectie is 'Scène Flamande' (1835) van Ferdinand De Braekeleer. Het bevindt zich in de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België (Brussel).
- Het eerste werk dat de Belgische staat aankocht in 1860 was de bronzen medaille 'Portret van Eelbrock' van Constant Jehotte, voor 48 Belgische frank.
- De duurste aankoop was het topstuk 'Meisjes aan het Ochtendtoilet' van James Ensor, dat 2,8 miljoen euro kostte.

De collectie van het KMSKA is ondergebracht in een aparte rechtspersoon 'Eigen vermogen'. De Vlaamse overheid is samen met de Stad Antwerpen in onverdeelde eigenaar van deze rechtspersoon. De reden hiervoor is dat een groot deel van de collectie afkomstig is van de Stad Antwerpen. Bij de oprichting werd er voor gekozen om de collectie onder te brengen in deze aparte rechtspersoon. Stukken die recent zijn aangekocht (wat vrij uitzonderlijk gebeurt) zijn eigendom van de Vlaamse overheid.

Voor het MUHKA is de Vlaamse overheid eigenaar van het grootste deel van de collectie. Het MUHKA kan jaarlijks voor een bepaald bedrag (voor de periode 2006 – 2010 was dit 200.000 euro) aankoopvoorstellen doen. De Vlaamse overheid koopt deze werken aan en geeft ze in langdurige bewaargeving aan het MUHKA.

Andere delen van de collectie zijn eigendom van de vzw MUHKA – dit betreft enerzijds de collectie die aanwezig was bij de oprichting van het M HKA (bvb stichting Gordon-Matta-Clarck) en anderzijds werken die geschonken zijn aan het M HKA. Ook via de vriendenvereniging (die een eigen rechtspersoon heeft) kunnen werken aangekocht worden.

Gebouwen

Het KMSKA: gebouw is eigendom van de overheid. Dat geldt ook voor een aantal andere gebouwen van culturele instellingen waaronder ook De Brakke Grond in Amsterdam. Bouwheer en beheer bij Vlaams Openbare Instelling (VOI) Fonds Culturele infrastructuur (FOCI) (onderdeel van het departement CJSM/ afdeling stafdienst infrastructuur)

Beheersovereenkomsten

Het KMSKA wordt rechtstreeks aangestuurd door de minister (als onderdeel van de Vlaamse overheid). Met het MUHKA wordt een beheersovereenkomst gesloten waarin de wederzijdse afspraken vastgelegd worden (zie voor de beheersovereenkomst de bijlage). Er is hierin een procedure beschreven voor het geval de afspraken niet worden nageleefd. De evaluatie van de uitvoering van de beheersovereenkomst wordt ook meegenomen in de beslissing voor de volgende beleidsperiode.

3 Relatie tussen overheid en culturele instellingen

Subsidievormen

- *Hoe wordt de hoogte van de subsidie/bekostiging bepaald per sector/per instelling?*
- *Welke subsidievormen zijn er: subsidie, indirecte subsidie, fiscale faciliteiten bij private cofinanciering of publiekprivate financiering?*
- *Welke termijnen worden gehanteerd?*
- *Subsidie instrumentarium: subsidie voor welke van de verschillende functies (productie, distributie, programmering, publieksbereik, marketing, educatie, collectiebeheer en exploitatie/huisvesting); variërend van structurele of meerjarige tot incidentele subsidie; variërend van stimuleringssubsidie, koppelsubsidie tot premies op bepaalde prestaties.*

De Vlaamse overheid hanteert vijf soorten subsidie:

- 1 subsidie door afsluiten van beheersovereenkomst met Vlaamse regering (dit is in veel gevallen geen subsidie omdat de instelling onderdeel is van de overheid)
- 2 subsidie door afsluiten van convenant met een gemeente of provincie
- 3 meerjarige werkingssubsidie
- 4 projectsubsidie
- 5 fondssubsidie

Kunstendecreet

Culturele instellingen kunnen voor 2 en voor 4 jaar subsidie aanvragen. Ontvangt een instelling minder dan 300.000 euro aan subsidie dan kan een bijkomende ondersteuning worden aangevraagd (voor internationale, kunsteducatieve, sociaalartistieke elementen van hun programma).

Ook instellingen die zelf niet produceren maar inspanningen leveren om mensen met kunst in aanraking te brengen kunnen binnen kunstendecreet worden gesubsidieerd

Naast meerjarige subsidie is er ook projectsubsidie en subsidies voor individuele kunstenaars en werkplaatsen.

In aanmerking voor 2 en 4 jaar komen:

- kunstencentra
- festivals
- organisaties voor Nederlandstalige dramatische kunst
- organisaties voor dans
- organisaties voor muziektheater
- muziekgroepen en ensembles
- concertorganisaties
- muziekclubs
- werkplaatsen
- organisaties voor beeldende kunst
- architectuurorganisaties

De 2 jaar is ingevoerd als 'instap', maar ook als 'uitstap' mogelijkheid voor instellingen.

Voor lagere overheden en erfgoed: zie eerdere informatieblokken.

Subsidiedoelstellingen, voorwaarden en beoordeling

- *Hoe (en in welke frequentie) is de beoordeling van de cultuurinstellingen georganiseerd?*
- *Wie beoordeelt er?*
- *Op welke momenten?*
- *Op welke manier?*
- *Welke rol spelen adviesraden hierbij? Wat is het profiel van adviesraden?*
- *Aan de hand van welke criteria (zoals publieksbereik, ondernemerschap, participatie en educatie, nationale betekenis, regionale spreiding) worden cultuurinstellingen beoordeeld?*
- *En hoe wordt dat geoperationaliseerd?*
- *Welke prestatieafspraken/prestatie-indicatoren worden gehanteerd bij het subsidiëren, het monitoren en verantwoording van de prestaties door cultuurinstellingen?*
- *In welke mate zijn overwegingen van regionale spreiding van belang bij de aansturing en financiering van cultuurinstellingen vanuit de nationale overheid?*

Grote Vlaamse instellingen

De grote Vlaamse instellingen worden, voor zover zij onderdeel zijn van de Vlaamse Overheid, aangestuurd en ontvangen een rechtstreekse financiële bijdrage. De instellingen sluiten een beheersovereenkomst. Zie voor voorbeeld de bijlage (artikel 22 en 23 gaan over evaluatie en sancties bij het niet nakomen van de overeenkomst).

Kunstendecreet

Om in aanmerking te komen voor subsidie moeten instellingen:

- rechtspersoon zijn met niet commercieel karakter
- gevestigd zijn in het Nederlands taalgebied of in Brussel – stad
- een meerjarig artistiek/ inhoudelijk en financieel beleidsplan indienen
- Wanneer een instelling subsidie ontvangt dan moet de instelling:
- een actieplan per jaar indienen en uitvoeren
- het artistieke en inhoudelijke beleid toevertrouwen aan een a/i leiding die contractueel aan de organisatie verbonden is
- het zakelijk beleid toevertrouwen aan een leider die contractueel aan de organisatie verbonden is
- (contract kan ook een opdracht relatie zijn)
- de toepasselijke CAO naleven, wanneer die er niets is dan geldt de overkoepelende CAO (www.overlegkunsten.org)
- bezoldigde zelfstandige artistieke en artistiek technische medewerkers minstens evenveel betalen als werknemers
- enkel samenwerken met kunstenaars die een zelfstandigheidsverklaring kunnen overleggen
- een boekhouding voeren conform de wet (jaarrekening met balans en resultatenrekening)
- zorg dragen voor het eigen archief

Alle gesubsidieerde instellingen moeten elk jaar een uitgebreid werkingsverslag opstellen (formulier + excelsheet opgenomen in de bijlagen). Deadline 3 maanden na afloop van kalenderjaar.

Decreet lokaal cultuurbeleid/ lagere overheden

Alle gemeenten of samenwerkingsverbanden van gemeenten kunnen met een beleidsplan een bijdrage vragen. Per categorie (beleid, bibliotheek en cultuurcentrum) worden aanvullende voorwaarden gesteld. Het decreet biedt ruimte voor sancties.

Cultureel Erfgoed Decreet

Met elke gesubsidieerde organisatie wordt een beheersovereenkomst afgesloten die de subsidie vertaalt naar doelstellingen. De onderhandeling voor de beheersovereenkomst gebeurt tussen het agentschap en vertegenwoordigers van het museum of de culturele archiefinstelling. Het Cultureel Erfgoeddecreet, het ingediende beleidsplan, de adviezen en de beslissing van de Vlaamse Regering vormen de uitgangspunten van de onderhandeling en de uiteindelijke beheersovereenkomst. Het is belangrijk dat de personen die aan de onderhandeling deelnemen, de bevoegdheid hebben om het museum of de culturele archiefinstelling te vertegenwoordigen.

Na de onderhandeling laten beide partijen de beheersovereenkomst goedkeuren en ondertekenen door respectievelijk de verantwoordelijken van de collectiebeherende cultureel-erfgoedorganisatie en de minister. De beheersovereenkomst treedt in werking op de ingangsdatum die opgenomen is in de beheersovereenkomst.

Eigen inkomstennorm

Het Kunstendecreet, op basis waarvan kunstorganisaties gesubsidieerd worden, legt inkomstennorm op, afhankelijk van het soort werking. Meer informatie hierover in het uitvoeringsbesluit:

http://www.kunstenenerfgoed.be/ake/view/nl/699788-Kunstendecreet.html#ppt_157643 -> vervolgens klikken op 'ontwerp van uitvoeringsbesluit').

Gemiddelde percentage eigen inkomsten in het Kunstdecreet is nooit minder dan 5 %. Het decreet maakt het volgende onderscheid:

- Culturele instellingen / kunstencentra 5% tot 12,5% eigen inkomsten (afhankelijk van de subsidiehoogte: hoe hoger, hoe meer eigen inkomsten)
- Festivals, toneel, muziek, dans, muziektheater, muziekgroepen en ensembles, concertorganisaties enz. 12,5% eigen inkomsten
- Werkplaatsen, instellingen voor beeldende kunst en audiovisuele kunst, architectuur 5% eigen inkomsten.

Het Cultureel-erfgoeddecreet legt *geen* normen op voor het verwerven van eigen inkomsten.

Voor de grote Vlaamse instellingen zoals KMSKA en MuHKA worden ook *geen* inkomstennormen bepaald.

4 Praktijkervaring

Praktijkervaring

- *Wat werkt wel en wat niet en hoe gaan ze daar mee om?*
- *Hoe flexibel is het systeem?*

Voorjaar 2011

Minister Schauvliege: stelt dat er vooral in de podiumkunsten overaanbod is. Zij wil in de komende beheersovereenkomsten een gestructureerd overleg opnemen tussen de productiehuisen en de presentatieplekken. (zie bijlage over nota samenwerking). Andere oplossing wordt gezocht in het verhogen van de kwaliteitsstandaard bij beoordeling en het stimuleren van de internationale afzet van het vooral het podiumkunstenaanbod. Vlaanderen zet zeer bewust in op internationale uitvoering/samenwerking en doet met succes groot beroep op EU budgetten.

Pleidooi voor meer particuliere financiering (sponsoring bij musea, tax shelter bij film en kwaliteitstelevisie)

In het najaar van 2010 maakte minister van Cultuur Joke Schauvliege haar plannen bekend om de zogenaamde grote kunstinstellingen die onder het Kunstendecreet vallen, te hervormen. (zie in bijlage: nota samenwerking) Vlaams volksvertegenwoordiger

Jean-Jacques De Gucht roept de minister op om de hervormingen eerst eens terdege te laten onderzoeken door een internationaal gerenommeerde expert.

De hervorming betreft de Vlaamse Opera, Brussels Philharmonic (Vlaams Radio Orkest, Vlaams Radiokoor), het Ballet van Vlaanderen en de Filharmonie. De minister wil de instellingen dwingen om nauwer samen te werken, in een cluster Opera-Ballet en een cluster VRO/VRK (Brussels Philharmonic) – de Filharmonie.

In de commissie Cultuur is uitvoerig gedebatteerd over de plannen van de minister. De betrokken instellingen en de visitatiecommissies die hen zowel zakelijk als artistiek hebben doorgelicht, werden gehoord. 'Samenwerking en overleg is noodzakelijk voor een efficiënte werking', erkent Jean-Jacques De Gucht. 'Wat betreft het Ballet van Vlaanderen en de fusie met de Vlaamse Opera, is er geen eensgezindheid of een samensmelting noodzakelijk is. Alvorens de plannen van Schauvliege uit te voeren, is het daarom beter eerst grondig te bestuderen of ze wel haalbaar en wenselijk zijn.' (zie <http://www.acvcultuur.be/hoorzitting2010.html#openbrief>)

Pleidooi voor sterker nationaal (Belgisch) cultuurbeleid (De Morgen maart 2011)

Bijlage 3 Denemarken

1 Cultuurbeleid algemeen

Politiek-bestuurlijke context

- *Algemeen bestuurlijke context*
- *Korte beschrijving verschillende overheidslagen, relatie daartussen, verantwoordelijkheden*
- *Relevante wet- en regelgeving*
- *Organogram (indien aanwezig toevoegen als bijlage)*

Denemarken is een constitutionele monarchie en heeft ruim 5.5 miljoen inwoners. De volksvertegenwoordiging bestaat uit 1 kamer (Folketing) en bestaat uit 179 leden. Door de *Local Government Reform*, aangenomen door het Parlement in 2005, zijn de 275 gemeenten en 14 provincies nu afgenomen tot 98 gemeenten en 5 regio's.

Korte terugblik

Het Deense Ministerie voor Culturele relaties is in 1961 opgezet om de condities voor kunst en cultuur te verbeteren. Er heeft zich in de loop der jaren een aantal wijzigingen in principes en strategieën voorgedaan.

'60: Democratisering van cultuur. Cultuur voor alle inwoners van Denemarken. Iedereen moet in aanraking komen met cultuur en het leren waarderen.

'70: Culturele democratie. meer aandacht voor diversiteit en pluriformiteit.

'80: Cultuur als sociaal middel in de economische crisis en als handvat voor sociale doelen.

'90: Cultuur wordt verbonden met economie en politiek. Er komen prestatiecontracten voor meer efficiency.

Anno 2011: Denemarken zit op dit moment (2007-2012) midden in een fundamentele structuurverandering en decentralisatie van de publieke sector.

Van oudsher is het cultuurbeleid van Denemarken vrij sterk gericht op het ondersteunen van individuele kunstenaars en minder op het subsidiëren van instellingen.

De politieke verantwoordelijkheid voor cultuur beleid ligt bij het Deense parlement, de regering en het ministerie van Cultuur. Sinds de oprichting van het ministerie van Cultuur in 1961 is de daadwerkelijke beleidsimplementatie en zijn de bijbehorende bevoegdheden in toenemende mate gedelegeerd aan een complex raamwerk van culturele instanties, councils, comités en instituten die allemaal verschillende taken, bevoegdheden en mate van autonomie hebben.

De Deense cultuursector heeft een sterke nationale focus, cultureel erfgoed en nationale identiteit zijn belangrijk. Het strategisch plan '*Cultuur voor iedereen*' (2009) heeft gezorgd voor een groot publiek debat over de rol van kunst en cultureel beleid in de huidige maatschappij die wordt gedomineerd door migratie, globalisering en Europese ontwikkelingen.

Zie bijlagen voor organogrammen over culturele bestel, financiering en adviesraden en commissies.

Nationaal-regionaal-lokaal

Het ministerie van Cultuur voert de algemene coördinatie en uitvoering wat betreft beleidsinitiatieven, planning en implementatie van cultuur. Dat houdt in de doelstellingen, financiële kaders, subsidieregelingen en de organisatorische structuren die de basis vormen van het Deense cultuurbeleid. Het parlement is eindverantwoordelijk voor de wetgeving en begroting. Een speciaal parlementair comité van cultuur (Folketingets Kulturudvalg) gaat over de politieke cultuurkwesties en het ministerie van Financiën zet een financieel kader neer voor kunst en cultuur.

Het ministerie van Cultuur is verantwoordelijk voor de nationale culturele instellingen op het gebied van creatieve kunsten, cultureel erfgoed, onderwijs en onderzoek en ondersteuning en media, sport, architectuur en design. Het ministerie van Cultuur is onderverdeeld in vijf sectoren:

- Archieven (Danish State Archives)
- Cultureel erfgoed (Danish National Cultural Heritage Agency)
- Kunst (Danish National Arts Agency)
- Bibliotheken en Media (Danish Agency for Libraries and Media)
- Film (Danish Film Institute)

Die sectoren houden zich bezig met administratieve, adviserende en uitvoerende taken op de genoemde gebieden en worden gedefinieerd als overheidsinstellingen. Het ministerie van Cultuur heeft daarnaast de verantwoordelijkheid voor 42 culturele instellingen op het gebied van creatieve kunsten, cultureel erfgoed, onderwijs en onderzoek en ondersteuning en media, sport, architectuur en design.

De implementatie van cultuurbeleid wordt gedelegeerd naar diverse commissies, onafhankelijke raden en cultuurorganisaties. De autonomie en bevoegdheden van deze organisaties zijn divers (zie bijlage 2, organogram commissies en adviesraden).

Het *Danish Arts Agency* geeft ook uitvoering aan het internationale cultuurbeleid van het ministerie (Denemarken als cultuurland).

De *Danish Arts Foundation* en de *Danish Arts Council* zijn de basis organen in het Deens cultureel beleid voor het ondersteunen van de kunsten in de verschillende gebieden.

- *Danish Arts Foundation* heeft als doel om in Denemarken de scheppende kunst in alle disciplines te bevorderen. Verleent met name subsidies aan individuele kunstenaars.
- *Danish Arts Council* verleent financiële en andere steun in binnen- en buitenland aan Deense initiatieven op het gebied van literatuur, podiumkunsten, beeldende kunst, vormgeving en architectuur en zij adviseert overheden en andere organisaties. Danish Arts Council kan toelagen uitkeren aan zowel culturele organisaties als individuele kunstenaars.

Veranderingen

Sinds de oprichting van het ministerie van Cultuur in 1961 is de werkelijke implementatie van het cultuurbeleid en de bijbehorende bevoegdheden in toenemende mate gedelegeerd. Anno 2011 is er een complex raamwerk van culturele agentschappen, raden en culturele instituties met verschillende taken, bevoegdheden en niveaus van autonomie.

De voormalige culturele verantwoordelijkheid van de provincies is door de hervorming afgeschaft en overgedragen aan de staat of de nieuwe gemeenten. De staat heeft bijvoorbeeld de verantwoordelijkheid overgenomen voor de regionale theaters, orkesten en musea. De nieuwe gemeenten hebben de volledige politieke, administratieve en financiële verantwoordelijkheid gekregen over culturele instellingen en activiteiten met een natuurlijke lokale aansluiting waaronder bibliotheken, musea, sportfaciliteiten, amateuractiviteiten. In het geval van bibliotheken en musea dienen de gemeenten nog steeds te handelen volgens het wettelijk kader overeengekomen op een nationaal niveau.

De *Raad van Gemeenten* is een coördinerende organisatie voor de 98 gemeenten in Denemarken. Deze raad is een belangrijke partner in de onderhandelingen, planning en uitvoering van het culturele beleid, vooral na de afschaffing van de provincies en de overdracht van meer culturele verantwoordelijkheid aan de gemeenten. Zij bepalen in aanzienlijke mate het lokale cultuurbeleid.

Wetgeving

Er zijn twee niveaus waarop de wetgeving wordt gereguleerd en de algemene doelstellingen van de culturele instellingen en activiteiten op het specifieke gebied van kunst en cultuur in Denemarken worden bepaald:

- 1 de algemene wet van theater, muziek, cultureel erfgoed, literatuur en bibliotheken, film, radio en TV, enz., die de algemene doelstellingen definieert, besluitvormingsstructuren, competenties etc. van de instellingen in de verschillende gebieden, en
- 2 de wetten voor de Danish Arts Council (Statens Kunstråd) en de Danish Arts Foundation (Statens Kunstfond), met daarin de specifieke doelstellingen en supportregelingen voor kunstenaars en de verschillende terreinen van kunst in het algemeen. De wet betreffende de *Danish Arts Foundation* (Wet nr. 170 van 27 mei 1964) is aangenomen door het parlement 15 mei 1964.

Danish Museum Act waaronder alle musea in Denemarken vallen schrijft een aantal condities en randvoorwaarden voor waar musea aan moeten voldoen. De Heritage Agency houdt hier toezicht op. Naast het organiseren van tentoonstellingen moeten musea een bijdrage leveren aan het veilig stellen van het Deense culturele en natuur erfgoed op vijf manieren:

- 1 Collectie. Musea moeten relevante nieuwe objecten en documenten toevoegen aan hun collecties.
- 2 Registratie. Musea moeten de verzamelde objecten en documentatie registreren en dat ook toegankelijk maken.
- 3 Behoud. Collecties moeten bewaard blijven voor het nageslacht. Objecten en archieven moeten bewaard worden onder de juiste condities.
- 4 Onderzoek. Musea zijn onderzoeksinstituten en moeten zoeken naar nieuwe inzichten binnen hun gebied.
- 5 Verspreiding. Musea moeten hun kennis en collecties verspreiden.

Beleidsdoelen

- *Algemeen*
- *Waar is dit beleid op geïnspireerd?*

Algemeen

Er is een aantal basiswaarden die in de afgelopen decennia steeds terugkwamen in het Deense cultuurbeleid.

- Zelfregulatie/arms-length principe. Politici en de minister zijn niet direct betrokken bij concrete subsidietoekenningen. Onafhankelijke expertcomités bepalen waar de subsidies naar toe gaan.
- Vrijheid van meningsuiting. Het rijk intervenueert niet in het artistieke of culturele proces.
- Kwaliteit. Subsidies worden toegekend aan het beste dat de Deense artistieke community voortbrengt.
- Decentralisatie. Toegang voor iedereen en beslissingen over cultuurbeleid moeten worden genomen door de mensen die er direct mee te maken hebben.
- Culturele democratie. Het rijk ondersteunt en subsidieert zowel professionele als amateuractiviteiten. Het rijk ondersteunt diverse culturele groepen en houdt zo het maatschappelijk middenveld betrokken. Er wordt veel ingezet op meer samenwerking tussen gemeenten en het rijk en tussen gemeenten onderling.

In het huidige beleid wordt een hogere prioriteit gegeven aan de culturele ontwikkeling in de lokale samenlevingen in de provincies van Denemarken. Dit is uitgewerkt in een nieuwe strategie genaamd *Cultuur voor iedereen* (2009) en in het werkprogramma *Denemarken 2020 - kennis, economische groei, welvaart, welzijn*. Het algemene doel van de strategie van *Cultuur voor iedereen* kan worden samengevat in drie punten:

- kunst, cultuur en erfgoed moet worden bevorderd voor etnische en niet-etnische Denen
- iedereen in Denemarken heeft eigenaarschap van de Deense gemeenschappelijke cultuur en erfgoed
- iedereen in Denemarken moet in staat zijn om toegang te krijgen tot passende en relevante culturele activiteiten

Het profileren van Denemarken in het buitenland heeft twee doelen. Ten eerste om de verschillende gezichten van Denemarken aan een groter publiek te laten zien en de Deense cultuur zichtbaar te maken. Dit heeft als voordeel voor cultuur dat nieuwe gebieden en markten worden aangesproken en geopend. Maar het heeft ook voordelen voor de Deense maatschappij in economische, zakelijke en toeristische relaties omdat het Denemarken onder de aandacht brengt. Daarom worden sommige buitenlandse activiteiten gecoördineerd door een forum van beleidsmedewerkers van verschillende ministeries (economische zaken, buitenlandse zaken, cultuur).

Cultuurbegroting – financiële stelsel

- *Hoe is de begroting opgebouwd?*
- *Welke positie heeft cultuur binnen verschillende overheidslagen (en ministeries)?*

Het ministerie van Cultuur financiert direct 42 nationale culturele instellingen waaronder bijvoorbeeld het Royal Theater en het National Museum Denmark. Deze subsidies zijn stabiel, weinig verandering in bedragen de afgelopen jaren. De rest van de gelden wordt verdeeld over de vijf departementen die weer de subsidies verdelen binnen hun disciplines.

Tweederde van de overheidsuitgaven voor kunst en cultuur is afkomstig van de regering en een groot deel van dat geld is geoormerkt. In 2009 namen de gemeenten 37,7 procent van alle overheidsbestedingen aan kunst en cultuur voor hun rekening.

Financiering van amateurkunsten en kunsteducatie wordt overgelaten aan de lagere overheden.

Het aandeel van het staatsbudget van cultuur in 2009 was 1% - 195,6 miljoen (exclusief rente, belastingen en heffingen). Het huishoudenuitgaven voor culturele activiteiten en goederen (met inbegrip van kaarten voor bioscoop, theater, concerten, musea en dierentuinen, boeken, kranten en tijdschriften, film huren, CD's, videobanden en camera film) was in de periode 2003 - 2005 gemiddeld 2,0% van het totale huishoudbudget.

Publieke cultuuruitgaven per hoofd van de bevolking, in 2008, was DKK 933,891. Dit komt overeen met 1,1% van het BBP per hoofd van de bevolking. In Europa is dit een relatief laag gemiddelde.

2 Inrichting van het culturele bestel

Sturingsrelatie

- *Het verdelen van de subsidies. Het gaat hier om formeel vastgelegde verhouding tussen centrale overheid, fondsen, adviesraden enerzijds (adviesring is hiervan eveneens een functie) en de verhouding tussen centrale overheid en decentrale overheden anderzijds.*
- *Toezicht (visitatie, monitoring, onderzoeksagenda's, etc.)*

De centrale overheid financiert culturele instellingen door middel van gehele en gedeeltelijke subsidies. Het parlement verdeelt het geld op basis van wetten. De criteria op basis waarvan dat gebeurt is per sector verschillend maar staat genoemd in de begroting.

Jaarlijks legt elke individuele instelling verantwoording af voor hun subsidie in een rapport.

(Financiële) aansturing is groot, zowel centraal als decentraal. Maar de sectorinstellingen zelf geven handen en voeten aan het beleid. Amateurkunsten en kunsteducatie wordt overgelaten aan de lagere overheden. De expertcomités en raden van de verschillende instanties, councils en stichtingen zijn de

partijen die de subsidies verdelen. De expertcomités baseren hun keuzes op peer reviews.

In de publieke kunst en cultuursector worden vier belangrijke financiële stromingen onderscheiden:

- 1 De 42 nationale culturele instellingen, zoals het *Royal Theatre*, *National museum of Denmark* krijgen jaarlijks subsidie om de exploitatiekosten van de instelling te dekken.
  - Het ministerie van Cultuur heeft de volledige verantwoordelijkheid om het hoofd van de instellingen te benoemen.
  - De overheidsinstellingen zijn verplicht om doel- en resultaatgericht te handelen, op basis van prestatiecontracten vastgelegd tussen de instellingen en het ministerie van Cultuur. NB. Prestatiecontracten helaas niet in het Engels beschikbaar. Worden voor een duur van 4 jaar afgesloten.
  - De instellingen worden jaarlijks beoordeeld op hun resultaten. Niettemin genieten de instellingen een grote vrijheid, autonomie en onafhankelijkheid in de evaluatie en de financiële bepalingen die worden gebruikt.

Belangrijke staatsinstellingen zijn: de Koninklijke Schouwburg, de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten, het Nationaal Museum van Denemarken, de Koninklijke Bibliotheek en de Koninklijke Deense Academie voor Schone Kunsten omvat de School van Beeldende Kunst, de School van Conservatie en de School voor Architectuur.

- 2 Ongeveer 700 onafhankelijke instellingen in het land worden deels gefinancierd door het ministerie van Cultuur. De doelstellingen van deze instellingen moeten passen binnen de gestelde doelen van het overheidsbeleid.

Voorbeelden van deze instituties zijn; regionale theaters, centrale bibliotheken en het Deense architectuurcentrum. Deze subsidies worden verdeeld door:

Danish Arts Agency

Dat is het bestuurlijk en administratief orgaan vanuit het ministerie van Cultuur. Zij fungeren als secretariaat voor Danish Arts Foundation en Danish Arts Council en zijn verantwoordelijk voor internationale representatie van Denemarken.

Danish Arts Foundation (opgericht in 1964)

Belangrijkste rol is creatieve kunst en cultuur promoten in Denemarken, door middel van uitkeren subsidies aan individuele kunstenaars. Bestaat uit 8 expertcomités (3 personen per comité): beeldende kunst, crafts en design, architectuur, film en podiumkunsten, literatuur, klassieke muziek, populaire muziek en kunst in de openbare ruimte. De personen in de comités worden aangesteld door een raad van vertegenwoordigers uit de culturele sector (2) en de voorzitter wordt aangewezen door de minister van Cultuur. De leden mogen 3 jaar blijven zitten.

Talent en artistieke kwaliteit zijn de belangrijkste criteria voor toekenning subsidies. De expertcomités zijn onafhankelijk en hebben het laatste woord. Zij hoeven geen verantwoording af te leggen voor hun keuzes. De gelden vanuit het Danish Arts Foundation worden gebruikt voor:

- Subsidies voor kunstenaars in de vorm van beurzen, prijzen, honorarium
- Aankopen van kunstwerken voor nationale instituten

- Voorzien van kunstwerken in publieke gebouwen
- Overig

Danish Arts Council (opgericht in 2003)

Promoot artistieke ontwikkeling in Denemarken en Deense kunst internationaal. Het fonds keert middelen uit aan Deense initiatieven, waarbij talent en artistieke kwaliteit als doorslaggevende criteria worden gehanteerd voor toekenning van subsidies. Daarnaast een adviserende rol aan overheden. Er zijn vijf comités (bestaande uit 5 personen): literatuur, podiumkunsten, beeldende kunsten, muziek en internationaal podiumkunsten. Danish Arts Council bepaalt zelf hoe en waar ze hun gelden verdelen, de definitieve beslissing ligt in hun handen waarbij de expertcomités een doorslaggevende rol hebben.

Leden van het Danish Arts Council worden om de vier jaar gewisseld. De minister stelt de leden van het Danish Arts Council aan.

3 Onafhankelijke instellingen met financiering vanuit het rijk en vanuit gemeentelijke subsidies.

Voorbeelden van deze instituties zijn: lokale theaters, muziekscholen en musea.

Zowel de onafhankelijke instellingen met alleen centrale overheidsfinanciering als de onafhankelijke instellingen gefinancierd door de staat en de gemeenten samen, moeten zich houden aan de algemene doelstellingen uit de wetgevende kaders voor de instellingen en de eisen die zijn overeengekomen in de prestatiecontracten met de overheid. Echter, de verplichtingen om je als onafhankelijke organisatie te houden aan de strategieën, activiteiten en administratieve eisen van de prestatiecontracten zijn minder ingrijpend naarmate het aandeel dat gefinancierd wordt door de staat lager ligt.

4 Lokale instellingen met gemeentelijke subsidie.

Voorbeelden van deze instituties zijn; publieke bibliotheken, lokale sportclubs en faciliteiten en andere culturele activiteiten. In 2009 namen de gemeenten 37,7 procent van alle overheidsbestedingen aan kunst en cultuur voor hun rekening.

Heritage Agency

Valt onder het ministerie van Cultuur en heeft de verantwoordelijkheid voor plaatsen en monumenten, gebouwen en gesubsidieerde musea. Heeft ongeveer 95 medewerkers en een jaarlijks budget van € 80 miljoen.

Verdeling subsidies

- *Wie bepaalt wie er subsidie krijgt?*
- *Hoe komt de subsidierelatie tot stand?*

De grotere, al dan niet nationale culturele organisaties worden rechtstreeks door de regering gefinancierd. Jaarlijks kunnen parlement en kabinet bij de vaststelling van de begroting deze bedragen desgewenst bijstellen. In de praktijk is dit stabiel en historisch bepaald. In feite bepaalt het parlement wie er subsidie krijgt en hoeveel. Want naast de directe subsidiering bepalen zij ook het bedrag dat naar Danish Arts Council en Danish Arts Foundation gaat.

De expertcomités (bestaande uit artiesten uit die sector) van Danish Arts Council (5) en Danish Arts Foundation (8) bepalen binnen hun sector wie er

subsidie krijgen. Dat gebeurt op basis van subsidieaanvragen die instellingen of kunstenaars in kunnen dienen. Dat gebeurt aan de hand van vaste formats (zie bijlage en site Danish Arts Council). De activiteiten van het Danish Arts Council en Danish Arts Foundation overlappen elkaar deels maar dat is bewust gedaan. Kunstenaars hebben zo extra kans op financiële ondersteuning en de objectiviteit van het oordeel wordt zo vergroot.

Een overweging bij het toekennen van subsidies voor instellingen is hun economische positie (sterk of niet) en de locatie. Een goede geografische spreiding wordt ook belangrijk geacht. Daarnaast is het toegankelijk maken van cultuur voor alle Denen van oudsher een belangrijk doel. En nog steeds een centraal speerpunt in Deens cultuurbeleid. In sommige beleidsstukken per sector worden criteria gehanteerd voor het toekennen van subsidies. Publieke omroepen moeten bijvoorbeeld teksten aanmaken bij hun programma's voor dove mensen. Een ander voorbeeld is dat culturele instellingen worden gestimuleerd om zichzelf te laten zien op ongewone plekken. Een museum exposeert bijvoorbeeld in een winkelcentrum. Het algemene idee achter deze stimulering is dat het bestaande aanbod meer zichtbaar en toegankelijk wordt voor groepen die nu niet zoveel gebruik maken van het aanbod.

Over subsidiemogelijkheden per sector en aanvraagformulieren: zie bijlage met links naar relevante websites.

Per sector zijn er weer verschillende subsidiemogelijkheden die elk weer andere doelstellingen hebben. Bijvoorbeeld het ontwikkelen van de kennis over dramatische kunst of de internationale presentatie van Denemarken in het buitenland. Voor elke subsidietoekenning gelden andere eisen (zie bijlage). Elke aanvraag wordt beoordeeld door een expertcomité. Binnen 12 weken krijgt de instelling of individu te horen of de subsidie wordt verstrekt.

Als de subsidie dan wordt verstrekt moet de instelling of individu een overeenkomst tekenen (zie bijlage) en wordt het geld binnen 4 maanden overgemaakt. Afhankelijk van het subsidiebedrag gebeurt dat ineens of in termijnen.

Voorbeeld filmsector: via wetten wordt per sector bepaald hoe de subsidies verdeeld worden, de randvoorwaarden. In de Film Act (<http://www.kum.dk/en/english/Legislation/Film/>) is bijvoorbeeld vastgelegd dat 25 procent van het totale budget moet worden gebruikt voor films voor kinderen en jongeren. Zo zijn er ook wetten voor theater, muziek en andere sectoren waar soortgelijke randvoorwaarden in staan.

Kwaliteit

- *Wat zijn de gehanteerde criteria voor kwaliteit?*
- *Hoe worden die geoperationaliseerd?*
- *En door wie?*

Kwaliteitscriteria worden vastgelegd in prestatiecontracten tussen overheid en culturele instellingen. Kwaliteit wordt beoordeeld door de expertcomités per sector. Peer review. In de expertcomités zitten kunstenaars uit de betreffende disciplines.

Voorbeeld films: sterke publieksattractie is een belangrijke voorwaarde voor toekenning subsidies. Drie categorieën die ieder worden beoordeeld op ander onderdeel van kwaliteit:

- Feature films (aantrekkelijkheid voor publiek en internationale uitstraling)
- Korte fictie & documentaire films (vooral artistieke verdienste)
- New Danish Screen (talentontwikkeling)

Verschillen tussen cultuursectoren

Zijn er verschillen in de aansturing van de verschillende cultuursectoren (podiumkunsten, orkesten, musea, etc. totaal 12 categorieën) en zo ja: hoe zien die aansturingmodaliteiten eruit?

Elke sector heeft een eigen expertcomité. Die zijn allemaal autonoom in hun aansturing en hun beoordeling. Per sector gelden er naast algemene criteria (artistieke kwaliteit) verschillende criteria.

Voorbeeld musea

Er zijn naar schatting 120 musea in Denemarken die ofwel rijkseigendom zijn (7 in totaal) ofwel door het rijk worden gesubsidieerd. The Danish National Heritage Agency superviseert deze musea en verdeelt de subsidies. Deze musea vallen onder de Danish Museum Act en moeten zich houden aan de vereisten zoals beschreven in die wet. Een door het rijk gesubsidieerd museum kan eigendom zijn van een of meerdere lokale autoriteiten of van een stichting of een onafhankelijk instituut. Vier expertcomités (archeologie, vroege moderne culturele geschiedenis, kunstgeschiedenis en natuurgeschiedenis) met afgevaardigden van musea en universiteiten adviseren de Heritage Agency.

De meeste gesubsidieerde musea worden primair gesubsidieerd door lokale autoriteiten. Veel musea ontvangen ook geld vanuit stichtingen. Ongeveer 1/5 deel van de musea is in eigendom van een of meerdere lokale autoriteiten, 3/4 deel zijn onafhankelijke instellingen en minder dan 1/10 deel is in eigendom van een organisatie met als doel het museum te runnen. De rijksoverheid subsidieert ongeveer 31% van het totaal wat door lokale autoriteiten wordt gesubsidieerd. Er is echter wel een maximum aan subsidie dat door het rijk wordt uitgegeven. 20 musea ontvangen extra subsidie omdat ze speciale onderzoeks- en/of verspreidingsactiviteiten doen. Daarnaast heeft de Heritage Agency verschillende subsidiepotjes voor specifieke doeleinden (onderzoek, studiereizen, publicaties, aankopen) waar musea aanvragen voor kunnen indienen.

Flexibiliteit stelsel

- *Welke prikkels worden gehanteerd om effectiviteit te behouden?*

Meer samenwerking tussen het rijk en de gemeenten en tussen gemeenten onderling. De budgetten worden jaarlijks verdeeld maar in de praktijk zijn de bedragen en de verdeling stabiel. Systeem lijkt weinig flexibel. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor musea. Nieuwe musea kunnen subsidie aanvragen maar zelden wordt deze goedgekeurd en toegekend.

De nieuwe prestatieovereenkomsten (of framework contracten) zijn meer gericht op outcome doelen dan op output doelen. Dat geeft (besuur en management van) instellingen meer vrijheid en ruimte in hun handelen.

Verhouding publiekprivaat

- *Welke invloed heeft dit op het stelsel?*
- *Wordt het ingezet als stimulans of beloning?*
- *Is er verschil in de sectoren m.b.t. private sponsors?*
- *Wat is de rol van publieksinkomsten en de eigen inkomsten?*

Het merendeel van de culturele instellingen heeft een aantal veranderingen ondergaan in de juridische en financiële status volgens de *Local Government Reform*, dat in werking is getreden op 1 januari 2007. De hervorming houdt in dat een bestuurlijke en politieke laag is verwijderd (de counties bestaan niet meer). De directe effecten voor de instellingen zijn niet erg groot omdat de meeste regionale taken zijn overgedragen aan het rijk. Echter, de ambitie is dat een groter deel van de culturele activiteiten en instellingen moeten worden gefinancierd door steun van bedrijven, stichtingen en andere particuliere opdrachtgevers.

Deense regering zoekt naar manieren om het aandeel private financiering in de kunst en cultuursector te vergroten. Cultuurinstellingen worden aangemoedigd om meer publiek voor hun producten te vinden, de banden met het bedrijfsleven aan te halen, op zoveel mogelijk vlakken te innoveren en meer eigen inkomsten te genereren. Centrum voor Culturele en Beleviseconomie is opgericht. Er is geld beschikbaar gesteld om cultuur en bedrijfsleven meer aan elkaar te koppelen.

Grotere private fondsen en sponsors:

- Egmont Foundation & Nordisk Film Foundation: culturele projecten voor jongeren en kinderen
- Bikubenfondene: beleggingsmaatschappij, sponsoring van met name theater, dans en musea
- Nordea-Fonden: Hoofdsponsor Copenhagen Jazz
- Oak Foundation Denmark: sponsoring o.a. Koninklijk Theater, Dansk Danseteater, Koninklijke Bibliotheek
- Realdania: bijdrage bouwkunst algemeen en Architectuur Centrum in het bijzonder)
- Villum en Velux Foundation: bijdrage galerie Den Frie Centre of Contemporary Art in Kopenhagen)

In de afgelopen jaren heeft de overheid actief ingezet op het stimuleren van een nieuw partnerschap tussen openbare culturele instellingen en particuliere sponsors en stichtingen door middel van het contract management systeem, experimentele projecten voor kunstenaars en de culturele industrie en belastingvrijstellingen voor particuliere bedrijven, stichtingen en sponsors. Het is de bedoeling om het huidige Deense systeem om te zetten in de een 'facilitator model' (naar het Noorse culturele model).

Huisvestingssituatie en rijkscollecties

- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de huisvestingssituatie (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*
- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de rijkscollecties (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*

De 42 nationale culturele instellingen, zoals het *Royal Theater*, *National museum of Denmark* krijgen jaarlijks subsidie toegewezen om de exploitatie-

kosten van de instelling te dekken. De gebouwen en collecties zijn in eigendom van het rijk.

- Het ministerie van Cultuur heeft de volledige verantwoordelijkheid om het hoofd van de instellingen te benoemen.
- De overheidsinstellingen zijn verplicht om doel- en resultaatgericht te handelen, op basis van prestatiecontracten vastgelegd tussen de instellingen en het Ministerie van Cultuur.
- De instellingen zijn verplicht tot een jaarlijkse beoordeling van de resultaten. Niettemin genieten de instellingen een grote vrijheid, autonomie en onafhankelijkheid in de evaluatie en de financiële bepalingen worden gebruikt.

Belangrijke staatsinstellingen zijn: de Koninklijke Schouwburg, De Koninklijke Musea voor Schone Kunsten, het Nationaal Museum van Denemarken, de Koninklijke Bibliotheek en de Koninklijke Deense Academie voor Schone Kunsten omvat de School of Visual Arts, de School van Conservation en de School voor Architectuur.

3 Relatie tussen overheid en culturele instellingen

Subsidievormen

- *Hoe wordt de hoogte van de subsidie/bekostiging bepaald per sector/per instelling?*
- *Welke subsidievormen zijn er: subsidie, indirecte subsidie, fiscale faciliteiten bij private cofinanciering of publiekprivate financiering?*
- *Welke termijnen worden gehanteerd?*
- *Subsidie instrumentarium: subsidie voor welke van de verschillende functies (productie, distributie, programmering, publieksbereik, marketing, educatie, collectiebeheer en exploitatie/huisvesting); variërend van structurele of meerjarige tot incidentele subsidie; variërend van stimuleringssubsidie, koppelsubsidie tot premies op bepaalde prestaties.*

- De hoogte van de subsidies aan de staatsinstellingen wordt jaarlijks bepaald op basis van de exploitatiekosten van de instelling. Zij krijgen structurele, directe subsidie vanuit de rijksoverheid.
- Voor de andere culturele organisaties zijn er in elk geval verschillende subsidievormen; deels overheidsfinanciering, gedeelde overheid- en gemeentelijke financiering of enkel gemeentelijke subsidies.
- Driejarige subsidies worden toegekend door de stichting als subsidies aan veelbelovend jong talent en levenslange subsidies worden toegekend aan kunstenaars erkend voor de lange termijnprestaties binnen de kunsten. Reisbeurzen worden toegekend aan kunstenaars die in het buitenland inspiratie vinden. Stimuleringssubsidies.
- Niet bekend welke instrumentarium gebruikt worden om dit te beoordelen, het lijkt erop dat dit geen rol speelt.

Subsidiedoelstellingen, voorwaarden en beoordeling

- *Hoe (en in welke frequentie) is de beoordeling van de cultuurinstellingen georganiseerd?*
- *Wie beoordeelt er?*
- *Op welke momenten?*
- *Op welke manier?*
- *Welke rol spelen adviesraden hierbij? Wat is het profiel van adviesraden?*
- *Aan de hand van welke criteria (zoals publieksbereik, ondernemerschap, participatie en educatie, nationale betekenis, regionale spreiding) worden cultuurinstellingen beoordeeld?*
- *En hoe wordt dat geoperationaliseerd?*
- *Welke prestatieafspraken/prestatie-indicatoren worden gehanteerd bij het subsidiëren, het monitoren en verantwoording van de prestaties door cultuurinstellingen?*
- *In welke mate zijn overwegingen van regionale spreiding van belang bij de aansturing en financiering van cultuurinstellingen vanuit de nationale overheid?*

Nationale culturele instellingen

De overheidsinstellingen zijn verplicht om doel- en resultaatgericht te handelen, op basis van prestatiecontracten vastgelegd tussen de instellingen en het ministerie van Cultuur. De instellingen zijn verplicht tot een jaarlijkse beoordeling van de resultaten. Niettemin genieten de instellingen een grote vrijheid, autonomie en onafhankelijkheid in de evaluatie en de financiële bepalingen worden gebruikt. Er zijn vaste formats voor deze verantwoording, ongeacht welke sector. Deze worden beoordeeld door het ministerie. Een voorbeeld van een jaarlijks rapport dat het Nationaal Museum Denemarken inlevert is te vinden op:

<http://www.nationalmuseet.dk/graphics/driftadm/rapporter/%A7%2021.33.11.%20Nationalmuseet.pdf>

De verantwoording vanuit instellingen en kunstenaars die worden gesubsidieerd door ofwel Danish Arts Foundation of Danish Arts Council worden verwerkt en beoordeeld door Danish Arts Agency.

- De subsidiënt moet rapporten en financiële staten volgens een vast format inleveren (digitaal).
- Subsidiënt moet projectrapporten bijhouden voor elke subsidie die ze krijgen. Deze mag niet later dan 4 maanden na afloop van het project worden ingeleverd. De rapportages moeten door minimaal 2 personen worden ondertekend.

Er zijn verschillende regels voor subsidies onder de € 67.000 en boven dat bedrag. Het gaat om het invullen van standaard rapporten en verantwoordingsformulieren. Bij grote bedragen moet een onafhankelijke accountant de verantwoording opstellen. Zie bijlage voor deze formulieren.

De subsidies worden beoordeeld door de expertcomités op de volgende onderdelen:

- 1 De (financiële) projectverantwoording moet in orde zijn (geen significante fouten of weglatingen).
- 2 De condities van de subsidie moeten zijn voldaan.
- 3 De subsidie moet zijn gebruikt voor het doel waarvoor het is uitgegeven.
- 4 De ontvanger moet economisch gebruik hebben gemaakt van subsidie.
- 5 De gevraagde kerncijfers moeten gedocumenteerd zijn.

Jaarlijks worden de instellingen beoordeeld, dat gebeurt door de expertcomités. Die zijn daarin onafhankelijk en hoeven geen verantwoording af te leggen over hun beslissingen. Instellingen en individuele kunstenaars hebben prestatiecontracten afgesloten.

Musea die subsidie ontvangen zijn verplicht om gratis toegang te verschaffen aan kinderen en jongeren onder de 18.

Er is een trend gaande dat prestatiecontracten minder gedetailleerd worden, maar meer op strategisch niveau worden vastgesteld. Als een gevolg van deze trend wordt niet meer gesproken over prestatiecontracten maar over 'framework' contracten.

4 Praktijkervaring

Praktijkervaring

- *Wat werkt wel en wat niet en hoe gaan ze daar mee om?*
- *Hoe flexibel is het systeem?*

In principe functioneert het subsidiesysteem goed, maar er loopt wel een onderzoek (geïnitieerd door ministerie van Cultuur) met als belangrijkste vragen:

- Zijn subsidies bedoeld voor de productie of de consumptie van cultuur?
- Moet de overheid zich sterk maken voor producenten of consumenten?
- Wat is de verhouding tussen diverse overheden waar het gaat om cultuurbeleid?
- Waarom is het arm's length principe zo belangrijk?
- Hoe kan Danish Arts Council optimaal functioneren?

Bijlage 4 Duitsland

1 Cultuurbeleid algemeen

Politiek-bestuurlijke context

- *Algemeen bestuurlijke context*
- *Korte beschrijving verschillende overheidslagen, relatie daartussen, verantwoordelijkheden*
- *Relevante wet- en regelgeving*

Organogram (indien aanwezig toevoegen als bijlage)

Duitsland kent een lange federale traditie in de positionering van kunst en cultuur. Alleen in het nazi tijdperk en in Oost Duitsland tijdens de koude oorlog was sprake van een sterk gecentraliseerd rijksbeleid. Nazi-Duitsland zette kunst en cultuur in als promotie van ideologie. In voormalig Oost Duitsland was naast aandacht voor de traditionele kunst, ook aandacht voor populaire culturele activiteiten die werden ondersteund door staatsbedrijven en de vakbeweging. Sinds de hereniging kent geheel Duitsland weer een federaal systeem.

De aandacht voor kunst en cultuur richt zich op 'cultuur voor iedereen' en 'iedere burger heeft recht op cultuur'. Meer recent is de focus op cultuur als een aantrekkingskracht voor vestiging van bedrijvigheid en industrie.

De vraagstukken van de afgelopen 10 jaar zijn:

- Het cultureel beleid sluit niet meer aan bij een veranderend publiek (afname van de bevolking en toename van ouderen door de vergrijzing), een veranderende samenleving door migratie en bij de snelle media-ontwikkelingen.
- Bovendien ziet de culturele sector zich geconfronteerd met structurele problemen van vooral financiële aard. Dit vraagstuk is verder aangewakkerd door de gevolgen van de crisis die ook in Duitsland goed merkbaar zijn. Vooral gemeentes bezuinigen op hun cultuuruitgaven. Centraal in de discussie staat dat, ondanks een toename van het budget op landelijk niveau en in enkele regio's, de druk op culturele instellingen toeneemt om de eigen inkomsten te verhogen, meer economische efficiëntie door te voeren en meer fondsenwerving te realiseren. Een aantal gemeentes staat vanwege de crisis onder curatele en kunnen zich geen grote uitgaven meer veroorloven.

De uitdaging waar Duitsland voor staat is een herbezinning op en herinrichting van de relatie tussen staat, markt en de samenleving op het gebied van financiering van culturele instellingen. Deze herbezinning is onder meer ingegeven door methodes zoals publiek-private samenwerking en gemeenschappelijke betrokkenheid.

De huidige politieke samenstelling van de coalitie is een samenwerking tussen de christendemocraten en de liberalen.

Rol overheden

De rol van de rijksoverheid wordt ingevuld door minister en regering. De

overheid heeft een Kulturrat, Kulturstiftung des Bundes en de Kulturstiftung des Bunder. Daarnaast zijn er vijf grote landelijke fondsen.⁷

De rijksoverheid heeft een *minister voor cultuur en media*⁸. De minster heeft geen ministerie. Er is een commissie cultuur en media (*Kulturrat*) ingesteld die de minister adviseert en controleert. De taak van de commissie is het cultuurbeleid en de wetgeving te toetsen op effecten voor de cultuursector, het landelijk debat op cultuur te initiëren en besluitvorming over cultuurbeleid.

Het rijksbeleid heeft alleen betrekking op onderwerpen die een landelijk of internationaal belang hebben en op cultuureducatie. De 16 deelstaten hebben in hoge mate vrijheid over de focus en prioriteiten in cultuurbeleid. Zij geven vervolgens ook weer ruimte voor focus en prioriteit aan de regio's. Iedere deelstaat heeft een minister cultuur en media. Meestal is het beleidsveld gekoppeld aan onderwijs of wetenschap maar dat kan ook algemene zaken zijn (de premier van de deelstaat). Via platforms (met alle deelstaten en ook binnen de regio's) wordt beleid afgestemd.

De *Kulturstiftung des Bundes* bevordert kunst en cultuur namens de regering. De Kulturstiftung voert dit uit door het ondersteunen van innovatieve programma's/ projecten met internationaal karakter en door culturele uitwisseling en grensoverschrijdende samenwerking. Jaarlijks ontvangt de Kulturstiftung ongeveer 35 miljoen euro.

De *Kulturstiftung der Lander* koopt in alle deelstaten culturele voorwerpen aan ten behoeve van musea, archieven en bibliotheken.

Met ingang van 2006 heeft de rijksoverheid meer verantwoordelijkheid voor het cultuurbeleid in Berlijn en voor cultureel erfgoed. Het internationale cultuurbeleid is toegenomen, zowel lokaal in de vorm van stedenbanden als nationaal door meer focus op - en dus ook financiering van - culturele instellingen met internationale werking.

De rol van de rijksoverheid in kunst en cultuur blijft echter marginaal ten opzichte van de rol van de deelstaten en van de gemeentes (vooral de grotere steden).

Andere actoren

Naast de overheden heeft een aantal andere actoren invloed op het culturele aanbod: NGO's, bedrijfsleven, platforms, internationale samenwerkingsverbanden. Naast sterk gedecentraliseerd is de culturele sector ook pluralistisch. Dat blijkt uit de betrokkenheid en invloed van een veelheid aan partijen, zoals radio- en televisie maatschappijen, bedrijfsleven, gemeenschappen, zoals kerken, vakbonden, maatschappelijke instellingen, clubs en individuen. Er bestaat geen vaste richtlijn voor de samenwerking en coördinatie tussen de overheid en deze actoren. Er zijn echter steeds meer intermediairs tussen de partijen om te komen tot samenwerking (ook lobby vanuit de instellingen).

Noot 7 http://bln.niederlandeweb.de/de/content/community/Kultur/Politik/start_html

Noot 8 <http://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Bundesregierung/BeauftragterfuerKulturundMedien/beauftragter-fuer-kultur-und-medien.html>

De Kunstverein zijn uniek in Europa. Duitsland telt er driehonderd. De Kunstverein programmeren hedendaagse kunst en variëren van kleine vrijwilligers initiatieven tot grote professionele organisaties met een internationaal aanzien. De grotere Kunstverein ontvangen subsidies. De subsidies zijn projectmatig en door een continu proces van ontwikkeling blijven de Verein vernieuwend.

De Frei Szene is het deel van de cultuursector dat geen directe financiering van de overheid ontvangt. De Freiszene bestaat uit zowel programmerende instellingen als gezelschappen en heeft voornamelijk betrekking op de podium kunsten. De Freiszene moet voor elke productie en elk programma financiering organiseren. Terwijl de reguliere instellingen verzekerd zijn van meerjarige financiering.

Wettelijk kader

In verschillende wetten zijn kaders voor cultuur en kunst vastgelegd maar die zijn zeer algemeen. Zo is het uitgangspunt dat de overheid alleen mag ondersteunen vastgelegd en is expliciet beschreven dat de overheid niet de inhoud/ activiteit van kunst en cultuur mag beïnvloeden.

De deelstaten hebben cultuur ook niet zozeer in wetten vastgelegd. Zij stellen jaarlijks de richtlijnen en begroting vast middels een parlementair besluit.

Beleidsdoelen cultuur

- *Algemeen*
- *Waar is dit beleid op geïnspireerd?*

Cultuurbeleid in Duitsland balanceert in het spanningsveld van de publieke verantwoordelijkheid voor het bestaan en de financiering van culturele instellingen programma's zonder dat de overheid haar stempel drukt op de culturele activiteiten. Met andere woorden; 'de overheid is verantwoordelijk voor stimuleren, ondersteunen en in stand houden van de artistieke vrijheid'.

Het beleid heeft de afgelopen jaren geresulteerd in:

- ondersteuning van cultuur in de nieuwe hoofdstad Berlijn
- vergroting van de rol van de rijksoverheid in cultuurbeleid
- stroomlijning van culturele financiering door de overheidslagen
- wetten op copyright, Fondsen, belasting, zzp-ers
- terugvordering cultureel erfgoed/ overdragen aan rechtmatig eigenaars
- UNESCO conventie over bescherming en promotie diversiteit en cultuur
- constitutionele bescherming van cultuur
- meer publieke betrokkenheid
- aanpassing aan veranderend cultureel publiek
- privatisering/ outsourcing taken publieke sector

In het huidige debat over kunst en cultuur spelen de volgende vraagstukken:

Ondersteunen culturele minderheden, groepen en gemeenschappen

Ondermeer Nordrhein Westfalen heeft een actief cultureel minderheden- en intercultureel beleid. Op rijksniveau is er aandacht voor school en voor-schoolse educatie en interculturaliteit. Een aantal fondsen heeft budget speciaal bestemd voor cultuur en minderheden en interculturaliteit.

Taal vraagstukken

Dit thema heeft betrekking op integratie, lokale dialecten en dialecten van traditionele minderheden.

Interculturele dialoog

Dit thema heeft betrekking op de Duitse en internationale dialoog. Culturele instellingen (lokaal, nationaal en internationaal georiënteerd) zijn actief op interculturalisatie.

Sociale cohesie en cultureel beleid

Centraal staat de band tussen cultuur, kunst en maatschappelijke vraagstukken. Het debat krijgt vooral vorm door de integratie van kunst/ cultuuruitingen en maatschappelijke vorming. Daarbij speelt de discussie wat de 'Leitkultur' is.

Media diversiteit

Duitsland kent een duaal systeem waarbij zowel publieke instellingen als bedrijven producties voor de nationale televisie leveren. Er is geen quotum voor de verhouding en die is vooralsnog niet wenselijk.

Culturele industrie

De culturele industrie/ creatieve industrie is een groeimarkt en bestaat ondermeer uit film, muziek, audiovisuele bedrijven, boeken, literatuur en kunstmarkten, commerciële theaters en muziekbedrijven. De laatste jaren worden meer publiek-private samenwerkingsverbanden gevormd. Die hebben dan vooral een economische insteek.

Werkgelegenheidsbeleid voor de culturele sector

Rijksbeleid en aanpassingen zijn al jaren onderwerp van debat maar hebben nog niet geleid tot eenduidig rijksbeleid. Op deelstaatniveau is Europese ondersteuning (financiering) en ondersteuning van sociale fondsen van de Staat en de deelstaat op het gebied van training, personeelsbeleid.

Moderne technologie en cultureel beleid

(Mobiel) internet en multimedia openen nieuwe mogelijkheden. Beleid is erop gericht dit toegankelijk te maken door speciale aandacht in het onderwijs.

Cultureel erfgoed

Belangrijk beleidsterrein waar veel budget naar toe gaat. Cultureel erfgoed: openstelling en instandhouding van musea, gebouwen, monumenten. Ook immaterieel erfgoed wordt ondersteund; theater, muziek, literatuur. Deels wordt dit gefinancierd met publiek-private financiering en ook de markt.

De financiering van erfgoed is onderwerp van debat. Instellingen zoals bibliotheken en musea moeten soms stukken verkopen ten behoeve van hun voortbestaan. De kosten van instandhouding van erfgoed zijn (te) hoog, tegelijk is de toegekende waarde groot.

De landelijke overheid heeft besloten het budget ten behoeve van cultureel erfgoed dat verband houdt met de tweedewereldoorlog te verhogen om juist ook dat erfgoed te beschermen.

Gender

Culturele instellingen die zich richten op emancipatie worden financieel ondersteund. Zowel in de deelstaten als in regio's is budget gereserveerd en worden genderprojecten ondersteund.

Een belangrijk uitgangspunt in de financiering van podiumkunst is *Underhaltung versus Kunst*. Popmuziek en jazz komen niet in aanmerking voor financiering, orkesten wel. Deze grens is overigens moeilijk door te trekken want op het gebied van media wordt ook vermaak gefinancierd (de publieke zenders bijvoorbeeld).

Cultuurbegroting – financiële stelsel

- *Hoe is de begroting opgebouwd?*
- *Welke positie heeft cultuur binnen verschillende overheidslagen (en ministeries)?*

In 2007 was de cultuurbegroting van Duitsland 1,1 miljard euro. Het gemiddelde percentage van de *totale* overheidsuitgaven aan cultuur in 2007 is 1,6%.

Gesprekspartners geven aan dat dit percentage de afgelopen decennia nauwelijks is veranderd. Voor 2011 is een kleine bezuiniging doorgevoerd. De begroting is met 1,68 miljard tachtig miljoen lager dan in 2010.

De verhouding in 2003 van de totale cultuuruitgaven was als volgt:

Bondsregering: 13,4 %

Lander en stadsdistricten: 43,4%

Gemeenten: 43,2 %

De verhouding is de laatste jaren gewijzigd. De Bondsregering krijgt een steeds grotere rol; in 1995 was de bijdrage 8%, in 2005 was dat bijna 15%

Percentuele besteding van het cultuurbudget naar sectoren in 2005:

• Podiumkunst	36.7%
• bibliotheken	13.8%
• Musea	19.2%
• Monumenten	5.1%
• Cultureel erfgoed	16.5%
• Administratie	5.9%
• Buitenlands cultuurbeleid	3.5%
• Kunsteducatie	5.3%
• overig	5.9%

Goethe instituut 2008: 274 miljoen euro

Deutsche filmfonds ongeveer 60 miljoen jaarlijks

Dansplan Duitsland 12,5 miljoen (t/m 2011)

Statistische informatie:

<http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/DE/Naviga tion/Statistiken/BildungForschungKultur/Kultur/Tabellen.psml>

2 Inrichting van het culturele bestel

Sturingsrelatie

- *Het verdelen van de subsidies. Het gaat hier om formeel vastgelegde verhouding tussen centrale overheid, fondsen, adviesraden enerzijds (adviesring is hiervan eveneens een functie) en de verhouding tussen centrale overheid en decentrale overheden anderzijds.*
Toezicht (visitatie, monitoring, onderzoeksagenda's, etc.)

Het culturele veld bestaat uit:

- Commerciële culturele ondernemingen
- Overheidsgefinancierde instellingen of activiteiten
- Non profit intermediaire instellingen, fondsen, associaties

In Duitsland ontvangt een beperkt aantal culturele instellingen veel overheidsgeld per instelling. Ook zijn in alle disciplines belangrijke, internationaal erkende instellingen zonder structurele staatssteun, vooral in de hoofdstad, die relatief veel particulier geld weten aan te trekken.

Duitsland kent geen (meerjarige) cyclus voor financiering van de kunst (bijvoorbeeld een cultuurnota). Financiering is gekoppeld aan prioriteringen. Het merendeel van de instellingen maakt deel uit van een vaste infrastructuur. De infrastructuur is sterk gelieerd aan de overheid en vaak zijn de instellingen ook overheidsinstellingen.

Het gedecentraliseerde systeem in Duitsland heeft als gevolg dat er geen sprake is van een eenduidige sturing.

Op rijksniveau speelt de tendens om meer verantwoordelijkheid voor een aantal culturele sectoren naar rijksniveau te tillen vanwege boven regionaal belang. Vooral erfgoed ontvangt meer geld van het rijk. Het meeste budget wordt besteed door de deelstaten met als goede tweede de regio's. De prioritering en de focus in cultuurbeleid wordt ook op die niveaus bepaald. Dit heeft geleid tot een culturele infrastructuur die vooral lokaal georiënteerd is. De deelstaten en de regio's stemmen af in gezamenlijke overleggen.

De rijksoverheid pleegde de afgelopen jaren inspanningen om de culturele financiering door de verschillende overheidslagen op elkaar af te stemmen. Ook de begripsvorming van cultuur is niet eenduidig tussen de deelstaten, regio's en het Rijk. Hierdoor is niet vast te stellen wat de omvang van cultuur is in Duitsland. Dit probleem is erkend en heeft de aandacht.

Uit onderzoek van Langeveld⁹ (Erasmus universiteit) blijkt dat het Duitse systeem van subsidiering in praktijk minder efficiënt is en leidt tot minder variatie. Door de gezelschappen in de vaste theaters is wel meer 'duur' aanbod zoals opera. De kosten per voorstelling zijn bijna twee keer zo hoog. Als redenen wordt hiervoor aangedragen: minder efficiënt gebruik van de voorzieningen, dure voorstellingen en meer gevarieerd programma.

Noot 9 Presenting and producing performing arts in Germany and in the Netherlands. Cees Langeveld. Erasmus Universiteit Rotterdam

Rijksoverheid financiert direct:

- Kulturstiftung des Bundes (internationale context, tweemaal per jaar indienen)
- Stiftung Preußischer Kulturbesitz
- Stiftung Preu Klassik Stiftung (Weimar'sische Schlösser und Gärten Berlin-Brandenburg Museen und Ausstellungen)
- Bibliotheken und Archive (van landelijke/ internationale betekenis)

De Kulturstiftung des Bundes financiert jaarlijks de vijf cultuurfondsen tot een maximum bedrag van 1 miljoen euro. Dat is aanvullend op andere geldbronnen die de vijf fondsen¹⁰ aanboren.

- Deutscher Literaturfonds
- Deutscher Übersetzerfonds
- Stiftung Kunstfonds
- Fonds Darstellende Künste
- Fonds Soziokultur

Per sector zijn ook nog kleinere fondsen beschikbaar, zoals een fonds voor muziekinstrumentmakers en verscheidene fondsen voor muzikanten en schrijvers.

De grote Kunstverein ontvangen ook rijkssubsidies. Kunstverein Hamburg heeft 1800 leden en ontvangt structureel subsidie van de Hanzestad Hamburg, de Bundes Kultur Stiftung en de Hamburger Kulturstiftung.

De rijksoverheid financiert een aantal instellingen direct:

- het Goethe instituut
- German academic exchange service
- Institute for foreign cultural relations
- Alexander von Humboldt foundation
- de Duitse UNESCO commissie

De keuze voor de instellingen is niet helder maar het beeld bestaat dat de keuze voor instellingen historisch is gegroeid. Belangrijk is dat de instellingen deelstaatoverstijgend moeten zijn en internationale waarde vertegenwoordigen.

Verdeling subsidies

- *Wie bepaalt wie er subsidie krijgt?*
- *Hoe komt de subsidierelatie tot stand?*

De rol van fondsen en stichtingen is in ontwikkeling. Voorheen vond veel toekenning en financiering plaats vanuit het ministerie. Door de procedure van financiering en toekenning meer bij de fondsen te leggen wordt het proces langzaam aan transparanter.

Overig cultuurbudget wordt op niveau van de deelstaten ingevuld

De deelstaten bepalen de kaders voor financiering en kunnen besluiten deze zo te formuleren dat ook op regioniveau nog keuzes zijn over de financiering. In praktijk wordt veel overgelaten aan de regio's.

De kaders voor toekenning worden vastgelegd in de parlementaire besluiten

Noot 10 <http://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Bundesregierung/BeauftragterfuerKulturundMedien/Kulturpolitik/Kuenstlerfoerderung/kuenstlerfoerderung.html>

op deelstaten- en op regioniveau. In de regel liggen daar geen wetten aan ten grondslag.

Sommige instellingen of programma's worden op verschillende niveaus gefinancierd. Een voorbeeld is het programma 'Jedem Kind einen Instrument' dat door rijk, deelstaten en steden wordt gefinancierd. Deze schakeling is ook een risico omdat een aantal steden momenteel geen uitgaven kan doen wegens onder toezicht staan.

Kwaliteit

- *Wat zijn de gehanteerde criteria voor kwaliteit?*
- *Hoe worden die geoperationaliseerd?*
- *En door wie?*

Hier zijn geen eenduidige criteria voor.

Verschillen tussen cultuursectoren

Zijn er verschillen in de aansturing - en beleidsdoelen - van de verschillende cultuursectoren (podiumkunsten, orkesten, musea, etc. totaal 12 categorieën) en zo ja: hoe zien die aansturingmodaliteiten eruit?

Op rijksniveau zijn hier geen aanwijzingen voor.

Flexibiliteit stelsel

Welke prikkels worden gehanteerd om effectiviteit te behouden?

Het stelsel is in geringe mate flexibel omdat veel instellingen overheidsinstellingen zijn. (zie ook Nordrhein Westfalen)

Verhouding publiek-privaat

- *Welke invloed heeft dit op het stelsel?*
- *Wordt het ingezet als stimulans of beloning?*
- *Is er verschil in de sectoren m.b.t. private sponsors?*
- *Wat is de rol van publieksinkomsten en de eigen inkomsten?*

Private financiering gebeurt in de vorm van:

- Particuliere fondsen (landelijk maar vooral op niveau van deelstaten).
- Sponsoring. Bedrijven sponsoren kunst en cultuur. Grote bedrijven richten hiervoor een eigen fonds op.

Allianz, Bosch, Deutsche Bank, Siemens en Sparkasse. Bij Allianz gaat vooral aandacht uit naar Europese educatieve activiteiten, literatuur en vertalingen, nieuwe muziek en moderne kunst, Bosch financiert verschillende disciplines (bij voorkeur grensoverschrijdende projecten), Siemens stopt geld in experimentele en innovatieve kunstprojecten en de Sparkasse heeft een groot aandeel in de bevordering en de financiering van de lokale kunst- en cultuursector (in vrijwel iedere gemeente is er wel een Sparkasse Fonds). Zij ondersteunen vooral plaatselijke muziekgezelschappen, restauratie van historische gebouwen, behoud en stimulering van het gebruik van dialecten, aankoop van kunstwerken, stimulering van de regionale culturele infrastructuur, financiering van regisseurs en scriptschrijvers, van theater en *Freie*

Bühnen en cabaret, renovatie van historische stadswijken en ontwikkeling van nieuwe bouwstijlen.

- Loterijen.

Naar schatting investeert de publieke sector jaarlijks een bedrag van 883,5 miljoen euro in publiek gefinancierde instellingen. Dat gebeurt onder meer door het beschikbaar stellen van privécollecties.

Private financiering gebeurt in het algemeen meer in Duitsland, zowel sponsoring als ondersteuning door particulieren en openbare stichtingen en fondsen.

In alle disciplines zijn er ook belangrijke, internationaal erkende instellingen zonder structurele staatssteun, met name in Berlijn, bijvoorbeeld Aedes (architectuur), Literaturwerkstatt Berlin (letteren), Radialsystem V (groot podium voor hedendaagse muziek, dans en conferenties) of het Internationales Design Zentrum (vormgeving).

De inschatting is dat de grote bijdrage van de private sector niet het effect is van overheidsbeleid. De verklaring die wordt gegeven is dat kunst en cultuur als een van de kernelementen van de samenleving wordt beschouwd en zo ook is opgenomen in het bedrijfsleven.

PPS vindt op lokaal niveau plaats. De gemeente is verantwoordelijk voor de inkomsten van de culturele organisaties. Op lokaal en regionaal niveau proberen instellingen en gemeentes het regionale publiek aan te spreken. Hiervoor wordt samengewerkt met andere gemeentes en private partners. Tussen de uitvoerders ontstaat daardoor concurrentie. Er is discussie over financiële en organisatorische samenwerking met private partijen in relatie tot inhoudelijke inmenging. (iets wat bij wet verboden is) (Inventarisatie erfgoednetwerk NRW 2007)

Het rapport van de enquêtecommissie van de Bondsdag 'Cultuur in Duitsland' uit 2007 gaf onder meer de volgende aanbevelingen over particuliere financiering¹¹:

- professionaliseringsslag bij aanvraag EU-middelen voor culturele sector
- uitbouw regionale vrijwilligersbureaus, vanuit de gedachte dat vrijwilligers in feite grote sponsors zijn
- banken zouden hun culturele sponsorbijdrage moeten vergroten
- bij cultuursubsidies zou een minimum deel van de uitgaven besteed dienen te worden aan organisatieontwikkeling en professionalisering van fondsenwerving
- voornoemde Publiek Private Partnerschapmodellen zijn een middel voor projectontwikkeling en projectfinanciering

Voorbeelden van publiek-private financiering zijn hier te vinden:

http://www.kulturkreis.eu/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=58&Itemid=206

Noot 11 Memo postennet Duitsland december 2010

Huisvestingssituatie en rijkscollecties

Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de huisvestingssituatie (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?

Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de rijkscollecties (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?

-- kijken wat de nationale collecties zijn in een land --

De stichting Preussischer Kulturbesitz¹² speelt een centrale rol in het bezit en beheer van de nationale collecties en de tentoonstelling in de nationale musea. Alle nationale collecties zijn ondergebracht in deze stichting en zowel de staat als de deelstaten financieren een vastgesteld bedrag aan de stichting. De staat financiert jaarlijks ongeveer 100 miljoen euro en de deelstaten gezamenlijk 35 miljoen euro (van een totale begroting in 2010 van 253 miljoen euro). Additioneel ontvangt de stichting nog budget voor specifieke musea en voor onderhoud van het erfgoed waar de musea zijn gevestigd. In de financiële afspraken (zie bijlagen) is ook vastgelegd dat de staat 75% financiert en de deelstaten 25%.

Naast de collecties van kunst is de stichting ook verantwoordelijk voor archieven en bibliotheken.

Het rijk neemt steeds meer verantwoordelijkheid voor nationaal en internationaal erfgoed in Duitsland. Zo is er meer budget gereserveerd voor voormalige concentratiekampen en monumenten uit de tweedewereldoorlog. Erfgoed instellingen zijn eigenaar van de collecties en kunnen ook besluiten deze te verhandelen als de financiële situatie daartoe aanzet. In de recente geschiedenis leidde verkoop van collectiestukken tot debat.

Ook zijn veel collecties en voorwerpen in privé handen of in handen van instellingen. Bij wet is geregeld dat de export van voorwerpen wanneer zij voldoen aan bepaalde voorwaarden verboden is. Centraal staat de nationale waarde van item/ collectie. Voorwerpen zijn: schilderijen, boeken, muziek instrumenten, archieven, archeologische voorwerpen. De deelstaten houden lijsten bij van de voorwerpen en collecties.

Het is niet helder wiens eigendom de collecties zijn die door gesubsidieerde fondsen worden opgekocht.

3 Relatie tussen overheid en culturele instellingen

Subsidievormen

- *Hoe wordt de hoogte van de subsidie/bekostiging bepaald per sector/per instelling?*
- *Welke subsidievormen zijn er: subsidie, indirecte subsidie, fiscale faciliteiten bij private cofinanciering of publiekprivate financiering?*
- *Welke termijnen worden gehanteerd?*
- *Subsidie instrumentarium: subsidie voor welke van de verschillende functies (productie, distributie, programmering, publieksbereik, marketing, educatie, collectiebeheer en exploitatie/huisvesting); variërend van struc-*

Noot 12 http://hv.spk-berlin.de/english/wir_ueber_uns/profil.php?navid=2

turele of meerjarige tot incidentele subsidie; variërend van stimulerings-subsidie, koppelsubsidie tot premies op bepaalde prestaties.

Duitsland kent voor een groot deel vaste financieringsvormen omdat veel instellingen (podia, gezelschappen) direct gefinancierd worden en in de regel in dienst zijn van de overheid.

Het vrije budget wordt projectmatig verdeeld. De invulling hangt geheel af van het programma van waaruit wordt gefinancierd.

Subsidie instrumentarium

- Jaarlijkse parlementaire budgetafspraken/kaders deelstaten en regio's
- Vaste financiering van podia, gezelschappen
- Projectsubsidies
- Stipendia en wedstrijden
- Publiek private samenwerking
- Sociale wetgeving voor kunstenaars

Regels:

- Middels regels (geen wetten) zijn belastingvoordelen vastgelegd. Boeken hebben een BTW van 7%. Non-profit activiteiten zijn onder voorwaarden van BTW en bedrijfsbelasting vrijgesteld
- Belastingvoordeel voor donaties aan fondsen
- Donaties zijn vrij van inkomstenbelasting tot 20%
- Belastingvrije voet voor fondsen is 1 miljoen euro

Subsidiedoelstellingen, voorwaarden en beoordeling

- *Hoe (en in welke frequentie) is de beoordeling van de cultuurinstellingen georganiseerd?*
- *Wie beoordeelt er?*
- *Op welke momenten?*
- *Op welke manier?*
- *Welke rol spelen adviesraden hierbij? Wat is het profiel van adviesraden?*
- *Aan de hand van welke criteria (zoals publieksbereik, ondernemerschap, participatie en educatie, nationale betekenis, regionale spreiding) worden cultuurinstellingen beoordeeld?*
- *En hoe wordt dat geoperationaliseerd?*
- *Welke prestatieafspraken/prestatie-indicatoren worden gehanteerd bij subsidiëren, monitoren en verantwoording van prestaties door cultuurinstellingen?*
- *In welke mate zijn overwegingen van regionale spreiding van belang bij aansturing en financiering cultuurinstellingen vanuit nationale overheid?*

Duitsland kent geen eenduidig systeem. Op dit detailniveau kunnen ook geen uitspraken worden gedaan.

4 Praktijkervaring

Praktijkervaring

Wat werkt wel en wat niet en hoe gaan ze daar mee om? Hoe flexibel is het systeem?

Duitsland is voor wat betreft de financiering van kunst en cultuur een traditioneel land. Veel theaters, schouwburgen en orkesten zijn overheidsinstellingen. Daarmee ligt een groot deel van het budget voor podiumkunsten vast. Het overige budget wordt besteed in de vorm van projectsubsidies. Op het niveau van de gemeentes staat dit budget onder druk van bezuinigingen omdat de projectsubsidies mogelijkheid voor bezuinigingen biedt. De Frei Szene ondervindt hier vooral de gevolgen van.

Een ander gevolg van de wijze van financiering is dat er weinig ruimte is voor experimenten. Zowel de overheden als de instellingen hebben behoefte aan meer flexibiliteit en het debat hierover wordt steeds vaker gevoerd.

Kenmerkend voor Duitsland is dat er geen sprake is van bezuinigingen op kunst en cultuur vanuit principiële/ politieke afwegingen. De tendens die in een aantal landen - waaronder Nederland - zichtbaar is heeft geen grond in Duitsland. Kunst en cultuur maken een principieel onderdeel uit van de samenleving en de financiering staat dan ook niet onder druk. Enkel vanuit financiële overwegingen vinden wel bezuinigingen plaats op lokaal niveau. In Nordrhein Westfalen staan meerdere steden onder curatele en mogen geen uitgaven meer doen.

Recente kortingen vinden hun grondslag in de crisis en in afname van inkomsten van gemeentes door bijvoorbeeld krimp (minder belastinginkomsten).

Bijlage 5 Nordrhein Westfalen

1 Cultuurbeleid algemeen

Politiek-bestuurlijke context

- *Algemeen bestuurlijke context*
- *Korte beschrijving verschillende overheidslagen, relatie daartussen, verantwoordelijkheden*
- *Relevante wet- en regelgeving*
- *Organogram (indien aanwezig toevoegen als bijlage)*

De Duitse regio Nordrhein Westfalen (NRW) wordt in Nederland wel gezien als een voorbeeldregio. Als een van de deelstaten van Duitsland heeft NRW een grote mate van autonomie in het bepalen van de prioriteiten, focus en inrichting van de besteding van de kunst en cultuur budgetten. Deze vrijheid op regionaal niveau is ingebed in het Duitse systeem. NRW heeft sinds 2010 een rood/groene minderheidsregering. Het cultuurbeleid in NRW valt onder directe verantwoordelijkheid van de deelstaatspresident en heeft een aparte staatssecretaris van Cultuur.

Een minderheidsregering heeft in Duitsland geen mandaat om uitgaven te doen en daarom is NRW sinds 2010 vleugellam. Op het gebied van kunst en cultuur worden geen uitgaven meer gedaan. Overigens is van geplande bezuinigingen geen sprake.

Op gemeentelijk niveau is de situatie anders. In NRW staan zo'n vijftien van de twintig grote steden onder curatele en mogen daarom nauwelijks nog geld investeren of uitgeven.

Het beleidsuitgangspunt is dat kunst en cultuur voor alle burgers moet zijn. Het regeerakkoord van NRW (2010) is het meest recente kader voor het beleid. In het akkoord wordt een sector geschetst met een bont en divers kunst en cultuur aanbod dat bestaat uit theater, orkesten, musea, internationale festivals, grote diversiteit aan kunstenaars en ensembles. In samenwerking met de gemeenten wordt gezocht naar mogelijkheden om kwaliteit en professionaliteit te behouden en tegelijk structurele mogelijkheden voor vernieuwing te bewerkstelligen. Daarnaast is specifiek aandacht voor de verdere ontwikkeling van theatergezelschappen en orkesten in de gemeenten. Ruhr 2010 als culturele hoofdstad heeft een enorme impuls gegeven die vastgehouden moet worden.

NRW heeft het beleid uitgewerkt naar operationele doelen. Op basis van dit beleid wordt het budget verdeeld. Waar mogelijk laat NRW de verdere invulling van de gelden over aan de 48 gemeentes. Cultuurbeleid is vooral een aangelegenheid van de gemeenten. Bij wet zijn de deelstaat en gemeenten gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiering van cultuur.

De deelstaat heeft een aantal middelen voor financiering.

Vijf *Bezirke* verstrekken de financiële middelen aan gemeenten. Kerntaken van de *Bezirke* zijn onder meer controle (boekhouding), subsidietoekenningen en vergunningen. Op het gebied van kunst en cultuur voeren zij de maatregelen ter bevordering van kunst en cultuur uit (theaters, beeldende

kunst, tentoonstellingen, muziek, media en literatuur). Ook zorgen zij voor duurzame ondersteuning van theaters en orkesten door tegemoetkoming in personeel- en materiaalkosten. De mate waarin de Bezirke daadwerkelijk sturen is niet helder. De verwachting is dat zij vooral het geld doorsluizen naar de gemeentekas.

De deelstaat heeft twee overkoepelende instellingen: *Kunststiftung Nordrhein Westfalen* en de *Kulturrat Nordrhein- Westfalen*. Deze instellingen krijgen de laatste jaren een grotere rol in de toekenning van gelden. De Kunststiftung ondersteunt jong talent, koopt kunstvoorwerpen en ondersteunt projecten op het gebied van beeldende kunst, muziek, theater en dans. De Kulturrat is een verbond van 80 organisaties en heeft als doel cultuur in de regio te versterken. In de Kulturrat werken de 20 grote gemeentes ook samen om de vrije programmering (de *Frei Szene*) te realiseren.

Daarnaast financiert de deelstaat de Kultursecretariaten van Puppertal en van Gutersloh. Deze bijdrage is vooral gericht op financiering van educatie en gratis instrumenten voor kinderen. Een aantal rondreizende theatergezelschappen kan ook op financiële steun rekenen.

Frei Szene

De *Frei Szene* is een bloeiend deel van de culturele sector in Duitsland. Het is het geheel van podia, gezelschappen en kunstenaars dat financieel zelfvoorzienend is. Dit in tegenstelling tot de podia en instituten die structureel door de decentrale overheden gefinancierd worden. Zij financieren zowel gebouw als personeel voor programmering. De *Frei Szene* is afhankelijk van projectsubsidies, fondsen, etc. De *Frei Szene* is een kleine sector in relatie tot de regulier gefinancierde instellingen. Omdat deze instellingen ook geen inkoopbudget hebben staat de *Frei Szene* op zich en is aangewezen op kleinere podia.

In verschillende steden zijn kunstverenigingen met soms wel duizenden leden. Een voorbeeld hiervan is de Kunstverein für die NRW. De Veren kunnen bestaan door eigen vermogen (onroerend goed en collecties), giften en subsidies.

Duitse wet en regelgeving is van toepassing. Daarnaast heeft de deelstaat vastgesteld beleid dat als kader fungeert.

Beleidsdoelen cultuur

- *Algemeen*
- *Waar is dit beleid op geïnspireerd?*

NRW heeft beleid geformuleerd per sector¹³. Per sector zijn doelen geformuleerd die de kaders bieden waarbinnen projecten en organisaties kunnen aanvragen. Per terrein zijn voorwaarden voor aanvragen opgesteld.

- Archieven (stimuleren jeugd voor archief en bibliotheek, 5 jaren programma om bedreigde archieven te beschermen)

Noot 13 <http://www.mfkjks.nrw.de/kultur/foerderprogramme/>

- Beeldende kunst (interregionale tentoonstellingen en gemeenschappelijke musea, ondersteuning kunstverenigingen en hun tentoonstellingen, aankoop kunstwerken door gemeenschappelijke musea en restauratie van waardevolle kunstgoederen)
Film (talentontwikkeling, festivals, stimuleren bereik kinder- en jeugdfilm, bescherming filmerfgoed, voorbeeldprojecten, restauratie van historische filmbestanden)
- Vrouwen in cultuur; verbetering positie vrouwelijke kunstenaars en de positie van vrouwen in de kunst en cultuur sector
- Internationaal (geen specificering)
- Cultuur en school; stimuleren van kunst en cultuur op scholen middels een project in de hele deelstaat
- Literatuur; doorontwikkeling door ondersteuning auteurs, uitbouw van de infrastructuur voor literatuur
- Muziek; stimuleren van talenten en het concurrerend vermogen van de talenten
- Regionale cultuurpolitiek; duurzame samenwerkingsverbanden tussen organisaties vergemakkelijken, structuur voor cultuuraanbod in standhouden en verstevigen in kwaliteit en breedte, cross-overs met andere beleidsterreinen bewerkstelligen
- Sociale cultuur; interculturele dialoog, stimuleren cultuur voor kinderen en jongeren en voor senioren, vrijwilligersprojecten en voorbeeldprojecten
- Dans en theater; in standhouden culturele basisstructuur, ondersteunen van beleidsprioriteiten waaronder dans, kinder- en jeugdtheater. De ondersteuning van dans en theaterfestivals

Erfgoed: thema's die spelen (2007)

- Omgang met industrieel erfgoed in het Ruhrgebied
- Economische en sociale veranderingen (van industrieel naar diensten)
- Identiteitsvorming in de regio (in relatie met economische verandering)
- Publiek-private samenwerking (onder meer afhankelijkheid van private eigenaren, projectontwikkelaars)

Culturbegroting – financiële stelsel

- *Hoe is de begroting opgebouwd?*
- *Welke positie heeft cultuur binnen verschillende overheidslagen (en ministeries)?*

NRW is goed voor een zesde van de totale cultuur uitgaven in Duitsland. De meerderheid van de uitgaven wordt echter gedaan door de gemeenten.

Vanwege het minderheidskabinet worden momenteel geen uitgaven gedaan door NWR. Omdat ook een aantal grote gemeenten in de deelstaat onder curatele staan beginnen de effecten zichtbaar te worden. De infrastructuur van voorzieningen die direct geld ontvangen lijden voornamelijk niet maar incidentele gelden worden gestopt en die hebben vooral betrekking op de Frei Szene.

2 Inrichting van het culturele bestel

Sturingsrelatie

- *Het verdelen van de subsidies. Het gaat hier om formeel vastgelegde verhouding tussen centrale overheid, fondsen, adviesraden enerzijds (advies-
ring is hiervan eveneens een functie) en de verhouding tussen centrale
overheid en decentrale overheden anderzijds.*
- *Toezicht (visitatie, monitoring, onderzoeksagenda's, etc.)*

Per beleidsterrein heeft de deelstaat subsidies, stipendia en (stimulerings) prijzen. De subsidies zijn deels toegekend aan instellingen die een bovenlo-
kale functie vervullen en zijn daarnaast afgekaderd door een beoogd doel/
resultaat. Op (bijna) alle terreinen vertrekt de deelstaat stipendia en prijzen
aan kunstenaars uit heel NRW¹⁴.

Activiteiten en instellingen die een (inter) regionaal bereik/ belang hebben
worden door de deelstaat gefinancierd. Een voorbeeld is cultuureducatie.
Wanneer de activiteiten en instellingen een lokaal bereik/ belang hebben
wordt de invulling van het budget overgelaten aan de gemeentes.

Een aantal regio-overstijgende instellingen (theaters/ gezelschappen/
musea/ erfgoed) ontvangt subsidie van NRW. Het is niet helder hoe wordt
besloten welke instellingen regio-overstijgend zijn. Een aantal instellingen
hebben dit label en ontvangen geld van NRW. Echter ook instellingen die dit
label niet hebben ontvangen regio-overstijgende subsidie.

Verdeling subsidies

- *Wie bepaalt wie er subsidie krijgt?*
- *Hoe komt de subsidierelatie tot stand?*

Bij de toekenning van subsidies, stipendia en prijzen is één of meer van de
volgende partijen betrokken:

- NRW
- gemeentes
- Kunst/ cultuurverenigingen
- Academie
- Commissie
- Jury
- Kennisinstituten

De NRW, kenniscentra, instituten en academies kennen de stipendia en
prijzen toe. In een aantal gevallen is sprake van een vooraf geformuleerde
jury/ commissie (project school en cultuur bijvoorbeeld) die is samengesteld
uit verscheidene partijen, waar bijvoorbeeld ook een uitvoerend kunstenaar
toe kan behoren.

Per sector is invulling van het kunstenbeleid:

- Beeldende kunst, vormgeving
Deelstaat kent stipendia toe, looft prijzen uit, stimuleert tentoonstellingen.
- Bouwkunst
Steden en gemeenten zijn de belangrijkste publieke opdrachtgever.

Noot 14 <http://www.mfkjks.nrw.de/kultur/foerderprogramme/>

- **Podiumkunsten**
Het Landesburo Frei Kultur ontvangt geld van deelstaat en geeft subsidies op gebied van cultuur. Subsidies zijn verbonden aan strenge eisen (welke is niet helder). Daarnaast geeft de deelstaat geld aan enkele grensoverstijgende projecten.
- **Dans**
Het Tanzburo ontvangt geld van de deelstaat.
- **Film**
De Filmstiftung NRW is een van de aanjagers van het succes van de filmindustrie in de regio. De stichting ontvangt jaarlijks 36 miljoen euro waarmee scenaristen, producties, regisseurs, distributeurs en bioscopeigenaren worden ondersteund.
Ook stimuleert deelstaat festivals die vallen onder kunstzinnige filmsector.
- **Amateurkunst en kunsteducatie**
Op dit terrein is de deelstaat alleen actief in cultuureducatie op scholen waarvoor een apart programma voor de gehele deelstaat is opgezet. Budget van het programma is 1,6 miljoen euro.

Naast een jaarlijkse begrotingscyclus kent de deelstaat geen andere cyclus voor kunst en cultuur. Sommige programma's zijn meerjarig andere eenjarig.

Gemeentelijke financiering van de podiumkunsten, musea en dergelijk

Veel lokale podiumkunsten worden gesubsidieerd. De gemeente betaalt huisvestingskosten, personeel (vaak in dienst van de gemeente) en vaak ook het personeel voor de programmering.

In NRW zijn 20 musea, operagebouwen, stadsschouwburgen, gezelschappen en orkesten die gefinancierd worden door de gemeenten.

Kwaliteit

- *Wat zijn de gehanteerde criteria voor kwaliteit?*
- *Hoe worden die geoperationaliseerd?*
- *En door wie?*

Een aantal stipendia, prijzen en programma's zijn concreet uitgewerkt in richtlijnen voor aanvragen. De organisatie die de subsidie/ stipendia uitvaart doet verschilt. Dat kan de deelstaat zijn maar ook een van de fondsen. Ter indicatie een voorbeeld van een uitvaart door de deelstaat zelf waarbij een samengestelde jury beoordeelt:

Subsidie programma staatsdeelprogramma Cultuur en school

Oproep bevat een doelbeschrijving, aanvraagbeschrijving, werkgebied, kaders voor de uitvoering, kunstsectoren, bedrag. In de bijlage is een document over subsidierichtlijnen opgenomen.

Belangrijkste onderdelen

Aanvraag door kunstenaars en kunstpedagogen. Zij verplichten zich om aan een workshop deel te nemen over de richtlijnen van het programma. Ook worden hier kansen/ mogelijkheden van het ingediende project besproken. Door deelname maakt de aanvrager deel uit van een kunstenaarspool. Scholen kunnen ook aanvragen.

Een project bestaat in de regel uit 40 eenheden van 90 minuten, verdeeld over het schooljaar. Per project is een maximum bedrag gesteld op €2850 euro. Afhankelijk van de soort school kan een bijdrage van de school worden gevraagd in plaats van een deel van de programma financiering. Daarnaast is een bijdrage van de gemeente van 570 euro per aanvraag gekoppeld. Als een school de aanvrager is zijn specifieke richtlijnen opgesteld voor besteding. Beoordeling van de projecten vindt plaats door een jury die beoordeelt op: de kunstzinnige en pedagogische kwaliteiten van de projectleider, kwaliteit van projectplannen, continuïteit gedurende het schooljaar en de betrokken school (cultuur profiel/ hoog migrantenbereik).

In het schooljaar 2010/11 zijn zo'n 1200 aanvragen gefinancierd.

Daarnaast financiert het NWR geheel of gedeeltelijk de volgende partijen:

- Fondsen
- Kulturstiftung NWR
- Kulturrat
- Sectorbureaus zoals Landesburo freie Kultur, Tanzburo, Filmstiftung

Verschillen tussen cultuursectoren

- *Zijn er verschillen in de aansturing - en beleidsdoelen - van de verschillende cultuursectoren (podiumkunsten, orkesten, musea, etc. totaal 12 categorieën) en zo ja: hoe zien die aansturingmodaliteiten eruit?*

Per beleidsterrein zijn er specifieke instituten, academies, kenniscentra die een rol hebben in de toekenning van subsidies. De mate waarin deze partijen een rol hebben verschilt.

Flexibiliteit stelsel

- *Welke prikkels worden gehanteerd om de effectiviteit te behouden?*

Vooraf op deelstaatniveau blijkt de stugheid van het Duitse systeem. Omdat veel van het kunst en cultuur budget (deelstaat en lokaal) besteed wordt aan een vaste culturele infrastructuur bestaat weinig ruimte voor vernieuwing en experiment. Dat ziet men als een knelpunt. Tegelijkertijd bezuinigen overheden vooral op de vrije budgetten die er zijn. De huidige situatie waarbij gemeentes noodgedwongen bezuinigen en de deelstaat een financieringsstop heeft leidt tot mogelijk ongewenst harde bezuiniging in vrij besteedbare budgetten.

De vaste infrastructuur daagt ook niet uit tot effectiviteit en efficiëntie. De podia worden minder efficiënt benut en het beeld bestaat dat veel instellingen een overbezetting hebben.

Verhouding publiek-privaat

- *Welke invloed heeft dit op het stelsel?*
- *Wordt het ingezet als stimulans of beloning?*
- *Is er verschil in de sectoren m.b.t. private sponsors?*
- *Wat is de rol van publieksinkomsten en de eigen inkomsten?*

'In Nordrhein Westfalen is wisselende ervaring opgedaan met *Publiek Private Partnerschappen* (PPP): deelstaat of gemeenten nemen het initiatief om een stichting en fonds op te richten en nodigen particulieren uit om daarin te participeren. Een goed lopend voorbeeld is het MuseumKunstPalast in Düsseldorf, dat door de stad Düsseldorf en het energieconcern EON wordt gedragen. Beide partners dragen financieel bij aan een nieuw opgezette stichting en leveren leden voor de toezichthoudende Raad van Bestuur. Het samenwerkingsverband berust op een financiële bijdrage van EON aan de renovatie van het Kunstpalast en een langdurige financieel engagement van EON met de stichting. In ruil daarvoor mocht EON een gewild stuk land kopen tegen marktprijs. Overigens is het model omstreden. De voormalige directeur van het museum is met ruzie opgestapt omdat hij naar verluidt bij zijn inhoudelijke keuzes onder invloed stond van de vergaande wensen van

EON; ook thans is er volgens critici sprake van ongewenste inmenging door de particuliere partner EON.¹⁵

De bijdrage van particulieren en fondsen komt voort uit een lange historie waarbij kunst en cultuur een centrale positie inneemt in de samenleving. Participeren, ondersteunen en financieren wordt als gewoon beschouwd.

Huisvestingssituatie en rijkscollecties

- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de huisvestingssituatie (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*
- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de rijkscollecties (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*

Niet bekend

8.400.000 euro is de bijdrage van NRW aan de Kunstsammlung NRW (twee musea in Düsseldorf)

3 Relatie tussen overheid en culturele instellingen

Subsidievormen

- *Hoe wordt de hoogte van de subsidie/bekostiging bepaald per sector/per instelling?*
- *Welke subsidievormen zijn er: subsidie, indirecte subsidie, fiscale faciliteiten bij private cofinanciering of publiekprivate financiering?*
- *Welke termijnen worden gehanteerd?*
- *Subsidie instrumentarium: subsidie voor welke van de verschillende functies (productie, distributie, programmering, publieksbereik, marketing, educatie, collectiebeheer en exploitatie/huisvesting); variërend van structurele of meerjarige tot incidentele subsidie; variërend van stimuleringssubsidie, koppelsubsidie tot premies op bepaalde prestaties.*

Duidelijk omkaderd zijn over het algemeen:

- Projectsubsidies voor een programma (zoals cultuur educatie),
- Stipendia
- Prijzen

Ook financiert de deelstaat:

- Festivals
- Rondreizende gezelschappen
- Regio overstijgende voorzieningen
- Fondsen

De wijze van financiering verschilt per sector en de wijze is ook maar beperkt bekend.

Noot 15 Memo postennet Duitsland december 2010.

Subsidiedoelstellingen, voorwaarden en beoordeling

- *Hoe (en in welke frequentie) is de beoordeling van de cultuurinstellingen georganiseerd?*
- *Wie beoordeelt er?*
- *Op welke momenten?*
- *Op welke manier?*
- *Welke rol spelen adviesraden hierbij? Wat is het profiel van adviesraden?*
- *Aan de hand van welke criteria (zoals publieksbereik, ondernemerschap, participatie en educatie, nationale betekenis, regionale spreiding) worden cultuurinstellingen beoordeeld?*
- *En hoe wordt dat geoperationaliseerd?*
- *Welke prestatieafspraken/prestatie-indicatoren worden gehanteerd bij het subsidiëren, het monitoren en verantwoording van de prestaties door cultuurinstellingen?*
- *In welke mate zijn overwegingen van regionale spreiding van belang bij de aansturing en financiering van cultuurinstellingen vanuit de nationale overheid?*

Momenteel is te weinig informatie voorhanden om hier een gedegen antwoord op te formuleren.

4 Praktijkervaring

Praktijkervaring

- *Wat werkt wel en wat niet en hoe gaan ze daar mee om?*
- *Hoe flexibel is het systeem?*

Evenals in Duitsland is in NRW de stugheid van het systeem een knelpunt:

'Duitsland is voor wat betreft de financiering van de kunst en cultuur een traditioneel land. Veel theaters, schouwburgen, orkesten zijn overheidsinstellingen. Daarmee ligt een groot deel van het budget voor podiumkunsten vast. Het overige budget wordt besteed door middel van projectsubsidies. Vooral op het niveau van de gemeentes staat juist dit budget onder druk door bezuinigingen omdat juist de projectsubsidies ruimte bieden voor bezuinigingen. De Frei Szene ondervindt hier met name de gevolgen van. In NRW is de impasse in de politieke situatie een versterkende factor.

Een ander gevolg van de wijze van financiering is dat er weinig ruimte is voor experimenten. Zowel de overheden als de instellingen hebben behoefte aan meer flexibiliteit en het debat hierover wordt steeds meer gevoerd.'

Bijlage 6 Frankrijk

1 Cultuurbeleid algemeen

Politiek-bestuurlijke context

- *Algemeen bestuurlijke context*
- *Korte beschrijving verschillende overheidslagen, relatie daartussen, verantwoordelijkheden*
- *Relevante wet- en regelgeving*
- *Organogram (indien aanwezig toevoegen als bijlage)*

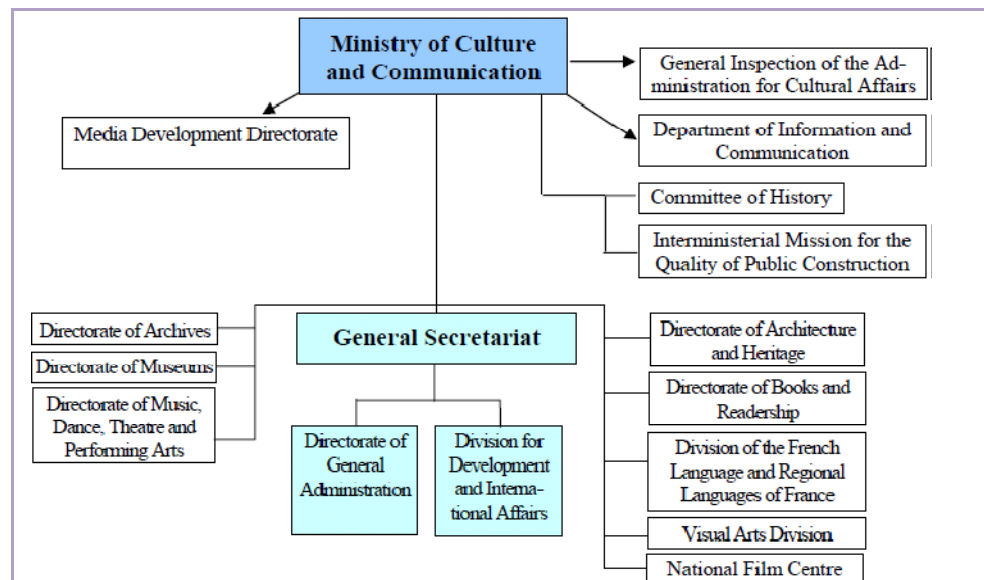
Korte terugblik

- Van oudsher heeft de Franse staat een centrale rol in het promoten en organiseren van kennis en cultuur, en de geleidelijke invoering van de administratieve structuren en begrote middelen.
- In de jaren '70 was het cultuurbeleid gericht op het integreren van cultuur in de samenleving en het vaststellen van afspraken en procedures voor contracten tussen de overheid en culturele instellingen.
- Daarna volgde meer decentralisering door de voltooiing van een netwerk van regionale directies culturele zaken (DRAC), die samenwerken met de lokale overheden.
- In 1994 nam Frankrijk de wet op het gebruik van de Franse taal aan en een reeks van initiatieven gericht op de 'probleemwijken'. Cultuur werd hiermee ook opgenomen in initiatieven voor regionale ontwikkeling.
- Culturele voorzieningen zoals musea, gemeentelijke theaters, bibliotheken en muziekscholen zijn gemeentelijke voorzieningen. Zij zijn nu de belangrijkste ontvangers van overheidsgeld voor cultuur. Zij worden door het Ministerie van Cultuur en Communicatie aangemoedigd tot het opstellen van een eigen cultureel beleid. De gemeenten zijn daardoor veel meer betrokken geraakt in de lokale cultureel beleid dan wettelijk bepaald is (deconcentratie 1982, 1983 en 1992).

Politiek-bestuurlijke organogram (zie bijlage 1)

Nationaal niveau

Het nationale cultuurbeleid valt onder de minister van Cultuur en Communicatie. Het Ministerie beoogt een beleid op afstand te voeren. Het departement houdt zich bezig met de aansturing van een selectie van openbare culturele instellingen, het stelt artistieke commissies samen en verdeelt financiële middelen over allerlei instanties en cultureel agentschappen, ook decentraal. Ze beperkt zich tot de grote lijnen en schept alleen voorwaarden, zoals: de inkomenspositie van kunstenaars verbeteren, partijen bijeenbrengen, financieren et cetera. Daarbij maakt het gebruik van een bijzonder breed vertakt netwerk van fondsen, informatiecentra en andere instanties, al dan niet (mede) gefinancierd door het departement zelf.

Centrale administratie directies en diensten

Het Ministerie van Cultuur en Communicatie wordt geleid door het secretariaat-generaal. Het heeft gezag over de Directie van de algemene Administratie (DAG) en de afdeling voor Ontwikkeling en Internationale Zaken (DDAI).

Elf administratieve directies hebben een rol in het ontwerp, de oriëntatie, controle en evaluatie van cultureel beleid en maatregelen op nationaal niveau:

- 1 Directoraat-generaal Administratie (DAG)
- 2 Directie Archieven (DAF)
- 3 Directie van de Musea (DMF)
- 4 Directie van de Muziek, Dans, Theater en Podiumkunsten (DMDTS)
- 5 Directie van de Architectuur en Erfgoed (DAPA)
- 6 Directoraat Boeken en trouwe lezers (DLL)
- 7 Verdeling van de Franse taal en regionale talen van Frankrijk (DGLFLF)
- 8 Beeldende Kunsten Division (DAP)
- 9 Afdeling voor Ontwikkeling en Internationale Zaken (DDAI)
- 10 National Film Centre (CNC)
- 11 Media Development Directorate (DDM), een dienst onder het bureau van de premier minister.

(I) Culturele instellingen met een directe relatie met het ministerie:

Dit zijn instellingen die een rechtstreekse relatie hebben met het Ministerie van Cultuur en Communicatie. Ze hebben taken op het gebied van management, cultuurproductie of het cultureel aanbod met een nationaal belang. Voorbeelden: de nationale archieven, onderzoek en restauratie, musea, nationale bibliotheken (onder meer voor architectuur en erfgoed).

(II) Openbare instellingen van de staat

Culturele organisaties onder het toezicht van de staat, met een eigen juridische status, evenals administratieve en financiële autonomie bijvoorbeeld: de nationale musea, National Arts, nationale academies, kunstvakonderwijs.

Vernieuwingen bij het ministerie van Cultuur en Communicatie

De organisatie van het Ministerie van Cultuur en Communicatie is vereenvoudigd en verbeterd waardoor het beleid meer zichtbaar wordt, het strategisch management van de centrale overheid verbeterd en de werking van de diensten verduidelijkt. Het departement beschikt over sectorspecifieke beleidsinstrumenten die grotendeels worden gehanteerd door een algemeen

secretariaat en drie directies:

- *Het secretariaat-generaal*
Zij biedt ondersteuning en expertise bij de taken van openbare instellingen in de begroting, human resources, juridische expertise, Europees en internationaal beleid. Het controleert beleid en coördineert beleid gericht op cross overs.
- *Het directoraat-generaal van erfgoed*
Het ontwikkelt, coördineert en evalueert beleid inzake architectuur, archieven, musea, monumenten en archeologische vindplaatsen.
- *Scheppende Kunsten*
Het ontwikkelt, coördineert en evalueert het beleid op het gebied van de podiumkunsten en beeldende kunsten.
- *Media en culturele industrieën*
Het ontwikkelt en implementeert het beleid voor de ontwikkeling en de pluri-formiteit van de media, de reclame-industrie, de CD-industrie, boeken en lezen. Hieruit volgen de activiteiten van het Nationaal Centrum voor Cinematografie en film.

Regionaal niveau

- Een belangrijk instrument voor het decentrale cultuurbeleid zijn de 26 directies van culturele Zaken, Direction Régionale des Affaires Culturelles¹⁶ (DRAC). Alle Franse regio's beschikken over een dergelijke afdeling. Ze fungeren als beleidsorgaan, subsidieloket en adviesbureau. Voor regionaal georiënteerde projecten kunnen kunstenaars en instellingen hier aanvragen doen.
- Daarnaast zijn er 97 departementen voor architectuur en erfgoeddiensten.

Beleidsdoelen cultuur

- *Algemeen*
- *Waar is dit beleid op geïnspireerd?*

De Franse grondwet garandeert de toegang tot cultuur voor alle burgers. Het is de taak van de overheid om ervoor te zorgen dat alle mensen potentieel kunnen deelnemen aan het culturele leven. Cultuur wordt in Frankrijk beschouwd als een integraal onderdeel van de algemene ontwikkeling en van de samenleving.

In Frankrijk wordt niet bezuinigd op kunst en cultuursector. Het ministerie zal wel gevolgen ondervinden van een rijksbrede bezuiniging op personeel (een op de twee gepensioneerden wordt niet vervangen).

De acht prioriteiten van het Franse cultuurbeleid 2011 (aan ons verstrekt door het Nederlands Instituut in Parijs):

1 Behoud van erfgoed

In het algemeen is er sprake van een stijging van 1,6%, dat neerkomt op € 868 miljoen, ten opzicht van 2010. De middelen voor monumenten worden gehandhaafd, te weten een bedrag van €375 miljoen, conform de wens van president Sarkozy. De fiscale voorzieningen betreffende monumentenzorg worden gecontinueerd. Er zal intensiever worden samengewerkt met regionale en lokale overheden, bijvoorbeeld bij de lancering van een museumplan. Voor afstemming van het museumaanbod tussen rijk, regio en gemeente komt €70 miljoen verspreid over 3 jaar beschikbaar.

Noot 16 <http://www.culture.gouv.fr/>

- 2 Bescherming van de podiumkunsten
Het budget van 2010 ter hoogte van € 663 miljoen wordt gehandhaafd. Het ministerie ondersteunt onder meer jong opkomend talent en grote instellingen die nieuwe producties en het publieksbereik verzorgen. Ook op dit terrein wordt intensiever samengewerkt met regionale en lokale overheden.
- 3 Voortzetten van grote culturele en architecturale projecten
Het gaat hier om projecten met een grote symbolische/nationale waarde, waarvoor het ministerie zich sterk inzet. Voorbeelden zijn de nieuwe Archieven, het Maison de l'Histoire de France, het Musée des Civilisation d'Europe et de la Méditerranée (MUCEM) in het kader van Marseille als culturele hoofdstad van Europa in 2013, de renovatie van het Musée Picasso en het Palais de Tokyo in 2012.
- 4 Overdracht van kennis
Het budget dat wordt toegekend aan hoger kunst- en cultuuronderwijs is grotendeels beschermd dankzij de stijging van middelen met 3%: € 225,5 miljoen. In het kader van "Kunst voor iedereen" gaat bijzondere aandacht uit naar kunst- en cultuureducatie en acties ten gunste van het 'achtergestelde' cultuurpubliek (€ 77 miljoen).
- 5 Bevordering van digitale cultuur
Met het oog op 'uitsterven' van analoge kanalen, zal € 131 miljoen worden besteed aan de overgang naar digitale televisie. Toekomstinvesteringen met economische waarde en innovatieve digitale projecten worden ondersteund (€ 750 miljoen). Ook moet het Gallica-project genoemd worden, waarmee de overheid de collectie van de Bibliothèque Nationale de France wil digitaliseren. Het project wordt met name gefinancierd uit de *grand emprunt* die president Sarkozy uitschreef.
- 6 Ondersteuning van creatieve industrie
Het Centre National du Cinéma et de l'Image Animée ontvangt € 750 miljoen ter ondersteuning van film, audiovisuele diensten en multimedia. € 125 miljoen verspreid over drie jaar zal worden besteed aan de digitalisering van bioscoopzalen. HADOPI (wetgeving over auteursrecht op internet) zal met € 12 miljoen in werking treden.
- 7 Ondersteuning van de pers
De 'historische' steun ter hoogte van € 420,5 miljoen in 2010 wordt gehandhaafd voor 2011. De centrale overheid en de sector sluiten contracten; doelstelling is een efficiëntere interventie van de overheid met het zicht op digitalisering.
- 8 Ondersteuning van de publieke audiovisuele sector.
De audiovisuele sector profiteert van stijgende middelen met 3,4 %. De centrale overheid draagt met € 2,5 miljard bij aan de hervorming van het publiek televisiebestel (France Télévisions). Ook andere tv- en radiozenders worden ondersteund.

Ten slotte wordt bijzondere aandacht besteed aan het cultuurbeleid in de overzeese gebieden (€ 50 miljoen in 2011).

Cultuurbegroting – financiële stelsel

- *Hoe is de begroting opgebouwd?*
- *Welke positie heeft cultuur binnen verschillende overheidslagen (en ministeries)?*

Begroting ministerie Cultuur en Communicatie 2011

Het ministerie van Cultuur en Communicatie heeft bijna 7,5 miljard euro te besteden in 2011, € 154 miljoen meer dan in 2010, dit is 2,1% van de totale begroting.

De verdeling is als volgt:

- Cultuur € 2,70 miljard, +1,1%
- Cultureel onderzoek € 121,55 miljoen, of - 0,8%
- Media, boeken en culturele industrieën € 4,68 miljard of 2,8%, inclusief € 3,22 miljard in verband met de omroepbijdrage (na financiële steun)

In aanvulling is budget beschikbaar voor cultuur op openbare scholen het Centre National du Cinema € 750 miljoen.

Voor meer informatie:

www.culture.gouv.fr/mcc/Le-ministere/Budget/Articles/Le-budget-2011-du-ministere-de-la-culture-et-de-la-communication.

Cultuurbudget ministerie, in miljarden euro's:

2000 2,45
2003 2,50
2006 2,95
2009 2,70
2011 2,82

Uitgaven per kunstdiscipline door het ministerie van Cultuur in 2007, in miljoenen euro's

• architectuur	25,9 (0,9%)
• aanschaf openbare kunst	19,2 (0,7%)
• beeldende kunst	78,6 (2,8%)
• podiumkunsten	648,7 (22,9%)
• creatieve industrie e.d.	36,6 (1,3%)
• kunstvakonderwijs	326,8 (11,5%)
• kunsteducatie	30,5 (1,1%)
• internationalisering	21,3 (0,8%)

2 Inrichting van het culturele bestel

Sturingsrelatie

- *Het verdelen van de subsidies. Het gaat hier om formeel vastgelegde verhouding tussen centrale overheid, fondsen, adviesraden enerzijds (adviesring is hiervan eveneens een functie) en de verhouding tussen centrale overheid en decentrale overheden anderzijds.*
- *Toezicht (visitatie, monitoring, onderzoeksagenda's, etc.)*

Ministerie van Cultuur en Communicatie

- Het Ministerie van Cultuur en Communicatie heeft het rechtstreeks beheer

van openbare culturele instellingen (musea, nationale theaters, scholen hoger onderwijs, ...), het onderhoud en de ontwikkeling van openbare cultureel, artistiek en historisch erfgoed, artistieke commissies, de toewijzing van subsidies aan instellingen en culturele actoren, evenals aan de regionale en lokale overheden.

- Beslissingen met betrekking tot artistieke commissies, vergoedingen, de toewijzing van overheidssubsidies, bescherming van het erfgoed en de werving van cultuurspecialisten, zijn meestal gemaakt met adviezen van adviesorganen, waarin onafhankelijke deskundigen plaatsnemen.
- De nationale musea zijn verenigd in "la Reunion des musees nationaux"¹⁷ (RMN) De RMN stuurt de musea aan en is sterk gelieerd aan het ministerie. In het bestuur van de RMN zijn ambtenaren vertegenwoordigd en de voorzitter wordt door het ministerie aangesteld.
- Het Ministerie van Cultuur en Communicatie is direct betrokken bij veel kunst en cultuur; het management van publiek-culturele instellingen (zoals musea, nationale theaters) onderhoud van erfgoed, stipendia.
- De DRAC's zijn de uitvoerende instantie op de volgende terreinen: erfgoed, musea, archieven, literatuur, muziek, dans, theater en entertainment, wetenschappelijke en technische cultuur, kunst, film en de audiovisuele sector.

Verdeling subsidies

- *Wie bepaalt wie er subsidie krijgt?*
- *Hoe komt de subsidierelatie tot stand?*

(Vooral over de DRAC's is informatie beschikbaar over de verdeling van subsidies).

Naast de directe steun voor een aantal nationale culturele instellingen lijken de meeste subsidies via de DRAC's te verlopen. Iedere regio heeft een DRAC. De DRAC heeft een aantal belangrijke taken:

- De DRAC is de centrale organisatie die de subsidies voorbereidt, openstelt en administratief afhandelt
- De DRAC stelt een commissie van experts samen die advies geven over de aanvragen. De experts zijn vertegenwoordigers van de kunst en cultuursector.
- De DRAC zelf beoordeelt de aanvragen ook en neemt in de weging bovendien mogelijk beschikbare evaluatierapporten mee. Deze worden opgesteld door een Inspectie. De Inspectie controleert de naleving van de subsidieafspraken; onduidelijk is of deze onderdeel is van de DRAC of apart staat. Subsidies van de DRAC kunnen voor twee of drie jaar worden verstrekt.

Kwaliteit

- *Wat zijn de gehanteerde criteria voor kwaliteit?*
- *Hoe worden die geoperationaliseerd?*
- *En door wie?*

De DRAC heeft geen harde criteria voor kwaliteit opgenomen in de bestudeerde documenten. Indirect wordt echter wel gestuurd op kwaliteit:

- De expertcommissie beoordeelt de gehele aanvraag en kan mogelijk kwaliteit meewegen.

Noot 17 www.rnm.fr

- Projecten worden door de DRAC beoordeeld op de criteria: duurzaamheid, professionaliteit.

Professionaliteit wordt beoordeeld op het plan, de organisatie, maar ook op basis van aantoonbare ervaring en deskundigheid.

Voorbeeld

De DRAC financiert restauratie van schilderijen mits een restauratieplan wordt meegestuurd inclusief budget, en bewezen ervaring van de restaurateur (CV/ ervaring)

Voorbeeld: cultuuronderwijs wordt alleen gefinancierd als een aanvraag naast projectplan ook aantoon dat de noodzakelijke kennis daadwerkelijk beschikbaar is (CV, etc.) en als er samenhang is in onderwijs en kunst/ cultuur.

In praktijk lijkt het geen sinecure om een aanvraag gehonoreerd te krijgen.

Verschillen tussen cultuursectoren

- *Zijn er verschillen in de aansturing - en beleidsdoelen - van de verschillende cultuursectoren (podiumkunsten, orkesten, musea, etc. totaal twaalf categorieën) en zo ja: hoe zien die aansturingmodaliteiten eruit?*

Beeldende kunst en vormgeving

- 1965: een gegarandeerd minimuminkomen voor freelancers (*intermittents de spectacle*) ter verbetering van de levensomstandigheden van kunstenaars.
- 1977: een regeling voor sociale voorzieningen van schrijvers, componisten, choreografen, ontwerpers.
- 1997: Nouveaux Service-Emplois Jeunes, overheidssteun aan jonge kunstenaars, vijf jaar lang.
- Het departement biedt ook de nationale ambachten (*métiers d'art*) de nodige aandacht, onder meer via een speciale website. Sommige gemeenten, tot slot, onderhouden een aantal woon-werkwoningen.
- Het *Centre national des arts plastiques* beheert, bemiddelt en subsidieert. Wat dit laatste aangaat: het subsidieert vooral onderzoeksprojecten van kunstenaars, maar steunt 'bij wijze van uitzondering' ook kunstenaars die in financiële nood verkeren.
- Het *Fonds National d'Art Contemporain (FNAC)* beheert alle kunstwerken – beeldende kunst, fotografie, toegepaste kunst en vormgeving – die de Franse staat sinds 1791 heeft aangekocht. De werken worden er niet tentoongesteld maar beheerd: een situatie die vergelijkbaar is met het Nederlandse RCE/Instituut Collectie Nederland.

Bouwkunst

Bouwkunst valt sinds de jaren '90 onder de verantwoordelijkheid van het Ministerie van Cultuur, van de Direction de l'architecture et du patrimoine.

Podiumkunsten

- Podiumkunstenaars kunnen behalve bij het ministerie ook aankloppen bij heel wat *kleinere, vaak onafhankelijke fondsen*, zoals het Fonds d'Action et d'Initiative Rock en het Fonds de soutien chanson, variétés, jazz.
- Het *Centre National de la Danse* heeft eenzelfde takenpakket als het Centre National des Arts Plastiques, maar dan op het gebied van dans. Het laat ook kinderen en andere amateurs kennismaken met dans door middel van educatieve projecten op scholen en dergelijke.
- Voorbeeld: de Opéra national de Paris (Opéra Bastille plus Palais Garnier) is een *établissement public à caractère industriel et commercial*. De organisa-

tie valt onder de verantwoordelijkheid van de minister. Het bestuur van de Nationale Opera bestaat uit zes vertegenwoordigers van het ministerie, vijf leden namens de werknemers en vier experts gekozen op voordracht van het ministerie. Een groot deel – circa twee derde – van de financiering is afkomstig van het departement. Het Ensemble Intercontemporain ontving in 2004 maar liefst 97 procent van zijn budget van het ministerie. Dit subsidiepercentage ligt voor de 23 andere *orchestres permanents* lager.

Film

- De overheid steunt de filmsector onder meer met een belasting op bioscoopkaartjes en op tv-uitzendingen. Verder worden filmproducties die aan vooraf vastgestelde criteria voldoen vrijwel automatisch financieel gesteund, en selecteert een filmcommissie te subsidiëren projecten die niet aan deze criteria voldoen.
- Het *Centre National de la Cinématographie* (1946) valt onder het Ministerie van Cultuur. Het speelt de rol van toezichthouder, steunt de Franse audiovisuele en filmindustrie, probeert zoveel mogelijk personen met alle cinematografische en aanverwante producten te laten kennismaken en is verantwoordelijk voor het behoud van het cinematografisch erfgoed.
- Verder is er nog een *Institut national de l'audiovisuel*, verantwoordelijk voor behoud en ontwikkeling van het nationale audiovisuele erfgoed (vooral radio en tv).
- Het *Institut de Financement du Cinéma et des Industries Culturelles* (IFCIC, 1983) verstrekt kredieten aan filmproducenten en hun collega's uit de culturele industrie en adviseert deze over de financiering van hun projecten.

Amateurkunst en kunsteducatie

- 2005: Haut Conseil de l'Education Artistique et Culturelle is ingesteld, die zich concentreert op een 'veralgemeinerings van onderwijs in kunst en cultuur, die basisfactor van het nationale en Europese saamhorigheidsgevoel. Dit alles in het kader van een plan dat als doel heeft respect voor de culturele diversiteit te laten samengaan met een behoud van de waarden van de Republiek'. Het ministerie werkt wat dit betreft nauw samen met de DRAC's, het Ministerie van Onderwijs en de lagere overheden.
- 2001: Het cultuurdepartement en de minister van Jeugd en Sport hebben op 31 oktober 2001 een convenant getekend over de culturele educatie van de Franse jeugd. Ook zijn er afspraken gemaakt met de Ministeries van Landbouw (voor maatschappelijk-cultureel werk op het platteland), van Toerisme, van Volksgezondheid (voor onder meer cultuur in ziekenhuizen) en Justitie (culturele activiteiten in detentiecentra).
- Veel culturele instellingen hebben educatieve programma's voor schooljeugd, zoals de Opéra national de Paris, die ook het project 'Opéra et Universités' heeft lopen. Dit biedt studenten de mogelijkheid de artistieke en zakelijke kanten van het bedrijf van nabij te bestuderen.

Flexibiliteit stelsel

- *Welke prikkels worden gehanteerd om de effectiviteit te behouden?*

Niet bekend

Verhouding publiekprivaat

- Welke invloed heeft dit op het stelsel?
- Wordt het ingezet als stimulans of beloning?
- Is er verschil in de sectoren m.b.t. private sponsors?
- Wat is de rol van publieksinkomsten en de eigen inkomsten?

Door de sterke traditie van staatssteun was sponsoring voor kunstprofessionals jarenlang geen noodzaak. De afgelopen jaren probeert de overheid de private steun aan de kunsten te stimuleren door het volgende mogelijk te maken:

- Bedrijven mogen 60% van hun eventuele investeringen in de kunstsector aftrekken van hun winst vóór belasting. De gedane investeringen mogen niet groter zijn dan 0,5 procent van de omzet.
- De oprichting van Mécènes Catalogne in Perpignan (2010): een verbond van 35 private investeerders in de lokale cultuursector.
- De stimulering van *correspondant mécénat* (sponsorbemiddelaar).
- Een ander initiatief is de instelling van twee onderscheidingen: bedrijven en privépersonen die genereus zijn geweest, kunnen benoemd worden tot 'mécenas' respectievelijk 'donateur van het ministerie van Cultuur'.
- Mede dankzij deze maatregelen mocht de kunstensector in 2008 975 miljoen euro aan privaat geld in ontvangst nemen.

Sinds 2008 kunnen culturele instellingen een *fonds de dotation* oprichten. Zowel het fonds als de donateurs profiteren van belastingvoordelen. Bovendien zijn de bureaucratische lasten van deze fondsen veel minder zwaar. De fondsen kunnen zeer makkelijk worden opgericht en zodoende ook worden ingezet voor eenmalige evenementen. Voor de sponsors is een bijkomend voordeel dat helder is dat de bijdrage direct ten goede komt aan het evenement/ de activiteit. Oprichting van deze fondsen kan zonder kapitaal, terwijl voor een stichting €1 miljoen nodig is. De fondsen blijken een groot succes.

Mecenaat neemt in aantal toe, al wordt ook geconstateerd dat het totaal bedrag momenteel lager is dan een aantal jaar geleden. Culturele instellingen ontvangen ook private inkomsten van 'vrienden van' clubs. Mecenaat is naast de publieksinkomsten (48% van totaal eigen inkomsten) een van de grotere inkomstenbronnen van het Louvre (17%).

De RMN vermarkt en genereert op een aantal wijzen inkomsten naast subsidies. De meest in het oog springende is de verkoop van foto reproducties van de schilderijen. De verkoop van reproducties is zeer professioneel en commercieel vormgegeven en is niet zozeer verbonden aan de locatie van het museum. De verkoop kent een internationale scope. In het reglement van de RMN is vastgelegd dat de musea inkomsten genereren uit kaartverkoop, commerciële activiteiten zoals festivals, rondleidingen, giften, legaten, beleggingen, drukwerk.

Huisvestingssituatie en rijkscollecties

- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de huisvestingssituatie (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*
- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de rijkscollecties (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*

De rijkscollectie wordt beheerd door [Réunion musées nationaux](#)¹⁸ (RMN). Deze collecties zijn tentoongesteld (of opgeslagen) in de musea, ondermeer in het Louvre. De RMN koopt ook schilderijen aan. De RMN is tevens een uitvoerend orgaan en organiseert tentoonstellingen, promotie van de franse kunst, etc.

Het is niet helder wiens eigendom de schilderijen zijn. Voorheen waren de collecties eigendom van de monarchieën en na de stichting van de republiek ontstond de opvatting dat de collecties van het volk zouden moeten zijn. de huidige situatie interpreteren wij zo dat de collecties in eigendom en beheer zijn van de RMN die sterk gelieerd is aan de staat. De gebouwen zijn van de staat en worden beschikbaar gesteld aan de musea.

De DRAC's hebben onder meer als taak de gedecentraliseerde kredieten te beheren voor de aankoop van kunstwerken voor de verrijking van de collecties. Niet helder is wiens eigendom de collecties zijn.

3 Relatie tussen overheid en culturele instellingen

Subsidievormen

- *Hoe wordt de hoogte van de subsidie/bekostiging bepaald per sector/per instelling?*
- *Welke subsidievormen zijn er: subsidie, indirecte subsidie, fiscale faciliteiten bij private cofinanciering of publiekprivate financiering?*
- *Welke termijnen worden gehanteerd?*
- *Subsidie instrumentarium: subsidie voor welke van de verschillende functies (productie, distributie, programmering, publieksbereik, marketing, educatie, collectiebeheer en exploitatie/huisvesting); variërend van structurele of meerjarige tot incidentele subsidie; variërend van stimuleringssubsidie, koppelsubsidie tot premies op bepaalde prestaties.*

De staat financiert een aantal grote instellingen direct vanuit de jaarbegroting. Het bedrag wordt door het parlement vastgesteld.

De DRACS kennen een aantal vormen van subsidiëring:

- Investeringssubsidie (subsidie ten behoeve van gebouwen, materialen etc. Maximaal 50% subsidiabel door de DRAC)
- Exploitatiesubsidie: Ondersteuning van de instelling waaronder salarissen. Deze subsidie wordt alleen toegekend als de instelling/ activiteit een centrale positie in het beleid inneemt
- Onderzoekssubsidies met een maximum van 50% van het totale budget

Noot 18 www.rmn.fr

De subsidieoverzichten op internet laten bovendien een groot aantal projectsubsidies zien die de DRAC breed besteedt aan kunst en cultuur. De projectsubsidies hebben telkens wel een vergelijkbare opzet en zijn gericht op concrete activiteiten zoals restauratie, educatie, podiumkunsten.

De DRAC ondersteunt in ieder geval de volgende terreinen:

- Verspreiding, organisatievorming en op leiderschap op het gebied van de beeldende kunst en schilderkunst.
- Schrijven, documentatie en distributie van literatuur.
- Behoud, renovatie en uitbreiding van musea.
- Bijdragen aan de ontwikkeling van muziek (deels lokaal beleid) door onderwijs, opleiding, amateurkunst en coördinatie van evenementen.
- Stimuleren van het lokale vitale netwerk voor theater en kleinkunst, ondersteuning van de 'meest getalenteerde artistieke voorstellen'.
- Studie, bescherming, behoud en bevordering van het archeologisch erfgoed van de streek.
- Regionaal behoud van historische monumenten; bescherming behoud en versterking door subsidiering restauraties, ondersteuning van kennis verbreding en promotie van erfgoed.
- Studie en informatie van erfgoed met als doel het creëren van archieven en artistiek erfgoed van Frankrijk.
- Onderzoek, behoud en verbetering van regionaal etnografisch erfgoed (volkenkunde).

Uit de subsidiemogelijkheden blijkt dat deze richtlijnen van grootschalig tot op kleinschalig niveau tot subsidierelaties kunnen leiden: van instellingen, ensembles en gezelschappen tot individuele kunstenaars.

Subsidiendoelstellingen, voorwaarden en beoordeling

- *Hoe (en in welke frequentie) is de beoordeling van de cultuurinstellingen georganiseerd?*
- *Wie beoordeelt er?*
- *Op welke momenten?*
- *Op welke manier?*
- *Welke rol spelen adviesraden hierbij? Wat is het profiel van adviesraden?*
- *Aan de hand van welke criteria (zoals publieksbereik, ondernemerschap, participatie en educatie, nationale betekenis, regionale spreiding) worden cultuurinstellingen beoordeeld?*
- *En hoe wordt dat geoperationaliseerd?*
- *Welke prestatieafspraken/prestatie-indicatoren worden gehanteerd bij het subsidiëren, het monitoren en verantwoording van de prestaties door cultuurinstellingen?*
- *In welke mate zijn overwegingen van regionale spreiding van belang bij de aansturing en financiering van cultuurinstellingen vanuit de nationale overheid?*

De striktheid van voorwaarden en beoordeling zijn gekoppeld aan de hoogte van de subsidie. Voor subsidies onder de 23.000 euro geldt een lichter regime dan voor de subsidies daarboven.

De DRAC beoordeelt de subsidies op basis van het advies van de commissie van experts, het projectplan, de gegevens van de aanvrager en eventuele beschikbare evaluatierapporten. De commissie van experts bestaat uit

vertegenwoordigers uit het veld. Uit de overzichten van commissies blijkt dat deze personen direct betrokken zijn bij het veld (peers).

De DRAC monitort met een inspectie die de voortgang toetst. De commissie van experts kan nog een rol hebben bij deze inspectie. Bovendien moet iedere aanvrager een vast contactpersoon hebben.

De criteria die de DRAC hanteert zijn:

- artistiek (niet specifiek beschreven)
- duurzaamheid
- professionaliteit
- administratieve waarborgen

Vervolgens kunnen voor de verschillende disciplines nog specifieke regels gelden. Zo geldt voor theater dat instellingen voorrang krijgen die binnen 'het nationale netwerk' zijn geprioriteerd.

In een document van de DRAC staat de routing voor theater beschreven: voor subsidies voor het jaar 2011 kunnen tot 15 oktober 2010 aanvragen ingediend worden. Deze worden voor 30 november getoetst op de criteria en de adviescommissie besluit eind januari 2011 in een plenaire zitting welke aanvragen gehonoreerd worden. Per segment verschilt de procedure.

De RMN heeft in het reglement een aantal criteria voor toegankelijkheid en beleving vastgesteld. Criteria voor de RNM zijn onder meer; ontvangst, ticket systemen, reserveringen, gidsen en sprekers, tour begeleiding, inrichting van de ruimten. RMN garandeert een kwalitatieve ontvangst in de musea die lid/ partner zijn.

4 Praktijkervaring

Praktijkervaring

- *Wat werkt wel en wat niet en hoe gaan ze daar mee om?*
- *Hoe flexibel is het systeem?*

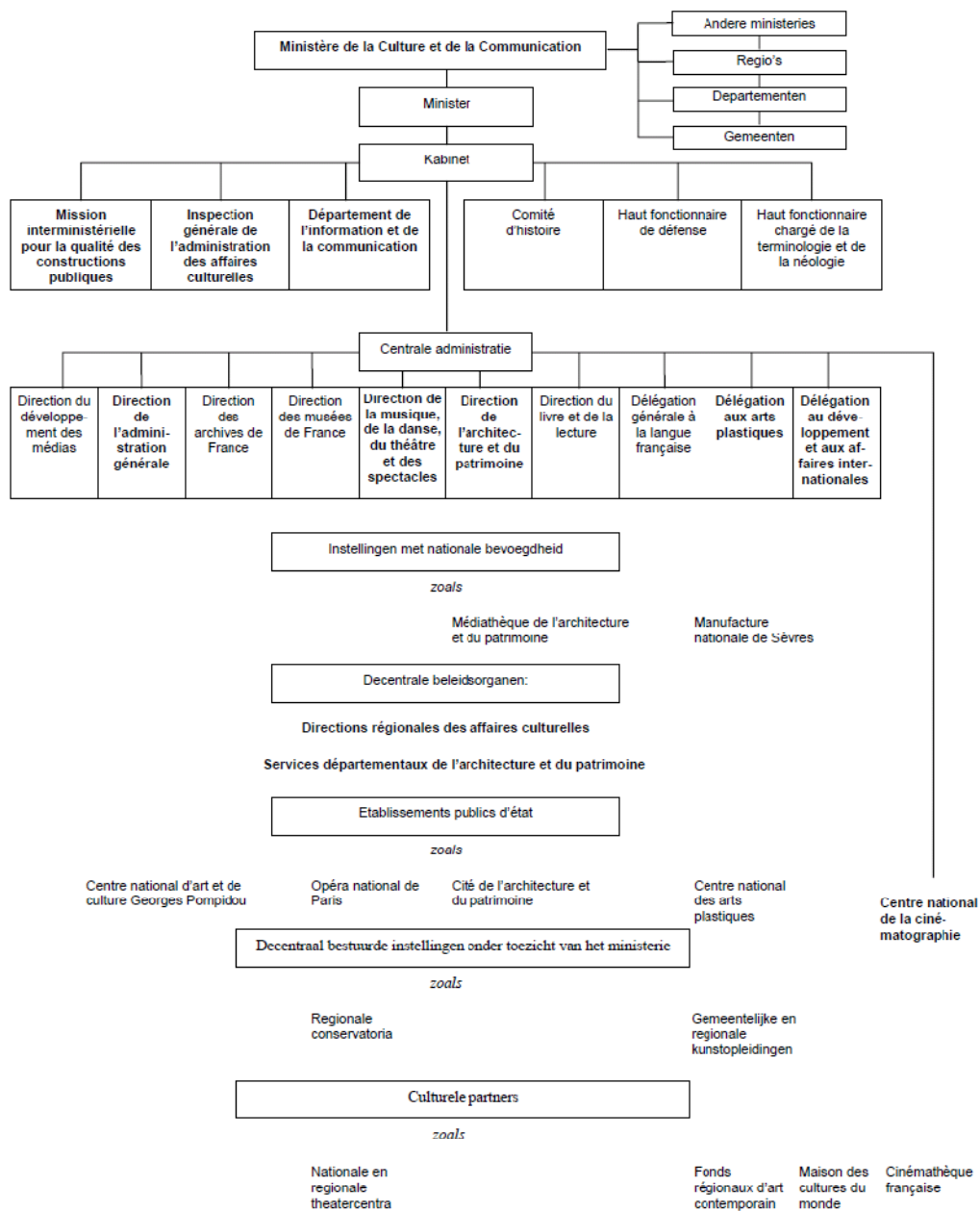
Onbekend

Organogram

	STATE	LOCAL AUTHORITIES
	Central services	
NATIONAL	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 5px auto;">MINISTRY OF CULTURE AND COMMUNICATION</div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 5px auto;">OTHER MINISTRIES</div>
	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 5px auto;">Central administration directorates and services</div>	
	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 5px auto;">Cultural institutions under national jurisdiction (I)</div>	
	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 5px auto;">Public institutions of the state (II)</div>	
	Decentralised services	
LOCAL	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 5px auto;">Field of cultural activity of the prefectures</div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 5px auto;">*Régions Number: 26</div>
	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 5px auto;">Regional Directorates of Cultural Affairs (DRAC) Number: 26</div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 5px auto;">*Départements Number: 101</div>
	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 5px auto;">Architecture and heritage services of the Départements Number: 97</div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 5px auto;">*Public Institutions of Intermunicipal Co-operation (III) Number: 2 174</div>
		* France métropolitaine uniquement

Source : *Projet de Loi de finances pour 2002, effort financier de l'État dans le domaine culturel*, ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie. *Bilan social 2002*, Direction de l'administration du Ministère de la Culture et de la Communication. *Les Effectifs des collectivités territoriales au 31 décembre 2000, 2001, 2002*, Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques (INSEE).

²⁰ Bron: www.culture.gouv.fr/culture/min/index-min.htm.
De vetgedrukte directies e.d. zijn relevant voor deze rapportage.

Bijlage 7 Verenigd Koninkrijk

1 Cultuurbeleid algemeen

Politiek-bestuurlijke context

- *Algemeen bestuurlijke context*
- *Korte beschrijving verschillende overheidslagen, relatie daartussen, verantwoordelijkheden*
- *Relevante wet- en regelgeving*
- *Organogram (indien aanwezig toevoegen als bijlage)*

Het Verenigd Koninkrijk (VK) is een constitutionele monarchie. Het parlement bestaat uit twee kamers: lagerhuis of *House of Commons* (646 zetels en direct door de bevolking gekozen) en het hogehuis of *House of Lords*. De huidige premier is David Cameron van de Conservative Party (sinds 2010). Samen met Liberal Democrats vormen ze een coalitieregering. Het Lagerhuis kent geen vaste zittingsperiode, maar er geldt wel een maximum van 5 jaar.

Het VK bestaat uit drie landen in Groot Brittannië en uit het noordelijk deel van het Ierse eiland:

- Engeland (50 miljoen inwoners)
- Schotland (5 miljoen inwoners)
- Wales (3 miljoen inwoners)
- Noord-Ierland (1.7 miljoen inwoners)

De vier gebieden hebben een duidelijke eigen culturele identiteit.

Schotland, Wales en Noord-Ierland hebben eind 20ste eeuw een eigen bestuur en volksvertegenwoordiging gekregen.

De structuur van lokale overheden is erg ingewikkeld. In Schotland, Wales, Noord-Ierland en sommige delen van Engeland zijn lokale raden verantwoordelijk voor alle lokale aangelegenheden. In het overgrote deel van Engeland zijn de lokale taken en verantwoordelijkheden verdeeld over twee bestuurslagen: counties (grootste, 34) en districten (238).

Politiek op afstand van de uitvoering

In 1992 is het Department of National Heritage (kunsten, musea, bibliotheken, culturele erfgoed, media, sport en toerisme) opgericht. Vanaf 1997 werd dat het Department for Culture, Media en Sport (DCMS). Vanaf dat jaar vergrootte de regering het staatsbudget, in ruil voor fusies van de councils per sector (bijv. filminstituut werd opgericht, bestaande uit allerlei filminstituten).

"Arm's length'-principe" van John Maynard Keynes (1883-1946) geldt nog steeds, de overheid wil op gepaste afstand blijven. De overheid zorgt voor ontwikkeling en implementatie van het kunstbeleid en de councils voeren dit uit. Het cultuurbestel wordt door sommige critici evenwel als paradoxaal ervaren, aangezien de Arts Councils het beleid maken en ook de subsidies verdelen. Ook wordt het bestuur van het Arts Council benoemd door het ministerie.

In 2002 werd de nationale Arts Council geïntegreerd in de regionale Arts Councils en samengevoegd als enige wettelijke orgaan ter bevordering van de kunsten in Engeland. Doel van deze decentralisatie was: betere service, kostenbesparing, flexibeler subsidiëring en betere mogelijkheden tot samenwerking met regionale overheden. Er vonden verhitte discussies plaats, maar de decentralisatie ging toch door. Er zijn vier Arts Councils:

- Arts Council of England
- Scottish Arts Council
- Arts Council of Wales
- Arts Council of Northern Ireland

NB. We spreken in dit stuk meestal over Arts Council England (ACE). De wijze waarop ACE georganiseerd is en werkt komt voor het overgrote deel overeen met de andere landen en bijbehorende councils.

Het politieke debat beperkt zich tot het vaststellen van het jaarlijkse cultuurbudget en de verdeling hiervan wordt overgelaten aan het bestuur van de Council. Arts Council verdeelt het budget over de negen regionale Arts Councils en daarnaast worden directe subsidies aan instellingen verleend.

Gemeenten hebben de verplichting om een eigen kunstbeleid te voeren. Ze beschikken over een eigen subsidieregeling, naast die van de Arts Council.

Bezuinigingen

Net als in veel andere Europese landen moet er in het VK flink worden bezuinigd. Voor het Arts Council betekent dit een bezuiniging van bijna 30% voor de komende 4 jaar en de nationale musea moeten het met 15% minder subsidie doen. Vanaf april 2012 treedt een nieuw subsidiestelsel in werking. VK kiezen bewust voor strategische bezuinigingen, en niet voor 'equal cuts'. Die optie is wel overwogen, maar verworpen. Belangrijkste reden hiervoor was dat op die manier niet kon worden voldaan aan de gestelde doelstellingen, te weinig sturing dan.

Wetgeving

Er zijn drie afzonderlijke wetten, the Acts, die voor Schotland, Wales en Noord-Ierland bepalen welke verantwoordelijkheden aan de Britse regering voorbehouden blijven. De onafhankelijkheid van het Arts Council is wettelijk vastgelegd.

Er is een British Museum Act (1963) en Galleries Act (1992) waarin het management en bestuur van musea staat vastgelegd.

Beleidsdoelen cultuur

- *Algemeen*
- *Waar is dit beleid op geïnspireerd?*

Het Britse kunst en cultuurbeleid is gericht op innovatie, durf, excellentie en participatie. Er is een spanning tussen het stimuleren van durf en innovatie aan de ene kant, en continuïteit aan de andere kant. Ook de verbinding tussen streven naar excellentie en participatie is een lastig dilemma.

Podiumkunsten zijn de populairste cultuurvorm en hebben een centrale rol in het cultuurbeleid van het VK.

Het beleidsplan 2008 - 2011 heet *Great art for everyone* (zie bijlage). Kunst- en cultuurervaringen voor iedereen mogelijk te maken stond centraal. Andere speerpunten zijn meer aandacht voor digitale ontwikkelingen, donaties aan podia voor theaterkunsten, initiatieven op het gebied van beeldende kunst, actieve participatie van kinderen en jongeren en extra aandacht voor de kunsten in het kader van de Olympische Spelen 2012.

Het meest recente beleidsprogramma is *Achieving great art for everyone* (2010) en is een strategisch plan voor de komende tien jaar (zie bijlage). Het vormt de basis voor beslissingen over subsidietoekenningen binnen het National Portfolio Funding Programme. Er is een focus op lange termijn samenwerking door vijf belangrijke doelen:

- 1 Talent en artistieke excellentie zijn bloeiend en worden gevierd.
- 2 Meer mensen ervaren de kunsten en worden door de kunsten geïnspireerd.
- 3 Kunsten zijn duurzaam, veerkrachtig en innovatief.
- 4 Leiderschap en het personeelsbestand in de kunsten is divers en hoogopgeleid.
- 5 Elk kind en elke jongere heeft de mogelijkheid om de rijkdom van kunst en cultuur te ervaren.

In het plan worden deze doelen verder geoperationaliseerd.

Cultuurbegroting – financiële stelsel

- *Hoe is de begroting opgebouwd?*
- *Welke positie heeft cultuur binnen verschillende overheidslagen (en ministeries)?*

Het DCMS verstrekt financiële middelen aan de non-departmental public bodies. Dat zijn er anno 2011 46 in de kunst en cultuursector (Arts Council, maar bijvoorbeeld ook nationale musea en de nationale bibliotheek). Vanwege de bezuinigingen moet dit worden teruggebracht naar 19. Film Council en Museums, Libraries and Archives Council worden in ieder geval opgeheven. De subsidieperiode is drie tot vier jaar.

Daarnaast is DCMS ook verantwoordelijk voor de regulering van de film- en muziekindustrie, radio en televisie, de staatsloterij, kansspelen en het verlenen van exportvergunningen voor kunstvoorwerpen.

DCMS heeft groot deel van de subsidiegelden gedelegeerd aan het Arts Council England (ACE). ACE voert een eigen cultuurbeleid dat aansluit op nationaal cultuurbeleid. Naast ACE zijn gemeenten de belangrijkste subsidieverstrekkingen. Gemeenten hebben elk een eigen subsidiebeleid en criteria en opereren autonoom. Ze ondersteunen kunst en cultuur op verschillende manieren:

- directe financiële steun voor organisaties en evenementen
- voorwaarden en management van cultuurgebouwen
- promotie van evenementen
- advies en ondersteuning

Arts Council England (ACE) verdeelt de gelden van de rijksoverheid en die van de nationale loterij (National Trust). Ongeveer 28% van de nationale loterij komt ten goede aan kunst en cultuur. Eerst waren dat alleen kapitaalinjecties, maar nu wordt er ook geld uitgegeven aan commissies, speelfilms

en individuele kunstenaars. ACE heeft in 2005-2007 466 miljoen euro te besteden gehad. In 2008 - 2009 was dat ongeveer 493 miljoen euro, in 2010 - 2011 508 miljoen euro. Daar bovenop kwam 226 miljoen euro vanuit loterijopbrengsten. Nationale musea ontvingen de afgelopen jaren 398 miljoen euro. Vanaf 2011 krijgt DCMS 1.24 miljard euro voor kunst en cultuur. Een financieringsovereenkomst tussen DCMS en de Arts Council bevat gezamenlijke doelstellingen en ACE legt door middel van jaarrapporten verantwoording af.

Er is een ontwikkeling gaande waarin de belangrijkste beslissingen meer centraal worden geregeld. De regionale Arts Councils hebben veel macht en zeggenschap maar onder andere vanwege bezuinigingen wordt het besluitvormingsproces meer centraal gemaakt. Daartoe zijn de negen regionale Arts Councils verenigd in vier regio's. Die vier regio's communiceren weer met het nationale Arts Council.

ACE subsidieert momenteel in totaal 880 culturele instellingen. Dat aantal gaat volgend jaar terug naar 695 instellingen. Incidentele projectsubsidies worden gefinancierd door *Grants for Arts* (gelden afkomstig uit loterijopbrengsten).

Opbouw Arts Council England

National Council vormt het bestuur. Zij zijn eindverantwoordelijk voor het bestuur van de organisatie. Het bestuur bestaat uit 16 leden die zijn aangevoerd door het ministerie. Daaronder hangen vier comités:

- Cultuurbeleid
- Cultuurinvesteringen
- Prestatie en Audit
- Honorarium

Onder deze National Arts Council vallen de negen regionale Arts Councils, bestaande uit elk 15 leden. Zij zijn verantwoordelijk voor:

- regionale strategieën, plannen, prioritering binnen de kaders van het landelijk beleid
- goedkeuring regionale driejarenplannen
- goedkeuring gedetailleerde regionale en jaarlijkse budgetten instellingen.

Alle subsidieverleningen zijn gedelegeerd aan negen regionale Councils, waarvan er een in Londen is gesitueerd. Alleen het beleid wordt nog opgesteld door het nationale Arts Council in Londen. De subsidieverstrekende organisaties (councils) zijn onderverdeeld over landsdelen en regio's (4).

Naast ACE en de gemeenten is er een aantal bronnen die kunst en cultuur subsidiëren. Zie ook bijlage voor alternatieve subsidiebronnen.

Gelden vanuit de Nationale Loterij

- Awards for All
- Big Lottery Fund
- Heritage Lottery Fund
- Lottery Funding
- NESTA = National Endowment for Science, Technology and the Arts
- UK Film Council
- Youth Music

Fondsen en stichtingen

- Calouste Gulbenkian Foundation
- Esmee Fairbairn Foundation
- Peter de Haan Charitable Trust
- Baring Foundation
- Clore Duffield Foundation
- Foyle Foundation
- Paul Hamlyn Foundation

Subsidies voor educatie en training

- Department for Business, Innovation and Skills
- Educational Grants Advisory Service
- Support for Learning
- Directory of Social Change
- BT Community Connections
- UK Council of International Student Affairs

Subsidies vanuit het bedrijfsleven

- Business Link
- Prince's Trust
- Career Development Loans

Subsidies international

- EUCLID
- Visiting Arts
- International Intelligence on Culture
- UKCOSA
- European Cultural Foundation

Fondsenwerving

- British Council
- Crafts Council
- Ideas Tap
- Mediabox
- National Rural Touring Forum
- Creativity, Culture and Education
- Association of Charitable Foundations
- Institute of Fundraising
- Arts & Business
- National Association for Voluntary and Community Action

Overgang subsidiestelsel

VK zit middenin een overgang naar een nieuw financieringssysteem. De belangrijkste redenen voor hervorming:

- De subsidieovereenkomsten waren allemaal hetzelfde waardoor er weinig ruimte was voor specifieke (prestatie)afspraken met instellingen. Het systeem was niet flexibel.
- De laatste keer (2008) dat de gelden werden verdeeld verliep slecht, chaotisch en niet transparant. Er is veel kritiek geweest vanuit allerlei hoeken. Tijd voor herziening.
- De financiering vanuit de overheid neemt af en de financiering vanuit de loterijen neemt toe. Loterijgelden moeten 'competitief' zijn wat betekent dat iedereen moet kunnen inschrijven. In het oude systeem waren er geen open inschrijvingen (voor een groot deel), maar werden instellingen door het Arts Council als het ware op de schouder getikt om subsidieaanvragen in te die-

nen. Voor die wijze van financiering konden in het oude systeem geen loterijgelden worden gebruikt.

In het nieuwe systeem (National Portfolio Funding) is er een open inschrijving, dat is het grootste verschil. In het portfolio worden subsidies verdeeld vanaf 40.000 pond (= € 45.000). De aanvragen voor de nieuwe periode zijn in maart 2011 bekend geworden. Voor 2011 hebben 1333 kunstinstellingen een aanvraag ingediend, uiteindelijk hebben 695 instellingen een subsidie ontvangen.

70% van al het geld dat het Arts Council verdeelt gaat naar National Portfolio Funding.

10-15% gaat naar Grants for Arts. Grants for Arts kwam destijds als overkoepelend subsidiesysteem in plaats van de lappendeken die er was. Bij *Grants for Arts* kan iedereen op elk moment een subsidie aanvragen. De subsidiebedragen zijn kleiner dan bij het National Portfolio Funding Programme en het gaat om projecten of het financieren van individuele kunstenaars.

Gemiddeld financiert de rijksoverheid 33% van de totale begroting van instellingen. Daar zit echter veel verschil tussen (van bijna 100% tot bijna 0%). Gemiddeld wordt nog 33% gefinancierd door lokale overheden en de overige 34% wordt gegenereerd uit andere inkomstbronnen als kaartverkoop, sponsoring, horeca, particuliere fondsen, etc. Dit is overigens meer een uitkomst dan dat dit de bedoeling is.

2 Inrichting van het culturele bestel

Sturingsrelatie

- *Het verdelen van de subsidies. Het gaat hier om formeel vastgelegde verhouding tussen centrale overheid, fondsen, adviesraden enerzijds (adviesring is hiervan eveneens een functie) en de verhouding tussen centrale overheid en decentrale overheden anderzijds.*
- *Toezicht (visitatie, monitoring, onderzoeksagenda's, etc.)*

Het DCMS verstrekt financiële middelen aan de non-departmental public bodies. Dat zijn er anno 2011 46 in de kunst en cultuursector (Arts Council, maar bijvoorbeeld ook nationale musea en de nationale bibliotheek). Die verdeling is historisch bepaald, maar niet erg inzichtelijk of logisch (niet alle nationale instellingen ontvangen rechtstreekse subsidie, zoals bijvoorbeeld de Royal Opera).

Het ACE subsidieert culturele instellingen met een structurele subsidie, die telkens voor 3/4 jaar wordt verstrekt (periode hangt af van andere overheidscycli). Het Arts Council verdeelt de subsidiegelden over de regionale councils. Die verdeling komt tot stand op basis van historische gronden, maar er wordt ook gekeken naar het aantal inwoners. De regionale Arts Councils maken de definitieve beslissing over de subsidieverstrekingen. Het besluitvormingsproces bevat meerdere stappen en omvat veel overleg en onderhandeling.

Eerst worden de subsidieaanvragen regionaal bekeken. Het regionale council doet een voorstel, dan gaat het langs de regionale adviesraad van de regionale council. Vervolgens gaat het advies naar de vier regio's (nieuw sinds een paar jaar). Dan kijkt Arts Council nationaal naar de (voorgestelde) beoordelingen (vanuit de vier regio's) en letten daarbij op een goede geografische en artistieke spreiding. Ook zij laten zich adviseren door een adviesraad. Beide adviesraden hebben geen beslissende stem. Daarna nemen het Arts Council nationaal en de regionale councils gezamenlijk een beslissing over de subsidietoekenningen.

Alle gesubsidieerde instellingen hebben een relatiemanager vanuit regionale Arts Councils. Er zijn drie sleutelmomenten die hetzelfde zijn voor alle gesubsidieerde instellingen:

1 Jaarlijkse aanvraag

Meestal worden deze in juni gehonoreerd. Zie bijlage voor formulier.

2 Jaarlijkse monitoring/visitatie (elk jaar tussen augustus - oktober)

Deze monitoring wordt gecoördineerd door de relatiemanager van de regionale Arts Council. De monitoring bestaat uit een meeting, soms gevolgd door assessments en feedback. De organisaties worden beoordeeld op artistieke kwaliteit, management, financiën en maatschappelijke betrokkenheid. Elk onderdeel wordt gescoord met:

- Uitstekend (voldoet aan de criteria en getuigt van uitstekende kwaliteiten)
- Sterk (voldoet aan de criteria en getuigt van sterke kwaliteiten)
- Potentie (voldoet (nog) niet aan de criteria maar getuigt wel van potentie)
- Niet voldaan (voldoet niet aan de criteria)

Organisaties worden ook beoordeeld op risico. Dat wordt gescoord met hoog, middel of laag op de onderdelen bestuur en management, financiën, operationeel, omgevinggerichtheid, naleving van de gestelde doelen en overall risico. De regiomanager verzamelt gegevens voor de jaarlijkse beoordeling. Instellingen leveren zelf gegevens aan, de regiomanager voert gesprekken, woont voorstellingen/exposities/anders bij en kan gebruik maken van een eventuele expert assessment. Zie bijlage voor randvoorwaarden, richtlijnen en een format).

3 Subsidieovereenkomst

Voor elke subsidieperiode (3-4 jaar) wordt een contract afgesloten dat de relatie met de organisaties regelt/formaliseert. Met elke instelling wordt een aparte subsidieovereenkomst opgesteld met daarin afspraken over de prestaties: aantal bezoekers, aantal voorstellingen, aantal educatieprojecten, bereik, etc.). Deze subsidieovereenkomsten worden afgesloten met de relatiemanagers van de regionale Arts Councils.

In de nieuwe verdeling van de subsidies is vooral gekeken naar de bijdrage die instellingen kunnen leveren aan de nationale beleidsdoelstellingen, maar ook naar hoe zelfredzaam instellingen zijn. Er is kritisch gekeken naar hoe instellingen de afgelopen jaren de financiering regelden en hoeveel ze nodig hebben om te kunnen overleven.

Verdeling subsidies

- *Wie bepaalt wie er subsidie krijgt?*
- *Hoe komt de subsidierelatie tot stand?*

National Portfolio Funding

De regionale Arts Councils beslissen, in overleg met het nationale Arts Council, wie er hoeveel subsidie krijgt van de National Portfolio. Dat gaat op basis van aanvragen die instellingen kunnen indienen. De relatiemanagers van de regionale Arts Councils hebben een belangrijke rol, zij beslissen over de beoordeling van de instellingen tijdens hun jaarlijkse monitoring. Ook stelt de relatiemanager de subsidieovereenkomsten op. Vaak heeft een relatiemanager een eigen sector onder zijn/haar hoede. In de regio Londen zijn er meerdere regiomanagers voor 1 sector vanwege het grote aantal instellingen.

De toekenning van subsidies verloopt in twee delen. (1) Alle aanvragen worden eerst tegen eenzelfde set criteria gehouden. Dan wordt per aanvraag gekeken naar de organisatie en de mate waarin de instelling/project in staat is om voorgestelde doelstellingen te behalen. (2) De volgende stap is het opmaken van de nationale balans. Balans moet optimale bijdrage leveren aan het behalen van nationaal gestelde doelen en ambities.

Criteria die worden gehanteerd per instelling (1^e fase):

- bijdrage aan nationale doelen en ambities (minstens 2)
- bestuur, leiderschap en management
- financiële duurzaamheid

'Value for money' is een belangrijke overweging.

Criteria die worden gehanteerd voor nationale balans (2^e fase):

- doelen en prioriteiten
- diversiteit
- verspreiding over verschillende kunsten (zes groepen: dans, muziek, literatuur, theater, gecombineerde kunsten en visuele kunsten).
- grootte en type project/instelling
- geografische spreiding

De Arts Councils stellen bij elk criteria een aantal vragen om te toetsen en te kunnen beoordelen (zie bijlage).

Subsidies boven de 800.000 pond worden toegekend door nationale ACE en beneden dat bedrag door de regionale Arts Councils.

Een subsidievoorwaarde is dat cultuurinstellingen mensen moeten betrekken bij hun activiteiten (public engagement) of kunstenaars en cultuurorganisaties helpen om hun werk te kunnen doen. Dat wordt geoperationaliseerd als: het bijwonen van een cultuurevenement, meedoen aan een cultuuractiviteit, het creëren van een kunstwerk, vrijwilligerswerk bij een cultuurinstelling of het helpen beslissingen te maken over kunstactiviteiten in de wijk.

In de laatste verdeling (maart 2011) ligt de focus op excellente organisaties en exceptioneel individueel talent, gebaseerd op het tienjarenplan *Achieving Great Art for Everyone*. Instellingen die voldeden aan de volgende criteria kunnen ook rekenen op ondersteuning vanuit het Arts Council:

- Risiconemende en innovatieve instellingen
- Grote, erkende 'flagship' instellingen die een grotere verantwoordelijkheid op zich willen nemen
- Iconische, moderne en eigentijdse kunstgalerijen in de regio's
- Symfonische orkesten en kleinere, avontuurlijke muziekensembles
- Poëzie, nieuwe schrijvers en literatuur vertalingen
- Groot choreografisch talent

Grants for the Arts

Subsidieverzoeken worden aan vier criteria getoetst:

- 1 Kwaliteit van de activiteit en kwaliteit van het effect van de activiteit op de mensen die het ondergaan of het effect op de artistieke uitoefening.
- 2 Betrokkenheid van mensen met activiteit, meteen of op de lange termijn.
- 3 Manier waarop de activiteit en het effect worden gemanaged.
- 4 Financiële haalbaarheid en het toekomstig effect.

Deze criteria worden onderzocht door middel van vragen die de beoordeelaars (van het Arts Council) beantwoorden. Zie bijlage voor de vragen.

Kwaliteit

- *Wat zijn de gehanteerde criteria voor kwaliteit?*
- *Hoe worden die geoperationaliseerd?*
- *En door wie?*

De kwaliteit wordt beoordeeld met artistieke assessments. Het doel ervan is om een eerlijke, robuuste en transparante basis te creëren voor discussies over artistieke kwaliteit en om een breed, evidence-based inzicht te geven dat de Arts Council kan gebruiken om beslissingen over subsidies te nemen. De uitkomsten van dit artistieke assessment worden ook gedeeld met de instellingen. Dit assessment is niet de enige factor in beslissing over door-gang subsidie, maar speelt wel een belangrijke rol. Er is een groep experts die wordt ingeschakeld om dergelijke assessments uit te voeren. Dit gebeurt niet standaard bij elke instelling.

De assessor bekijkt het artistieke werk van de organisatie (een show, publicatie of tentoonstelling bijvoorbeeld) en schrijft daarover een rapport (zie bijlage). De assessoren hebben verschillende achtergronden, bijvoorbeeld artiesten, journalisten, academici of kunstmanagers.

Daarnaast beoordeelt de regiomanager elk jaar of de instellingen zich aan hun afspraken houden en daarmee voldoende kwaliteit leveren. Dat gebeurt aan de hand van documenten, jaarverslagen, bezoekersverslagen, zelfevaluaties en rapporten van collega's van de Arts Council die een voorstel-ling/tentoonstelling/anders hebben ervaren.

Verschillen tussen cultuursectoren

- *Zijn er verschillen in de aansturing - en beleidsdoelen - van de verschillende cultuursectoren (podiumkunsten, orkesten, musea, etc. totaal 12 categorieën) en zo ja: hoe zien die aansturingmodaliteiten eruit?*

Er zijn geen grote verschillen in de aansturing (en beleidsdoelen) van de verschillende sectoren. Kleine verschillen, zoals het bereik of de eisen die worden gesteld aan financiële stabiliteit. Literatuur wordt bijvoorbeeld wel minder gesubsidieerd omdat literatuur succesvol is in de private markt,

opera krijgt daarentegen relatief veel meer subsidie omdat ze anders niet kunnen bestaan.

Er gaat veel aandacht, tijd en geld naar de podiumkunsten. Traditioneel gezien is dat een populaire cultuuruiting. Er wordt daarbij duidelijk onderscheid gemaakt tussen commerciële (Westend producties) en gesubsidieerde podiumkunsten. Zie bijlage voor verdeling gelden over de verschillende disciplines.

Muziekinstellingen worden beoordeeld op:

- duurzame businessmodellen
- ontwikkeling van samenwerkingsverbanden die hun werk een grote impact en reikwijdte geven.

Musea (met uitzondering van de nationale musea) vallen vanaf 2012 onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Nu vallen de meeste grote musea nog onder de verantwoordelijkheid van het rijk. De geldstroom wordt ook overgeheveld van het rijk naar de gemeenten.

De filmsector heeft het zwaar te verduren. Terugtrekken van subsidies en Film Council is ontbonden.

Flexibiliteit stelsel

- *Welke prikkels worden gehanteerd om de effectiviteit te behouden?*

Het nieuwe systeem is ingevoerd om de flexibiliteit te vergroten. Weinig tot geen instellingen hebben zekerheid van gegarandeerde subsidie dus elke 3/4 jaar moeten ze opnieuw aanvragen indienen. Instellingen die subsidies ontvangen worden elk jaar gemonitord en wanneer ze de doelstellingen niet halen krijgen ze een negatieve beoordeling en bestaat de kans dat ze hun subsidie moeten inleveren. In de praktijk gebeurt dat echter zelden.

Dit jaar zijn er 110 nieuwe organisaties bijgekomen (van de 695) die subsidie ontvangen van het National Portfolio. 206 instellingen die eerder subsidie ontvingen krijgen dat vanaf 2012 niet meer. Nieuwe instellingen hebben zeker een kans, de verdeling ligt niet vast.

Verhouding publiekprivaat

- *Welke invloed heeft dit op het stelsel?*
- *Wordt het ingezet als stimulans of beloning?*
- *Is er verschil in de sectoren m.b.t. private sponsors?*
- *Wat is de rol van publieksinkomsten en de eigen inkomsten?*

Private inkomsten kunnen uit drie bronnen komen:

- 1 Zelf verdienen door kaartverkoop, horeca, merchandise, etc.
- 2 Donaties, sponsoring door bedrijven of individuen
- 3 Private stichtingen en fondsen

In het VK is het veel gebruikelijker om private sponsoring binnen te halen dan in Nederland. Vanaf de jaren 80 drong regering bij kunstinstellingen aan op het zoeken naar alternatieve financieringsvormen. Allerlei stichtingen en private fondsen waar (beginnende) kunstenaars een

beroep op kunnen doen (bijvoorbeeld Jerwood Charitable Foundation).
Voorbeelden kunstliefhebbende vermogende personen met een stichting:

- Paul Hamlyn Foundation
- Esme Fairbairn Foundation
- Clore Foundation
- Calouste Gulbenkian Foundation

Investerings van bedrijven zijn goed voor 29% van alle private investeringen in de kunst. Maar: driekwart van alle investeringen ging naar 3% van alle culturele instellingen. Vooral de grote instellingen worden gesponsord. Private investeringen worden gebruikt als stimulans. Cultuurinstellingen worden gestimuleerd om een (groot) deel van inkomsten elders te halen. Instellingen met een eigen gebouw halen gemakkelijker eigen geld binnen dan instellingen zonder gebouw. Sponsors kunnen dan gebruik maken van de faciliteiten en maken een stabiele indruk.

Zeker nu 30% bezuinigd moet worden, worden instellingen gedwongen om een groot deel van hun budget elders te verwerven (naar US model). Maar overheid beloont het geven van giften niet voldoende: er moet veel belasting worden betaald over giften. Campagnes zijn gestart om mensen te inspireren om geld te doneren aan kunst en cultuur (in dit geval musea). VK is een mix tussen het Europese model (bijna alles gefinancierd door overheid) en de US (bijna alles gefinancierd door private sponsors).

Afgelopen 15 jaar zijn de subsidiegelden vanuit de overheid toegenomen (van 350 naar 700 miljoen pond sinds 1995), maar ook de private sponsoringen (van ongeveer 500 miljoen naar 1 biljoen pond). Nu dalen de inkomsten vanuit beide kanten door de crisis.

Arts & Business is een overheidsorgaan dat individuen en organisaties koppelt aan culturele instellingen. Ze adviseren kunst- en cultuurinstellingen over het binnenhalen van private gelden. Als sponsor-expertisecentrum fungeren ze als aanspreekpunt en partner voor kunstinstellingen, bedrijven en particulieren die een schenking willen doen.

Er is geen wetgeving op dit gebied. Sectoren waar vooral private investeringen worden binnengehaald zijn: tentoonstellingen, dans, theater, muziek, festivals en erfgoed.

Cultureel ondernemerschap wordt voornamelijk door andere overheidsorganen gestimuleerd, niet door het Arts Council.

Huisvestingssituatie en rijkscollecties

- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de huisvestingssituatie (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*
- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de rijkscollecties (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*

Nationale musea: hun mandaat is vastgelegd in zogeheten 'charters'. De subsidies die ze ontvangen zijn voor een periode van 3/4 jaar. Zij hebben dezelfde status als Arts Council (niet ministerieel publiek orgaan) en ontvangen dus rechtstreeks subsidie van de rijksoverheid. Daarnaast komt een groot deel van hun inkomsten uit private sponsoring.

De gebouwen en collecties zijn niet direct in overheidsbezit (officieel van de stichtingen die meeste nationale instellingen zijn) maar in feite komt het daar wel op neer. Het Arts Council bezit ook nationale collecties.

Voorbeeld British Museum (zie ook prestatieovereenkomst in bijlage)

British Museum is een nationaal instituut dat in een prestatieovereenkomst met het DCMS een aantal afspraken heeft vastgelegd. Vier kerndoelen zijn geformuleerd die het British Museum in de periode 2008-2011 moet behalen:

- 1 Effectiever managen en onderzoeken van de collectie
- 2 Verbeteren van de toegang tot de collectie
- 3 Investerings in personeel
- 4 Zelf gegenereerde inkomen laten stijgen

Daarnaast hebben ze afspraken over bijdragen aan algemene doelen van het parlement: diversiteit en klimaatverandering.

Elk jaar rapporteert het British Museum aan het DCMS over de vorderingen en financiële staten.

Documenten op basis waarvan wordt gemonitord:

- Toewijzingsbrief
- Prestatie-indicatoren (zie bijlage)
- Risico-assessment
- VFM delivery plan
- Datacollectie plan
- MS/FM
- Vaststelling interne organisatie
- Managen van publiek geld
- Jaarlijkse rapporten en begrotingen
- Bedrijfsplannen en rapporten

3 Relatie tussen overheid en culturele instellingen

Subsidievormen

- *Hoe wordt de hoogte van de subsidie/bekostiging bepaald per sector/per instelling?*
- *Welke subsidievormen zijn er: subsidie, indirecte subsidie, fiscale faciliteiten bij private cofinanciering of publiekprivate financiering?*
- *Welke termijnen worden gehanteerd?*
- *Subsidie instrumentarium: subsidie voor welke van de verschillende functies (productie, distributie, programmering, publieksbereik, marketing, educatie, collectiebeheer en exploitatie/huisvesting); variërend van structurele of meerjarige tot incidentele subsidie; variërend van stimuleringssubsidie, koppelsubsidie tot premies op bepaalde prestaties.*

De hoogte van subsidies wordt bepaald in overleg tussen de regionale en nationale Arts Council. Er wordt gekeken naar een goede verdeling tussen de sectoren maar ook naar de zelfredzaamheid van de instellingen. Wanneer instellingen worden gezien als belangrijk wordt er gekeken naar hoeveel ze nodig hebben om te kunnen blijven bestaan. Binnen het National Portfolio Funding Programma gaat het om subsidies vanaf € 45.000 en bij Grants for the Arts gaat het ook om kleinere bedragen.

Er wordt met name direct gesubsidieerd. Gemeenten ondersteunen kunst en cultuur op verschillende manieren en ook wel indirect:

- directe financiële steun voor organisaties en evenementen
- voorwaarden en management van cultuurgebouwen
- promotie van evenementen
- advies en ondersteuning

De termijnen van National Portfolio Funding zijn 3 - 4 jaar. De termijnen vanuit Grants for Arts verschillen vanwege het karakter van de subsidie (incidentele, projectmatige subsidies). Op gemeentelijk niveau verschillen de termijnen ook.

Subsidiering op verschillende functies komt wel voor, maar verschilt per instelling. In een subsidieovereenkomst worden afspraken gemaakt over programmering, publieksbereik, educatie, etc. Er wordt niet per onderdeel letterlijk gesubsidieerd, maar er worden wel algemene prestatieafspraken gemaakt.

Subsidiedoelstellingen, voorwaarden en beoordeling

- *Hoe (en in welke frequentie) is de beoordeling van de cultuurinstellingen georganiseerd?*
- *Wie beoordeelt er?*
- *Op welke momenten?*
- *Op welke manier?*
- *Welke rol spelen adviesraden hierbij? Wat is het profiel van adviesraden?*
- *Aan de hand van welke criteria (zoals publieksbereik, ondernemerschap, participatie en educatie, nationale betekenis, regionale spreiding) worden cultuurinstellingen beoordeeld?*
- *En hoe wordt dat geoperationaliseerd?*
- *Welke prestatieafspraken/prestatie-indicatoren worden gehanteerd bij het subsidiëren, het monitoren en verantwoording van de prestaties door cultuurinstellingen?*
- *In welke mate zijn overwegingen van regionale spreiding van belang bij de aansturing en financiering van cultuurinstellingen vanuit de nationale overheid?*

Beoordeling

De beoordeling van de cultuurinstellingen vindt jaarlijks plaats (Annual Review Process). De beoordeling wordt uitgevoerd door de regiomanagers van de regionale Arts Councils. De beoordeling vindt plaats tussen augustus en oktober door middel van gesprekken, assessments, documenten en peer reviews. Naast alle afspraken in de individuele overeenkomsten wordt er ook specifiek gelet op rassengelijkheid. De regiomanager heeft de doorslaggevende stem.

Advies

Op gebied van architectuur laat het ministerie zich adviseren door commissie voor architectuur en de bebouwde omgeving. ACE is niet verplicht om zich te laten adviseren door de adviesraden.

Prestatieafspraken

De prestatieafspraken zoals deze vastgelegd zijn in een contract worden beoordeeld. Deze prestatieafspraken zijn verschillend per instelling. Niet

alle instellingen krijgen een artistiek assessment. Bij sommige gesubsidieerde instellingen ligt het resultaat meer in het proces en niet zozeer in een product.

Over het algemeen is er niet veel bemoeienis met de instelling, maar er worden ook strategische keuzes gemaakt door het subsidiëren van bepaalde instellingen. Die instellingen krijgen een specifieke opdracht mee die bijdraagt in het behalen van de algemene doelstellingen, bijvoorbeeld in het bereiken van bepaalde doelgroepen of het ontwikkelen van talent. Die instellingen worden intensiever gevolgd en het bestuur wordt mede aangesteld door het Arts Council.

Voorbeeld British Museum

Ook cultuurinstellingen direct gefinancierd door het ministerie maken een subsidieovereenkomst met daarin prestatie-indicatoren. Deze indicatoren zijn verdeeld over een aantal thema's:

- Toegankelijkheid
- Publiekprofiel
- Outreach/educatie
- Klanttevredenheid
- Eigen gegenereerde inkomen
- Regionale betrokkenheid
- Diversen (afspraken over uitbreiding collectie of diversiteiten beleid onder personeel bijvoorbeeld)

4 Praktijkervaring

Praktijkervaring

- *Wat werkt wel en wat niet en hoe gaan ze daar mee om?*
- *Hoe flexibel is het systeem?*

25 maart 2011 hebben vooraanstaande cultuurinstellingen en personen een oproep gedaan aan premier Cameron om duidelijkheid te geven over de bezuinigingen. Men heeft begrip voor de sterke terugloop in subsidies voor het moment (want crisis) maar wil graag weten of deze teruglopende subsidies een voorbode voor de lange termijn zijn.

De bekendmaking van de subsidieverdeling voor de periode 2012 - 2015 heeft niet tot veel onrust geleid. In het proces naar dit moment toe is er veel gecommuniceerd, het toekenningproces is transparant en voor iedereen toegankelijk en inzichtelijk. Alle partijen waren goed geïnformeerd over de bezuinigingen en de gevolgen die dat mogelijk zou kunnen hebben. Bovendien heeft iedereen nu een jaar de tijd om zich te bezinnen.

Een nadeel van dit systeem zijn de hoge overheadkosten. Er is veel overleg tussen alle partijen (de regionale Arts Councils, de nationale Arts Council, adviesraden) en de regiomanagers hebben een omvangrijke taak. Vanuit het ministerie kwam de afgelopen jaren kritiek over de hoge overheadkosten van het Arts Council (12-14%). Nu ligt dat op 7%.

In 2008 is er door sir Brian McMaster een adviesrapport geschreven over het bevorderen van topprestaties in de kunsten. Dit rapport is geschreven

naar aanleiding van het slechte verloop van de subsidieverstrekingen in dat jaar. Veel instellingen en anderen waren boos over de gang van zaken en de ondoorzichtigheid van het systeem. De belangrijkste aanbevelingen van het rapport zijn:

- Gesubsidieerde instellingen moeten een week per jaar gratis toegankelijk zijn.
- Twee kunstenaars moeten zitting nemen in het bestuur van elke culturele instelling.
- De tien 'meest opwindende' kunstorganisaties moeten 10 jaar gegarandeerde subsidie in het vooruitzicht worden gesteld.
- Subsidiebesluiten moeten gebaseerd zijn op 'professionele beoordelingen van wat excellent is en wat niet'.

Dit plan is zowel door kunstenaars, culturele instellingen en politici omarmd. De expert assessments zijn een direct gevolg van dit rapport.

Bijlage 8 Zweden

1 Cultuurbeleid algemeen

Politiek-bestuurlijke context

- *Algemeen bestuurlijke context*
- *Korte beschrijving verschillende overheidslagen, relatie daartussen, verantwoordelijkheden*
- *Relevante wet- en regelgeving*
- *Organogram (indien aanwezig toevoegen als bijlage)*

Zweedse politiek heeft een sterk liberaal karakter met een nationale drang tot het scheppen van gelijke kansen voor ieder individu. Zweden heeft ruim 9 miljoen inwoners en is opgedeeld in drie landsdelen: Norrland, Svealand en Gotland. Zweden is een constitutionele monarchie met een volksvertegenwoordiging: een parlement met 349 zetels. De huidige regering bestaat uit vier partijen van de rechtse Alliantie voor Zweden. Fredrik Reinfeldt van de Gematigde Partij (Moderaterna) is de premier. Net als in andere Europese landen komen rechtse partijen meer opzetten.

Meer decentraal beleid en uitvoering

Regionale overheden hebben een grotere rol gekregen waardoor er nu een gemengd beeld bestaat over groei of krimp van cultuurbudgetten. Kleinere gemeenten bezuinigen, maar het effect blijft beperkt omdat de regionale budgetten toenemen. Sommige steden hebben hun cultuurbegroting ook verhoogd. Politieke belangstelling gaat tegenwoordig meer uit naar creatieve industrieën en de innovatieve rol van cultuur. Dit gaat ten koste van de aandacht voor de traditionele kunsten.

Oprichting van het Swedish Arts Council (1974) had als belangrijkste resultaat dat de regionale en lokale bronnen voor distributie en productie van kwalitatief goede cultuur substantieel toenamen. Anno 2011: regionale zelfregulatie op gebied van cultuur is het streven.

Zweden subsidieert een beperkt aantal nationale cultuurinstellingen (Royal Opera, the Dramatic Theatre, meeste rijksmusea) en landelijke fondsen vanuit het rijk. De rest van het geld wordt jaarlijks verdeeld over provincies/districten (18) en gemeenten (290). Het rijk blijft op afstand (alleen algemene beleidsontwikkeling en langetermijnplanning), provincies en gemeenten hebben een actievere rol en bepalen eigen prioriteiten.

Van 1994-2005 had Zweden een ministerie van Cultuur, toen opgegaan in 2007 in het ministerie van Onderwijs, Educatie, Onderzoek en Cultuur om educatieve tak van cultuurbeleid verder te ontwikkelen. Nu is er weer alleen ministerie van Cultuur, gecombineerd met Media en Sport (ongeveer 85 medewerkers). De algemene (liberale) politieke trend wijst op een lichte afnemende rol van de rijksoverheid en een stimulans voor een grotere rol van de markt en maatschappij.

Cultureel ondernemerschap

Ondernemerschap binnen cultuur wordt belangrijker. Dat wordt gestimuleerd door een subsidieprogramma op rijksniveau die initiatieven gericht op ondernemerschap stimuleert in de creatieve sectoren. De meeste ondersteuningsprogramma's worden echter regionaal uitgevoerd en de opzet daarvan verschilt tussen de verschillende delen van Zweden. In Malmö stellen ze bijvoorbeeld (gratis of zeer goedkope) kantoor- en atelierruimte beschikbaar voor startende kunstenaars.

Wetgeving

In 1998 nam het parlement 3 wetten aan gericht op extra inspanningen voor:

- Literatuur en lezen
- Versterken van financiële en maatschappelijke positie van kunstenaars
- Nadruk op architectuur en vormgeving

In de lijst hieronder met genoemde wetgeving speelt cultuur een rol. Het zijn algemene wetten die ook gelden voor de cultuursector. De belangrijkste wetgeving op het gebied van cultuur is echter wetgeving op het gebied van regulatie van materieel cultureel erfgoed en de copyrightwetgeving.

- Prohibition of Discrimination in Working Life because of Sexual Orientation Act (Swedish Code of Statutes 1999:133)
- Prohibition of Discrimination in Working Life of People with a Disability Act (Swedish Code of Statutes 1999:132)
- Measures to Counteract Ethnic Discrimination in Working Life Act (Swedish Code of Statutes 1999:130)
- Parental Leave Act (Swedish Code of Statutes 1995:584)
- Public Employment Act (Swedish Code of Statutes 1994:260)
- The Equal Opportunities Act (Swedish Code of Statutes 1991:433)
- Working Hours Act (Swedish Code of Statutes 1982:673)
- Employment Protection Act (Swedish Code of Statutes 1982:80)
- Work Environment Ordinance (Swedish Code of Statutes 1977:1166)
- Work Environment Act (Swedish Code of Statutes 1977:1160)
- Annual Leave Act (Swedish Code of Statutes 1977:480)
- Employment (Co-Determination in the Workplace) Act (Swedish Code of Statutes 1976:580)
- Employee's Right to Educational Leave Act (Swedish Code of Statutes 1974:1981)

Beleidsdoelen cultuur

- *Algemeen*
- *Waar is dit beleid op geïnspireerd?*

Zweden ziet zichzelf als een kleine, democratische verzorgingsstaat waarin iedereen gelijke kansen krijgt. Cultuur wordt gezien als een algemeen publiekelijk belang omdat het de samenleving bindt, omdat het een voorwaarde is voor democratie en omdat cultuur een basis vormt voor individueel welbevinden en collectief welzijn. Het bevorderen van culturele participatie binnen de samenleving is belangrijk (stimuleren door een wisselwerking tussen cultuurbeleid en andere sociale sectoren).

In 1974 werd het eerste nationale cultuurbeleid ingevoerd. Het doel van dit beleid was 'om te helpen een betere leefomgeving te scheppen voor

groeperingen in de maatschappij en gelijkheid te bevorderen.'
Dat doel veranderde in 1996 in 'bevordering van culturele diversiteit, artistieke vernieuwing en kwaliteit en daarmee tegenwicht bieden aan de negatieve kanten van commercie op cultuur.'

Algemene landelijke beleidsdoelen op het gebied van cultuur zijn:

- Bevorderen van kansen voor iedereen om cultuur te ervaren, deel te nemen aan educatieve programma's en het ontwikkelen van hun creatieve competenties.
- Bevorderen van de kwaliteit en artistieke vernieuwing.
- Bevorderen van behoud, gebruik en ontwikkeling van dynamisch cultureel erfgoed.
- Bevordering van internationale en interculturele uitwisseling en samenwerking op cultureel gebied.
- Bijzondere aandacht voor de rechten van kinderen en jongeren tot cultuur.

Deze doelstellingen zijn leidend voor cultuurbeleid op regionaal/lokaal niveau. Er is ook veel aandacht voor illegaal downloaden en verspreiden van materiaal op internet. En cultuureducatie met specifieke aandacht voor het zelf kunst en cultuur 'maken'.

Begin 2007 is er veel aandacht voor jeugdeducatie door:

- Starten offensief leesbevordering
- Gratis toegang jongeren tot 19 jaar in musea
- Extra geld voor theatersector (jeugdtheater)

Beleid op het gebied van amateurkunst wordt grotendeels overgelaten aan de gemeentelijke overheden.

Cultuurbegroting – financiële stelsel

- *Hoe is de begroting opgebouwd?*
- *Welke positie heeft cultuur binnen verschillende overheidslagen (en ministeries)?*

De verantwoordelijkheid van de centrale overheid ligt in de coördinatie en langetermijnplanning van het cultuurbeleid via de juiste ministeries en relevante organisaties en het presenteren van de jaarlijkse begroting aan het parlement.

Rijksoverheid spendeert 46% van het totale budget, provincies 13% en gemeenten de resterende 41%.

De rijksoverheid beslist over de individuele budgetten van de meeste rijksinstellingen (20-30 musea) en fondsen op het gebied van cultuur en erfgoed zoals de Opera, Museum van Moderne Kunst en het Schrijversfonds. Deze subsidies zijn stabiel en weinig veranderd de laatste jaren (gegarandeerde financiering). Er zijn drie staatsinstellingen: Koninklijke Opera (inclusief het Koninklijk Ballet), het Koninklijk Theater en Volkenåsen.

Andere instellingen krijgen landelijke subsidies van het Swedish Arts Council (SAC) als onderdeel van een forfaitaire bepaling waaruit jaarlijks subsidies worden toegewezen aan regionale theaters of symfonie orkesten, regionale musea, 'county' bibliotheken, onafhankelijke theatergroepen,

artiesten, etc. De financiering wordt meestal gedeeld met regionale en/of lokale overheden (cofinanciering). SAC is flexibel in haar subsidierelatie en de subsidiering bestaat grofweg uit twee onderdelen: 1) het financieren van individuele projecten en 2) het subsidiëren van instellingen.

Nieuw subsidiestelsel

Belangrijkste recente verandering is de invoering van het 'aktentamodel' met als belangrijkste doel cultuurfondsen te decentraliseren door de administratieve en beleidsmatige functies over te hevelen van het rijk naar de provincies (vanaf 2011 ingevoerd in vijf regio's als pilot). Dat houdt concreet in dat de beslissing over de te subsidiëren instellingen nu gezamenlijk met de regionale councils en overheden wordt genomen. Voorheen gebeurde dat alleen door het SAC. De regionale councils maken samen met de gemeenten en de regionale culturele sector een cultureel plan dat als basis dient voor de verdeling van de subsidies. Het SAC beslist, na consultatie met andere belangrijke nationale culturele organen en op basis van de regionale plannen, de subsidiebedragen voor elke regio. Dit houdt in dat het SAC niet langer de instellingen kiest die subsidie ontvangen, maar dat de regio's dit zelf bepalen. Dit model geeft de mogelijkheid tot intensievere samenwerking en implementatie/ontwikkeling van het nationale cultuurbeleid. Een sterk punt van het model is dat de regionale plannen worden ontwikkeld in samenwerking met vertegenwoordigers van de regionale culturele sector en de lokale samenleving.

Interactie tussen nationaal niveau en de instellingen is vastgelegd en geformaliseerd door de oprichting van Cooperative Council. Binnen dit council wordt gesproken over regionale en lokale ontwikkeling in relatie tot het nationale cultuurbeleid. Dat kan gaan per sector, maar ook over cultuur in het algemeen en de interactie met andere beleidsterreinen zoals educatie en sociale zaken. Een ander belangrijk onderdeel is de follow-up van de subsidie-uitgaven, verantwoording over de uitgegeven subsidies.

Naast het SAC is er nog een aantal fondsen dat kunst en cultuur subsidieert zoals het Kunstenaarsfonds dat er is voor de individuele kunstenaars. Jaarlijks worden zo'n 1700 van de 7000 aanvragen gehonoreerd.

Er gaat relatief veel geld naar theater, dans en muziek, zowel op rijksniveau als op provinciaal en gemeentelijk niveau. Cultuureducatie wordt alleen vanuit de rijksoverheid gesubsidieerd.

Ministeries van Cultuur, Onderwijs en Wetenschap, Sociale Zaken, Justitie en Werkgelegenheid enerzijds en culturele instellingen en kunstvakbonden anderzijds voeren regelmatig overleg om de maatschappelijke positie van kunstenaars te versterken. Driehoek Sociale Zaken, Onderwijs en Cultuur wordt als cruciaal gezien.

Andere financieringsbronnen:

Nationale Raad voor Openbare Kunst verkoopt hedendaagse kunst voor openbare overheidsgebouwen. Ze leveren ook tot 50% bijdrage aan aankoop kunst voor scholen, openbaar vervoer, etc.

Individuele auteurs kunnen bij het *Auteursfonds* terecht. Ze kunnen jaargeld ontvangen voor de duur van 1, 2, 5 of 10 jaar. Ook jaarlijks leengeld.

Kunstenaarsfonds (Swedish Arts Grants Committee): voor individuen die niet binnen voorgenoemde categorieën vallen. Bestuur wordt benoemd door regering, wel voordrachten uit kunstorganisaties. Toekenning van subsidies aan individuele kunstenaars op het gebied van beeldende kunst en design, muziek, theater, dans en film. Ondersteunen vooral de reizen van kunstenaars, projecten en artistieke werken. 7000 aanvragen per jaar worden in behandeling genomen. Budget van ongeveer € 11 miljoen te besteden. Individuele architecten kunnen geen subsidie aanvragen.

Concerten Zweden: nationale instantie met als opdracht heel Zweden van zoveel mogelijk kwaliteitsmuziek voorzien. I.s.m. decentrale muziekorganisaties en andere concertorganisatoren. Musici en componisten kunnen ook subsidies aanvragen.

Podiumkunsten Zweden is een soort vakbond.

Zweeds filminstituut: namens de staat hebben zij een overeenkomst met video- en filmindustrie en tv-zenders over uitzending nationale films. Laatste jaren ook regionale filminstututen opgezet (17).

Andere additionele subsidiebronnen vanuit de overheid zijn:

- National Board of Housing
- Building and Planning
- Swedish Employment Service
- National Board for Youth Affairs
- Public Fund of Inheritance and the Culture of the Future Foundation

2 Inrichting van het culturele bestel

Sturingsrelatie

- *Het verdelen van de subsidies. Het gaat hier om formeel vastgelegde verhouding tussen centrale overheid, fondsen, adviesraden enerzijds (adviesring is hiervan eveneens een functie) en de verhouding tussen centrale overheid en decentrale overheden anderzijds.*
- *Toezicht (visitatie, monitoring, onderzoeksagenda's, etc.)*

Ondanks aandacht voor regio's maakt het beleid toch centralistische indruk. Tientallen, zo niet honderden organisaties vallen, in meer of mindere mate, onder de verantwoordelijkheid van ministerie van Cultuur. Zweden onderscheidt: overheidsinstellingen, staatbedrijven met een beperkte aansprakelijkheid en stichtingen.

De minister presenteert voorstellen aan parlement over onder meer budgetten, ambities, wetswijzigingen. Het parlement stemt voor of tegen en beslist daarmee uiteindelijk over de doelstellingen van diverse culturele beleidsorganen en voorziet ze van een budget. Vervolgens gaan de beleidsorganen (SAC bijvoorbeeld) min of meer zelfstandig aan de slag, maar ze leggen voor hun resultaten eindverantwoordelijkheid af aan het parlement (in een jaarlijks schriftelijk rapport).

Centrale overheid subsidieert rechtstreeks de nationale instellingen en een aantal landelijke fondsen. Swedish Arts Council (80 medewerkers) is een

overheidsautoriteit met als belangrijkste taak het nationale cultuurbeleid (gemaakt door het parlement) te implementeren. Zij zijn verantwoordelijk voor:

- De toewijzing en verdeling van rijkssubsidies (32% van totaal) aan theater, dans, muziek, literatuur, tijdschriften en openbare bibliotheken en aan de beeldende kunsten, architectuur, musea en tentoonstellingen.
- De Zweedse regering voorzien van basisdata die nodig zijn om cultuurbeleid te maken en beslissingen te nemen, o.a. door evaluatie van rijksuitgaven in de culturele omgeving.
- Voorzien in informatie over cultuur en cultuurbeleid.

De instellingen die subsidies ontvangen krijgen dat meestal vanuit rijk, provincie en gemeente, naast hun eigen inkomen. SAC subsidieert ook projecten geïnitieerd door culturele organisaties. Het grootste gedeelte van de totale subsidies gaat naar muziek en dans en musea en archieven.

In het nieuwe systeem maken de regio's een plan dat het SAC moet goedkeuren. In dat *regional cultural plan* staat een beschrijving van de prioriteiten die de regio wil stellen met betrekking tot regionale culturele activiteiten. Het plan beschrijft hoe die prioriteiten relateren aan de nationale doelstellingen en bevat details over de voorgestelde financiering door de staat en gemeente en andere financiële bronnen.

Overleg

Beslissingen vanuit regering komen tot stand in overleg met culturele instellingen. Voordat belangrijke (hervormings)beslissingen worden genomen worden de grootste professionele culturele organisaties geconsulteerd.

Er is van oudsher veel aandacht voor regio's. Cultuur zorgt voor werkgelegenheid en vergroot op termijn aantrekkingskracht, creativiteit en identiteit van de regio. De regio's beschikken over grote autonomie.

Er zijn regionale kunstadviseurs (sinds 1996) en dat is een groot succes. De regionale adviseurs maken zich op regionaal niveau sterk voor hun respectievelijke discipline en brengen daar scholen, kunstenaars en instellingen met elkaar in contact. De kosten van deze adviseurs worden verdeeld tussen het rijk en de regio's.

Er is geen duidelijke scheiding tussen de verschillende disciplines. Alleen de filmsector heeft een eigen beleidsdomein.

Voorwaarde bij het verdelen van de subsidies voor regionale culturele activiteiten is dat het een bijdrage moet leveren aan de nationale culturele doelstellingen en toegenomen mogelijkheden moet bieden voor regionale prioriteiten en variaties. De regio's leggen jaarlijks verantwoording af aan het SAC over hoe de subsidies zijn verdeeld en de effecten van de subsidies.

Verdeling subsidies

- *Wie bepaalt wie er subsidie krijgt?*
- *Hoe komt de subsidierelatie tot stand?*

De subsidies worden jaarlijks verdeeld. Elk jaar stelt het parlement de cultuurbegroting en de verdeling daarvan vast en worden de gelden verdeeld. Die verdeling is stabiel en weinig veranderd over de afgelopen jaren.

Swedish Arts Council bepaalt voor een belangrijk deel wie er subsidie krijgt. Er zijn twee lijnen: 1) projectsubsidies die elk jaar worden verdeeld aan individuen en projecten en 2) subsidies aan instellingen.

Voor de verdeling volgen ze de nationale doelstellingen op het gebied van kunst en cultuur, vastgesteld door het parlement. In het nieuwe 'aktetasmodel' beslist SAC nu samen met de regio's wie er subsidie ontvangt (voor 2). Deze samenwerking is dit jaar gestart en nog in de pilotfase. Hiervoor bepaalde alleen het SAC waar de subsidies voor instellingen naar toe gingen. Criteria kunnen per regio verschillen, maar algemeen geldende criteria zijn:

Goede toegankelijkheid voor burger tot:
Professioneel theater, dans en muziek
Museum activiteiten
Bibliotheken
Kunst en culturele promotionele activiteiten
Regionale individuele archieven
Film-culturele activiteiten en
Promotie van de lokale ambachten

Zie ook bijlage voor regulatieovereenkomst van regionale subsidies.

Grootste deel (55%) gaat naar uitvoerende kunsten, nationale podiumkunsten. SAC subsidieert instellingen die geen structurele subsidie vanuit het rijk krijgen. Er wordt sterk gelet op culturele diversiteit en een evenwichtige geografische spreiding van cultuuraanbod. Een voorwaarde is ook dat de activiteiten/projecten artistieke waarde hebben. Criteria die bepalen wie er hoeveel subsidie krijgt zijn:

- Hoge artistieke kwaliteit
- Vernieuwing en ontwikkeling
- Geografische spreiding
- Diversiteit (voor zowel het publiek als de artistieke expressie) waar vooral gelet wordt op kinderen en jongeren
- Toegankelijkheid
- Gelijkheid voor mannen en vrouwen
- Activiteiten gekarakteriseerd door staat, lokaal en/of regionale support en samenwerking
- Internationale en interculturele uitwisseling en samenwerking

Voor het verdelen van de projectsubsidies voor individuele, incidentele projecten (1) wordt gebruik gemaakt van expertcommissies. Dat zijn nationale commissies die per sector bepalen wie er subsidie krijgt. Dat wordt elk jaar gedaan, de samenstelling van deze commissies is stabiel.

Provincies en vooral gemeenten verdelen een groot gedeelte van het totale budget. Die kunnen, gebaseerd op landelijke culturele doelstellingen, zelf bepalen waar het geld heen gaat.

Kunstenaarsfonds: criteria voor toekenning:

- Artistieke kwaliteit
- Staat van dienst van aanvrager
- Beperkt inkomen, wat is de noodzaak voor bijdrage
- Geografische spreiding en evenwichtige verdeling over artistieke disciplines.

Bij alle disciplines (muziek, dans, beeldende kunst, etc.) staat artistieke uitoefening en kwaliteit centraal, evenals financiële benodigdheid. Per discipli-

ne is er dan als belangrijkste aanvulling dat er vertegenwoordigers moeten zijn van verschillende genres en technieken.

Zweeds filminstituut: criteria voor toekenning subsidies:

- Productie en distributie van kwaliteitsfilms (vooral voor kinderen en jongeren)
- Verbeterde toegang voor gehandicapten tot film(theaters)

In de loop van de jaren 70 ontstond er een uitgebreid systeem voor financiële ondersteuning van individuele kunstenaars. Na 1997 is het aantal structureel gesubsidieerde kunstenaars sterk afgenomen.

Kwaliteit

- *Wat zijn de gehanteerde criteria voor kwaliteit?*
- *Hoe worden die geoperationaliseerd?*
- *En door wie?*

Het belangrijkste criterium is artistieke kwaliteit. In geval van de projectsubsidies wordt dat beoordeeld door de expertcommissies. Voor het grootste deel beoordelen deze expertcommissies op basis van ingediende schriftelijke aanvragen. Zie bijlage voor richtlijnen voor deze expertcommissies.

Kwaliteit van de cultuurinstellingen wordt gecontroleerd door peer-review.

De angst met het nieuwe *aktentas* model (regio's zijn medebeslisser) is dat de gehanteerde criteria voor toekenning van subsidies niet zullen gaan over artistieke kwaliteit maar gaan over criteria als regionale aantrekkingskracht, werkgelegenheidsgroei en de economische bijdrage. Dat zou kunnen leiden tot een afnemende aandacht (en financiën!) voor experimentele kunsten want onduidelijk wat dat oplevert.

Verschillen tussen cultuursectoren

Zijn er verschillen in de aansturing - en beleidsdoelen - van de verschillende cultuursectoren (podiumkunsten, orkesten, musea, etc. totaal 12 categorieën) en zo ja: hoe zien die aansturingmodaliteiten eruit?

Er zijn geen grote verschillen in de aansturing van de verschillende sectoren. De beleidsdoelen gelden voor iedere sector hoewel sommige sectoren meer kunnen bijdragen aan bepaalde doelstellingen dan andere.

Flexibiliteit stelsel

Welke prikkels worden gehanteerd om effectiviteit te behouden?

Elk jaar wordt een nieuwe cultuurbegroting vastgesteld. In het nieuwe *aktetasmodel* wordt ingezet op decentralisatie en stimuleren marktwerking. Een van de belangrijkste doelen van dit nieuwe systeem is om meer flexibiliteit te creëren in de toekenning van de subsidies.

Verhouding publiekprivaat

- *Welke invloed heeft dit op het stelsel?*
- *Wordt het ingezet als stimulans of beloning?*
- *Is er verschil in de sectoren m.b.t. private sponsors?*
- *Wat is de rol van publieksinkomsten en de eigen inkomsten?*

Culturele instellingen ontvangen vaak vanuit verschillende bronnen hun geld. Naast de subsidies (rijks, provinciaal en gemeentelijk) weten de instellingen eigen inkomsten te genereren, zoals kaartverkoop of horeca. Private sponsoring speelt een marginale rol.

Sponsoring is in Zweden nog nauwelijks aan de orde. Private sponsoring is ook nooit gestimuleerd door de overheid. Private sponsoring werd gezien als een risico voor het onafhankelijke karakter van de sector. Bedragen zijn niet of nauwelijks te vinden. Schatting: in 2009 ongeveer 50 miljoen (12% van totaalbedrag wat door bedrijven aan sponsoring wordt besteedt).

Er is geen wetgeving die zich richt op het stimuleren van private giften voor cultuur. De helft van de giften gaat naar musea en kunstgalerijen, de andere helft gaat naar dans en theater.

Huisvestingssituatie en rijkscollecties

- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de huisvestingssituatie (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*
- *Zijn er specifieke sturings- en financieringsarrangementen met betrekking tot de rijkscollecties (eigenaarschap en door wie gefinancierd)?*

De meeste rijksmusea vallen onder overheid, een paar musea zijn stichtingen zodat ze ook donaties kunnen ontvangen. Er zijn 19 musea in totaal. Tot 2007 was er in alle musea vrije toegang voor iedereen, nu alleen nog voor jongeren. Er is veel discussie over deze maatregel, men verwacht een derde minder bezoekers. De gebouwen en collecties zijn in eigendom van het rijk en worden verhuurd aan de instellingen.

Voorbeeld Nationaal Museum

Het Nationaal Museum in Stockholm wordt bestuurd door een directeur (direct aangewezen door ministerie van Cultuur voor een periode van 6 jaar) en een aantal managers van departementen en een coördinator.

De rijksoverheid financiert 55% van de operationele kosten. De rest van de benodigde financiën haalt het museum uit kaartverkoop, educatieprogramma's, verkoop van merchandise.

Sponsorgelden zijn goed voor 3% van de totale begroting.

Het museum ontvangt geen subsidie voor aankopen, die financieren ze met privé donaties. De personen die de donaties doen hebben ook inspraak in de aan te schaffen aankopen.

Voorbeeld Moderna Museet

Museum voor Moderne Kunst heeft in zijn statuten o.a. de volgende afspraken met het ministerie voor Cultuur:

- Het museum presenteert de kunst met een duidelijke link naar sociale ontwikkeling en oudere kunst.
- Het museum promoot artistieke en culturele vorming

- Het museum promoot kunsthistorisch onderzoek en begrip in hedendaagse kunst
- Het museum bewaart, catalogiseert en onderzoekt de huidige collectie en koopt nieuwe stukken aan om het compleet te maken
- Het museum maakt de collectie toegankelijk, organiseert tentoonstellingen en educatieprojecten en uitleenprojecten

3 Relatie tussen overheid en culturele instellingen

Subsidievormen

- *Hoe wordt de hoogte van de subsidie/bekostiging bepaald per sector/per instelling?*
- *Welke subsidievormen zijn er: subsidie, indirecte subsidie, fiscale faciliteiten bij private cofinanciering of publiekprivate financiering?*
- *Welke termijnen worden gehanteerd?*
- *Subsidie instrumentarium: subsidie voor welke van de verschillende functies (productie, distributie, programmering, publieksbereik, marketing, educatie, collectiebeheer en exploitatie/huisvesting); variërend van structurele of meerjarige tot incidentele subsidie; variërend van stimuleringssubsidie, koppelsubsidie tot premies op bepaalde prestaties.*

De hoogte van de subsidie wordt in de basis bepaald door het parlement in de jaarlijkse cultuurbegroting. Het parlement en de regering geven ook richtlijnen uit voor het verdelen van de subsidies. Daarna bepalen expertcommissies de toekenning en hoogte van de subsidies voor incidentele projecten. De hoogte wordt regelmatig ter discussie gesteld door de raden en indien nodig aangepast. De subsidiënten moeten verbeterde mogelijkheden krijgen voor ontwikkeling en werk. Dat is het uitgangspunt voor het bepalen van de hoogte van de subsidie.

De hoogte van subsidies voor instellingen wordt bepaald door SAC en de regio's samen. Dat is nu in de pilotfase (2011).

Er is in principe alleen sprake van directe financiering. Er worden door het Arts Grants Committee (Kunstenaarsfonds) ook werkreizen gefinancierd.

Andere vormen van subsidie zijn bijvoorbeeld:

- werksubsidies: faciliteren van artistiek werk.
- internationale uitwisselingssubsidies: zowel Zweedse kunstenaars die naar het buitenland gaan als internationale kunstenaars die iets in Zweden komen doen.
- Lange termijn subsidies: 10 jaar voor ontwikkeling.
- Projectsubsidies: grootschalige experimenten, ontwikkelingswerk
- Reissubsidies: voor deelname aan workshops of onderzoek in het buitenland.
- Studiosubsidies: voor verblijf in een bepaald dans/theatercentrum.

Over het algemeen worden termijnen van een of drie jaar gehanteerd. Vanuit het Kunstenaarsfonds worden ook wel langere termijn subsidies verleend (normaal gesproken 10 jaar). Doel daarvan is om kunstenaars ruimte en tijd te geven om tot ontwikkeling te komen.

Het subsidie-instrumentarium is zeer gevarieerd. Er wordt over het algemeen niet gesubsidieerd voor specifieke functies zoals publieksbereik of marketing, maar het is meer gericht op artistieke ontwikkeling. Stimulerings-subsidies worden vooral aan individuele kunstenaars toegekend. Over premies op bepaalde prestaties is niets gevonden.

Subsidiedoelstellingen, voorwaarden en beoordeling

- *Hoe (en in welke frequentie) is de beoordeling van de cultuurinstellingen georganiseerd?*
- *Wie beoordeelt er?*
- *Op welke momenten?*
- *Op welke manier?*
- *Welke rol spelen adviesraden hierbij? Wat is het profiel van adviesraden?*
- *Aan de hand van welke criteria (zoals publieksbereik, ondernemerschap, participatie en educatie, nationale betekenis, regionale spreiding) worden cultuurinstellingen beoordeeld?*
- *En hoe wordt dat geoperationaliseerd?*
- *Welke prestatieafspraken/prestatie-indicatoren worden gehanteerd bij het subsidiëren, het monitoren en verantwoording van de prestaties door cultuurinstellingen?*
- *In welke mate zijn overwegingen van regionale spreiding van belang bij de aansturing en financiering van cultuurinstellingen vanuit de nationale overheid?*

Beoordelingen worden gedaan door assessments door experts. Per sector zijn er adviesraden die beoordelen. Eerder werden de beoordelingen gedaan door SAC, maar dat werkte niet goed. Niet transparant genoeg en minder objectief. Nu wordt de beoordeling uitgevoerd door expertcommissies die per regio beoordelen. In het nieuwe model worden afspraken gemaakt tussen het rijk en de regio's over de operationele monitoring. Criteria die gelden voor regionale instellingen bij beoordeling zijn operationele prestaties, financiële situatie en de huidige culturele prioriteiten.

Naast artistieke kwaliteit wordt er gelet op andere doelstellingen als toegankelijkheid voor iedereen en gelijke kansen voor iedereen. Er worden geen prestatieovereenkomsten afgesloten met de instellingen.

De doelen voor 2011 zijn:

- het recht van kinderen en jongeren op cultuur
- behoud van erfgoed voor de toekomst
- verbeterde randvoorwaarden voor innovatieve cultuur

4 Praktijkervaring

Praktijkervaring

- *Wat werkt wel en wat niet en hoe gaan ze daar mee om?*
- *Hoe flexibel is het systeem?*

Vanuit de culturele sector is er op voorhand vrees voor het nieuwe akten-tasmodel. In plaats van democratisering van cultuur waarbij beslissingen over subsidiering worden genomen vanuit de gemeenschap zal dit nieuwe

systeem leiden tot opheffing van de meeste nationale instellingen die cultuur subsidiëren. De grote fondsen zullen plaats maken voor kleinere met minder financiële armslag. Er is bezorgdheid dat initiatieven die de regio promoten en toeristen aantrekken het zullen winnen van de meer experimentele projecten waarvan de plaatselijke overheden maar moeten afwachten of het iets oplevert.

Maria Lind: 'Kunst staat in 2015 volledig in dienst van de economie, ongeacht het feit of de financiering uit publieke of private middelen komt. Kunst dient dan nationale of Europese belangen en is gericht op beeldvorming: ze is gewilde handelswaar voor privécollecties, ze draagt bij aan regionale ontwikkeling en schept werkgelegenheid in de creatieve sector. Het bezoeken van kunstinstellingen is een populaire, makkelijk te verteren vrijetijdsbesteding.' Veel kunstprofessionals in Zweden zijn bang dat deze voorspelling uitkomt.

Vanuit het Swedish Arts Council zijn de ervaringen met het nieuwe model tot nu toe positief. Het proces tot nu toe wordt gekenmerkt door een openheid en bereidheid om te samenwerken. De formele goedkeuring door de regering en het parlement kwam erg laat, en dat leverde wat problemen op. Het Swedish Arts Council vindt het een enorme uitdaging voor de centrale overheid om dit nieuwe model bij elkaar te houden en te managen. De verwachtingen van dit nieuwe model zijn hoog.

Een sterk punt van dit systeem is dat de autonomie van instellingen wordt gewaarborgd en beschermd. Ook is er een hoog niveau omdat de toekenning en beoordeling wordt gedaan door expert commissies.

Bijlage 9 Lijst contactpersonen

België

Joris Janssens, Vlaams Theater Instituut, Onderzoeker

Vlaanderen

Kristof VandenBulcke, Agentschap Kunsten en Erfgoed, team Cultureel Erfgoedorganisaties

Denemarken

- Jesper Smed Jensen, Danish Arts Foundation
- Rikke Bjornbol, Danish Arts Agency, Visual Arts
- Per Voetmann, Danish Ministry of Culture, hoofd cultuurbehoud

Duitsland

- Inez Boogaarts, Consulaat generaal der Nederlanden
- Dr. Bart Hofstede, Botschaftsrat für Presse und Kultur

Nordrhein Westfalen

Inez Boogaarts, Consulaat generaal der Nederlanden

Frankrijk

- Jean-Cédric Delvainquiere, Ministère de la culture et de la communication
- Jeanne Wikler, Institut Neerlandais

Verenigd Koninkrijk

Rachel Smithies, Arts Council England, Senior Research Officer

Zweden

- Tobias Harding, Linköping University, Postdoctoral researcher
- Cecilia Eriksson, Swedish Arts Council